

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૪] ૩ એસ.સી.આર. ૮૬૧

અરુણ કુમાર અગ્રવાલ

વિ.

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા તથા અન્ય

(રિટ પિટિશન (સિવિલ) નં. ૩૭૪/૨૦૧૨)

નવેમ્બર ૦૧, ૨૦૧૩

[સુરિન્દર સિંહ નિજ્જર અને

પિનાકી ચંદ્ર ઘોષે, ન્યાયમૂર્તિ]

ભારતનું સંવિધાન, ૧૯૫૦:

અનુ.૩૨ – સેબીના અધ્યક્ષની નિમણૂકને પડકારતી રિટ અરજી –

ઠરાવાયું: સેબી અધિનિયમની કલમ ૪(૫) અન્ય બાબતો ઉપરાંત એવું નિર્ધારિત

કરે છે કે સેબીના અધ્યક્ષ અને અન્ય સભ્યો એવા "ક્ષમતાસંપન્ન, અખંડિતતા

ધરાવતા અને પ્રતિષ્ઠિત" વ્યક્તિઓ હોવા જોઈએ જેઓએ "પ્રતિભૂતિ બજાર સંબંધિત પ્રશ્નોનો વ્યવહાર કરવામા પોતાની ક્ષમતા દર્શાવી હોય " – તેથી, કાયદેસર રીતે, કોઈ વ્યક્તિને સેબીના અધ્યક્ષ/સભ્ય તરીકે નિમણૂક કરી શકાતી નથી, જો સુધી તે ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતી વ્યક્તિ ન હોય – તેથી, સેબીના અધ્યક્ષની પસંદગી અને નિમણૂકને સંવિધાનના અનુ. ૩૨ હેઠળની રિટ અરજીમાં સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ આ આધારે પડકારી શકાય કે તે ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતી વ્યક્તિ માટેની કાયદેસરની આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરતો નથી – ભારતનો પ્રતિભૂતિ અને વિનિમય બોર્ડ અધિનિયમ, ૧૯૯૨ – કલમ ૪(પ).

સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા અધિનિયમ, ૧૯૯૨:

કલમ ૪(પ) – સેબીના અધ્યક્ષની નિમણૂક – પ્રામાણિકતા, દુર્ભાવના, ષડયંત્ર વગેરેના આધાર પર પડકારવામાં આવી – ઠરાવ્યું: સેબી ઊંચી પ્રામાણિકતા ધરાવતી એક સંસ્થા છે – તે દ્વારા બજાવવામાં આવતા કાર્યો એવા સ્વરૂપના છે કે આવા કાર્યોના નિર્વહનમાં કોઈ ખામી થાય તો તે દેશની અર્થવ્યવસ્થાને વિક્ષેપિત કરી શકે – તેથી, માત્ર ઊંચી પ્રામાણિકતા ધરાવતા વ્યક્તિઓ જ સેબીના અધ્યક્ષ/સભ્ય તરીકે નિમણૂક પામવા પાત્ર ગણાશે – આ અનિવાર્ય છે – ચોથા સામાવાળાની પ્રતિનિયુક્તિ અંગે દર્શાવાયેલ આક્ષેપિત અનિયમિતતાઓમાં, તેમજ તેના પગાર ધોરણ/મંજૂર કરાયેલ પરિલાભો અંગે કરાયેલા આક્ષેપિત ખોટા નિવેદન/અપ્રકટીકરણ બાબતે, જેમ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે તેમ, કોઈ તત્વ નથી – એવી કોઈ બાબત નથી જે તેમને ઊંચી

પ્રમાણિકતા ન ધરાવતાં વ્યક્તિ તરીકે ઠરાવે – સેબી (સેવાની શરતો અને સભ્યો) નિયમો, ૧૯૯૨ – નિયમ ૩(૫) – આઈ.એ.એસ. કેડર નિયમો – નિયમો ૬(૨)(૧) અને ૬(૨)(૨).

સેબીના અધ્યક્ષની નિમણૂક – દુર્ભાવનાનો આક્ષેપ – ધાર્યું: જો દુર્ભાવનાના આક્ષેપો સ્થાપિત થાય, તો તે ચોથા સામાવાળાની સેબીના અધ્યક્ષ તરીકેની પસંદગી પ્રક્રિયા, ભલામણ અને નિમણૂકને દૂષિત કરી દે – પરંતુ, દુર્ભાવનાના આક્ષેપો સાબિત કરવાનો ભાર અરજદાર પર અત્યંત ભારે રીતે રહેશે – અરજદાર માટે માત્ર ચોક્કસ આક્ષેપો કરવું જ નહીં, પરંતુ પસંદગી દુર્ભાવનાથી પ્રેરિત હતી એવો સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ આવે તે માટે અત્યંત મજબૂત પુરાવા રજૂ કરવું પણ આવશ્યક હતું – અરજદારે ચોથા સામાવાળાની સેબીના અધ્યક્ષ તરીકેની પસંદગી પ્રક્રિયા અને નિમણૂકને દૂષિત કરે એવું દુર્ભાવનાનું પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પણ પ્રકરણ સ્થાપિત કર્યું નથી.

સેબી ના અધ્યક્ષની નિમણૂક – કાવતરાનો આક્ષેપ – ઠરાવ્યું: કાવતરાનો આરોપ ગંભીરતાપૂર્વક લેવો જરૂરી છે, કારણ કે તેમાં ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૧૨૦-બી હેઠળ અતિ ગંભીર ફોજદારી ગુનાની આચરણ સંકળાયેલ છે – આવા ફોજદારી આશય અને વર્તનનો આરોપ સ્પષ્ટ રીતે રજૂ કરવામાં આવવો અને અત્યંત ઊંચી પ્રમાણિક મૂલ્ય ધરાવતા પુરાવાથી સ્થાપિત કરવામાં આવવો આવશ્યક હતો – માત્ર નિર્મળ કલ્પનાઓ, અનુમાનો અને સત્તાવાર ફાઇલોમાં થયેલી નોંધોની વ્યાખ્યા ના આધાર પર આવા આક્ષેપોની નોંધ લઈ શકાય નહીં –

ચોથા સામાવાળાની નિમણૂક નિર્ધારિત પ્રક્રિયા સાથે કડક અનુરૂપ છે – અરજદારે નોંધપોથી પર એવું સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ સામગ્રી મૂકી નથી કે સેબી ના અધ્યક્ષ તરીકે ચોથા સામાવાળાની પસંદગી સુનિશ્ચિત કરવા માટે કોઈ કાવતરું રચાયું હતું – અખિલ ભારતીય સેવાઓ (મૃત્યુ-સહ-નિવૃત્તિ લાભ) નિયમો, ૧૯૫૮ – નિયમો ૧૬ અને ૨૬.

જાહેર હિતની અરજી:

સેબીના અધ્યક્ષની નિમણૂકને પડકારતી રિટ અરજી – ઠરાવ્યું: વર્તમાન કેસમાં, અરજદારે સમગ્ર પસંદગી પ્રક્રિયાની અખંડિતતા પર અયોગ્ય રીતે પ્રહાર કર્યો છે – આ અરજી જાહેર હિતની વિવાદ અરજી જાળવી રાખવા માટે આવશ્યક એવી ઉચ્ચતમ સદ્ભાવનાની કસોટી પૂર્ણ કરતી નથી – હકીકતોના આધારે, અરજદાર બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને આહ્વાન કરવાનું ન્યાયસંગત ઠેરવી શક્યો નથી.

વર્તમાન રિટ અરજી અરજદારે જાહેર હિતમાં હોવાનું દર્શાવીને દાખલ કરી હતી, જેમાં ભારતના સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ (સેબી) ના અધ્યક્ષ તરીકે સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂકને નીચેના આધારોએ પડકારવામાં આવી હતી: (એ) કે સામાવાળા નં. ૪ સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા અધિનિયમ, ૧૯૯૨ (સેબી અધિનિયમ) ની કલમ ૪ ની ઉપકલમ (પ) માં નિર્ધારિત પાત્રતાની એક શરત પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ ગયા હતા, તેમજ

સરકારના સંદેશાવ્યવહારમાં સમાવિષ્ટ તે લાયકાત પણ પૂર્ણ કરતા નહોતા, જેમાં આવશ્યકતા હતી કે અધ્યક્ષ ઊંચી નિષ્ઠાવાળો વ્યક્તિ હોવો જોઈએ; (બી) કે સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂક સર્ચ-કમ-સિલેક્શન કમિટી અને કેબિનેટની નિમણૂક સમિતિ 'એ.સી.સી.' સમક્ષ હેરફેર, ખોટી રજૂઆત અને મહત્વપૂર્ણ સામગ્રીના દમનનું પરિણામ હતી; (સી) કે સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂક દૂષિત મનસૂબાવાળી હતી; અને (ડી) કે સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે સામાવાળા નં. ૪ ની પસંદગી સુનિશ્ચિત કરવા માટે ષડયંત્ર રચવામાં આવ્યું હતું. અરજદારે આક્ષેપ કર્યો હતો કે સામાવાળા નં. ૪ ને યુનિટ ટ્રસ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એસેટ મેનેજમેન્ટ કંપની લિમિટેડ (યુટીઆઈ એએમસી) ખાતે પ્રતિનિયુક્તિ પર ખોટી રીતે મોકલવામાં આવ્યા હતા અને વધુમાં, જે સંસ્થાની દેખરેખ તેઓ રાખતા હતા તે જ સંસ્થામાં તેમને પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવા ન દેવાની નીતિના ભંગમાં આ પ્રતિનિયુક્તિ કરવામાં આવી હતી; તેમજ સર્ચ-કમ-સિલેક્શન કમિટી અને એ.સી.સી. સમક્ષ યુટીઆઈ એએમસી ના સીએમડી તરીકે સામાવાળા નં. ૪ ના વેતન સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ તથ્યો દબાવવામાં આવ્યા હતા. દૂષિત મનસૂબા અંગે, અરજદારે જણાવ્યું હતું કે સેબીના અગાઉના અધ્યક્ષને કાર્યકાળનો વિસ્તરણ નકારવામાં આવ્યો હતો અને સામાવાળા નં. ૪ ની પસંદગી સુલભ બનાવવા માટે સર્ચ-કમ-સિલેક્શન કમિટીની રચનામાં ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો.

સામાવાળાઓની તરફથી, ગુણદોષના આધારે અરજાનો વિરોધ કરવા ઉપરાંત, રિટ અરજીની જાળવણીયોગ્યતા અંગે પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે જાહેર હિતમાં દાખલ કરવામાં આવી નહોતી, પરંતુ સેબીના ચેરમેન તરીકે ચાલુ રહેવા આતુર એવા એક વ્યક્તિના પક્ષે પ્રતિનિધિરૂપ વાદ તરીકે દાખલ કરવામાં આવી હતી; અને તે પણ કે રિટ અરજીએ ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓના નિરાકરણ માટે સંબંધિત તમામ હકીકતોનો ખુલાસો કર્યો નહોતો.

રિટ અરજી ફગાવી દેતાં, અદાલતે ઠરાવેલ:

૧.૧ સેબી ઉચ્ચ અખંડિતતાવાળી એક સંસ્થા છે. તેથી, સેબીના અધ્યક્ષ ઉચ્ચ અખંડિતતાવાળા વ્યક્તિ હોવા જરૂરી છે. આ અનિવાર્ય છે. સેબીને સોંપવામાં આવેલી સત્તાઓનો વ્યાપક વિસ્તાર આ બાબતે કોઈ જ પ્રકારની શંકાને સ્થાન આપતો નથી કે ભારતમાં સિક્યોરિટીઝ બજારના નિયંત્રણ, વિનિયમન અને સુવ્યવસ્થિત વિકાસ માટે તે સર્વોચ્ચ સત્તાધિકારી છે. એવું કહેવું માત્ર આલંકારિક નિવેદન ગણાશે નહીં કે વૈશ્વિકીકરણના આ યુગમાં સેબી દ્વારા નિર્વહિત કાર્યોનું મહત્વ રાષ્ટ્રના આર્થિક આરોગ્યના કલ્યાણ માટે સર્વોપરી મહત્વ ધરાવે છે.

[પરા ૨૯] [૮૯૭-બી, એફ-એચ; ૮૯૮-એ]

સહારા ઇન્ડિયા રિયલ એસ્ટેટ કોર્પોરેશન લિ. અને અન્ય વિ. સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય.* ૨૦૧૨ (૧૨) એસ.સી.આર. ૧ = ૨૦૧૩ (૧) એસ.સી.સી. ૧ – નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૧.૨ સેબી દ્વારા બજાવવામાં આવતી ફરજો એવી સ્વરૂપની છે કે આવી ફરજોના નિર્વહમાં કોઈ ખામી થાય તો તે દેશની અર્થવ્યવસ્થાને અસ્વસ્થ કરી શકે છે. તેથી, માત્ર ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતા વ્યક્તિઓ જ સેબીના અધ્યક્ષ/સભ્ય તરીકે નિયુક્ત થવા પાત્ર ગણાશે. સેબી અધિનિયમની કલમ ૪(પ) માં અન્ય બાબતો ઉપરાંત એવું નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે સેબીના અધ્યક્ષ અને અન્ય સભ્યો એવા “ક્ષમતા, અખંડિતતા અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવતા વ્યક્તિઓ હોવા જોઈએ જેમણે સિક્યુરિટીઝ બજાર સંબંધિત સમસ્યાઓનો વ્યવહાર કરવામાં પોતાની કાર્યક્ષમતા દર્શાવી હોય.” તેથી, કાનૂની રીતે, કોઈ વ્યક્તિને સેબીના અધ્યક્ષ/સભ્ય તરીકે નિયુક્ત કરી શકાતી નથી, જો સુધી તે અથવા તે ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતો/ધરાવતી વ્યક્તિ ન હોય. [ફકરો ૩૦] [૮૯૯-બી-ઈ]

૧.૩ તેથી, ભારતના સંવિધાનની કલમ ૩૨ હેઠળની રિટ અરજીમાં, સામાવાળા નં. ૪ની પસંદગી અને નિમણૂકને આ અદાલત સમક્ષ આ આધાર પર પડકારી શકાય કે તેઓ ઊંચી પ્રામાણિકતા ધરાવતા વ્યક્તિ માટેની વૈધાનિક આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરતા નથી. [ફકરો ૩૦] [૮૯૯-ઈ-એફ]

કેન્દ્ર ફોર પીઆઈએલ અને અન્ય વિ. ભારત સંઘ અને અન્ય. ૨૦૧૧
(૪) એસસીઆર ૪૪૫ = ૨૦૧૧ (૪) એસસીસી ૧ – નો ઉલ્લેખ કરવામાં
આવ્યો.

પ્રતિનિયુક્તિ : શું તે અનિયમિત, ગેરકાયદેસર હતી કે સત્તાના કપટપૂર્વકના
ઉપયોગથી દૂષિત હતી?

૨.૧ આ નોંધપાત્ર બાબત છે કે સામાવાળા નં. ૪ વર્ષ ૨૦૦૫ થી ચુટીઆઈ
એએમસી સાથે પ્રતિનિયુક્તિ પર હતા. તેમની પ્રતિનિયુક્તિ, જ્યાં જ્યાં લાગુ પડતું
હોય ત્યાં, નાણાં મંત્રાલય, ડીઓપીટી અને બિહાર સરકાર દ્વારા વિધિવત્ મંજૂર
કરવામાં આવી હતી. સામાવાળા નં. ૪ ની પ્રથમ નિમણૂક ચુટીઆઈ એએમસીના
સીઈઓ તરીકે તા. ૩૦.૧૦.૨૦૦૫ ના આદેશથી કરવામાં આવી હતી. તેઓ
પ્રારંભમાં આઈએએસ કેડર નિયમોના નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ પ્રતિનિયુક્તિ પર
હતા અને ત્યારબાદ આઈએએસ કેડર નિયમોના નિયમ ૬(૨)(૧) હેઠળ રહ્યા
હતા. ચુટીઆઈ એએમસી ખાતે સામાવાળા નં. ૪ ની સેવાની શરતો અને નિયમો
તા. ૧૬.૪.૨૦૦૭ ના રોજ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. આ બાબત ડીઓપીટી
દ્વારા તા. ૩૧.૧૦.૨૦૦૫ ના લખાયેલા પત્ર સાથે સુસંગત હતી, જેમાં બિહાર
સરકારે પોતાના તા. ૨૮.૧૦.૨૦૦૫ ના પત્ર દ્વારા આઈએએસ કેડર નિયમોના
નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ સામાવાળા નં. ૪ ની ચુટીઆઈ એએમસી ખાતે બે વર્ષની
અવધિ માટેની પ્રતિનિયુક્તિની મંજૂરી માટે કરેલી વિનંતિ સ્વીકારવામાં આવી
હતી. આગળ તે પત્રમાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઉક્ત

પ્રતિનિયુક્તિમાં લાગુ પડતી શરતો અને નિયમો વિચારાધીન હતા અને ટૂંક સમયમાં જાણ કરવામાં આવશે. યોગ્ય નિયમની લાગુ પડતાની સ્પષ્ટતા થયા પછી, પ્રતિનિયુક્તિ નિયમ ૬(૨)(૨) માંથી નિયમ ૬(૨)(૧) માં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી. [પરા ૩૫] [૯૦૧-ડી-એચ]

૨.૨ તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે સામાવાળા નં. ૪ પ્રારંભમાં નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ અને ત્યારબાદ નિયમ ૬(૨)(૧) હેઠળ પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવવા બાબતે કોઈપણ રીતે જવાબદાર હતો, અથવા નિયમ ૬(૨) (૨) હેઠળ તેની પ્રતિનિયુક્તિને સત્તાનો છદ્મ ઉપયોગ કરીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. [પરા ૩૫] [૯૦૨-બી-સી, ડી]

ફોર્મ એલમાં ખોટી જાહેરાત

૨.૩ સર્વપ્રથમ, આર્થિક બાબતો વિભાગ દ્વારા ઓલ ઈન્ડિયા સર્વિસિસ (ડેથ-કમ-રિટાયરમેન્ટ બેનિફિટ્સ) નિયમો, ૧૯૫૮ ના નિયમ ૨૬(૩) હેઠળ ડી.ઈ.એ.ની ટિપ્પણીઓ માંગતી ડી.ઓ.પી. એન્ડ ટી.ની મોકલેલી ચિઠ્ઠીના સંદર્ભમાં મોકલવામાં આવેલા તા. ૧.૫.૨૦૦૮ના કચેરી સ્મૃતિપત્રના અવલોકનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તા. ૧.૫.૨૦૦૮ના પ્રતિભાવ પહેલાંના છ વર્ષ દરમિયાન સામાવાળા નં. ૪ની સેવા સંબંધિત જરૂરી તથ્યો વિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. તેથી, અરજદારએ પોતાની પૂર્વ નોકરીમાં યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના અધ્યક્ષ તરીકે કાર્ય કરતાં સમયે 'ફોર્મ એલ'ના કલમ ૯ તથા ઓલ ઈન્ડિયા સર્વિસિસ (ડેથ-કમ-રિટાયરમેન્ટ બેનિફિટ્સ) નિયમો, ૧૯૫૮ ના

નિયમ ૨૬(૩) સાથે વાંચવામાં આવે ત્યારે, કોઈ ખોટી જાહેરાત કરી હતી એવું કહી શકાય નહીં. [પરા ૩૬-૩૭] [૮૦૨-ઈ-એફ; ૮૦૪-એચ; ૮૦૫-એ]

૨.૪ સામાવાળાઓએ યોગ્ય રીતે દર્શાવ્યું છે કે સામાવાળા નં. ૪, જ્યારે તેણે ફોર્મ 'એલ' ભર્યું ત્યારે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.માં પ્રતિનિયુક્તિ પર હતો. તે સમયે, ભારત સરકારમાં એડિશનલ સેક્રેટરીના પદ પર તેનું લિયન યથાવત્ હતું. સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માટેની તેની અરજી પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવી હતી. જોકે, નિવૃત્તિ પછીના વાણિજ્યિક રોજગાર માટે નિયમ ૨૬ હેઠળ મંજૂરી મેળવવી તેની માટે આવશ્યક હતી. ફોર્મ 'એલ' ની નં. ૫ માં મંજૂરી માંગનાર વ્યક્તિએ નિવૃત્તિના સમયે પદનો પગારધોરણ અને અધિકારી દ્વારા લેવાતો પગાર દર્શાવવાનો રહે છે. નિઃસંદેહ, સામાવાળા નં. ૪ રૂપિયા ૨૨૪૦૦-૫૨૫-૨૪૫૦૦ ના પગારધોરણમાં પગાર લઈ રહ્યો હતો. તેણે પોતાનો પગાર રૂપિયા ૨૩,૪૫૦/- હોવાનું પણ દર્શાવ્યું હતું. સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કરાયેલા ઉક્ત નિવેદનમાં કોઈ કાનૂની ખામી નથી. કાયદાનો આ સ્થિર સિદ્ધાંત છે કે પ્રતિનિયુક્ત અધિકારી, જ્યાં સુધી તેને કોઈ પદ પર સમાવી લેવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી મૂળ વિભાગમાં પોતાનું લિયન જાળવી રાખે છે. [પરા ૩૮] [૮૦૫-ઈ-એચ]

રાજસ્થાન રાજ્ય તથા અન્ય વિ. એસ.એન. તિવારી તથા અન્ય, ૨૦૦૯ (૪) એસ.સી.આર. ૪૪૮ = ૨૦૦૯ (૪) એસ.સી.સી. ૭૦૦; અને ત્રિવેણી શંકર સક્સેના વિ. ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય તથા અન્ય, ૧૯૯૧ (૩) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૫૩૪ = ૧૯૯૨ (૧) સપ્લિ. એસ.સી.સી. ૫૨૪ - નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૨.૫ ફોર્મ એલની કૉલમ નં. ૭ ના જવાબમાં, સામાવાળા નં. ૪ એ ખૂબ સ્પષ્ટ રીતે ઉલ્લેખ કર્યો છે કે તેમને પ્રતિ વર્ષ રૂપિયા ૧.૦૦ કરોડનું નિશ્ચિત વેતન, કામગીરીસંબંધિત ચુકવણી તથા અન્ય સામાન્ય પરિલાભો સાથે, ઓફર કરવામાં આવ્યા છે. નોંધવું જરૂરી છે કે સામાવાળા નં. ૪ એ ૧૫.૫.૨૦૦૮ થી અમલમાં આવે તેવી રીતે આઈ.એ.એસ. માંથી નિવૃત્તિ માંગી હતી, જેથી તેઓ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.માં તેના સી.એમ.ડી. તરીકે નિયમિત ધોરણે જોડાઈ શકે. તેથી, એમ કહી શકાય નહીં કે જ્યારે તેમણે સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ મેળવવા માટેનું ફોર્મ ભર્યું ત્યારે સામાવાળા નં. ૪ તેમના દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલ વેતનધોરણ મેળવી રહ્યા ન હતા. યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના બોર્ડે તા. ૧૨.૪.૨૦૦૮ ના ઠરાવ દ્વારા મંજૂરી આપી હતી કે સી.એમ.ડી. ૨૭.૧૨.૨૦૦૬ થી અમલમાં આવે તેવી રીતે સુધારેલ પરિતોષિક મેળવી શકે. તે તારીખ સુધી તેઓ હજી પણ ભારત સરકારના વધારાના સચિવના વેતનધોરણમાં જ હતા. ૨૭.૧૨.૨૦૦૬ થી સામાવાળા નં. ૪ ને પરિલાભો ચૂકવવામાં આવ્યા હતા તે હકીકત, ૧૫.૪.૨૦૦૮ ના રોજ ભરાયેલા ફોર્મ 'એલ' માં સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદનને અસર કરતી નથી. તેથી, એમ કહી શકાય નહીં કે સામાવાળા નં. ૪ એ તેમના વેતન અંગેની માહિતી જાણપૂર્વક દબાવી હતી. [પેરા ૪૦] [૮૦૬-એફ-૭; ૮૦૭-એ-ડી]

૨.૬ સામાવાળા નં. ૪ એ ભારત સરકારમાં સંયુક્ત સચિવ/વધારાના સચિવ તરીકેની પોતાની હેસિયતમાં, શું તે પોતાની વહીવટી હેસિયતમાં કોઈ સંવેદનશીલ માહિતીથી અવગત હતો કે નહીં તે દર્શાવવું આવશ્યક હતું. આવી

માહિતી ત્યારે જરૂરી બને, જ્યારે અધિકારી સરકારમાં અધિકારી તરીકે કાર્ય કરતી વખતે માહિતી પ્રાપ્ત કરતો હોય અને તે એવી સંવેદનશીલ દરખાસ્તો અથવા અન્ય નિર્ણયો વિશે જાણકાર હોય, જે અન્યથા અન્ય લોકોને જાણીતા ન હોય અને જેના ઉપયોગથી તે ભવિષ્યમાં જે સંસ્થામાં સ્થાન મેળવવા ઇચ્છે છે તેને અયોગ્ય લાભ અપાઈ શકે. સામાવાળા નં. ૪ ના કેસમાં, તે પહેલેથી જ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.માં સી.એમ.ડી.-કમ-સી.ઈ.ઓ. તરીકે કાર્યરત હતો. તેથી, સામાવાળા નં. ૪ ને ભારત સરકારમાં સંયુક્ત સચિવ/વધારાના સચિવ તરીકે નિયુક્ત કરાયેલા સમયે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. સંબંધિત કોઈ સંવેદનશીલ માહિતીથી અવગત હોવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નહોતો. હકીકતમાં, સામાવાળા નં. ૪ એ એ જ ફોર્મ નં. એલ માં નં. ૭-સી ખાતે દર્શાવ્યું હતું કે તે અગાઉ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.માં ડિરેક્ટર તરીકે કાર્યરત હતો અને તેને ૩.૧૧.૨૦૦૫ થી સી.ઈ.ઓ.-કમ-એમ.ડી. તરીકે તથા ૧૩.૧.૨૦૦૬ થી સી.એમ.ડી. તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. આ ઘોષણા વાસ્તવમાં ઓલ ઈન્ડિયા સર્વિસ (ડી.સી.આર.બી.) નિયમો ના નિયમ ૨૬ ના ૩જા પરંતુક સાથે સુસંગત છે, જે મુજબ કેડર નિયમો હેઠળ કોઈ સંસ્થામાં પ્રતિનિયુક્તિ પર રહેલો અધિકારી વી.આર.એસ. પછી એ જ સંસ્થામાં સમાવી લેવાઈ શકે છે. ફોર્મ એલ માં નં. ૯(૨) માં આવેલો "સર્વિસ" શબ્દ પ્રસ્તાવિત સંસ્થાના કાર્યથી ભિન્ન અર્થમાં છે. [પરા ૪૧] [૯૦૭-ઈ-એચ; ૯૦૮-એ-બી]

૨.૭ એવું પણ કહી શકાય નહીં કે પ્રતિનિયુક્તિ તે નીતિના ભંગમાં હતી કે જે મુજબ તેવા અધિકારીને પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવાની મનાઈ છે જેણે તે સંસ્થાનું પર્યવેક્ષણ કર્યું હોય, જ્યાં તેને પ્રતિનિયુક્ત કરવામાં આવતો હતો. સામાવાળા નં. જએ પ્રતિનિયુક્તિની મંજૂરી મંજૂર કરવામાં કોઈ ભૂમિકા ભજવવાની નહોતી, એકવાર તેણે સંપૂર્ણ રીતે જાહેર કર્યું હતું કે તે સંયુક્ત સચિવ, બેંકિંગ તરીકે કાર્યરત હતો. એવું પણ સ્વીકારી શકાય નહીં કે જ્યારે સામાવાળા નં. જ સંયુક્ત સચિવ, બેંકિંગ તરીકે કાર્યરત હતો ત્યારે એવું કહી શકાય કે તેણે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ની સંસ્થાનું પર્યવેક્ષણ કર્યું હતું. [ફરો ૪૨] [૮૦૮-સી-ડી]

૨.૮ યુટીઆઈ એએમસી ને સરકારી કંપની કહી શકાતી નથી. આ જ કારણસર સામાવાળા નં. જ ને વ્યાવસાયિક સંસ્થામાં પુનર્નિયુક્તિ મેળવવા માટે સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ યોજના માટે વિનંતી કરવી પડી હતી. કેન્દ્રીય સરકારે યુટીઆઈ એએમસી માં પોતાની સમગ્ર શેરહોલ્ડિંગ લાઈફ ઇન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન, પંજાબ નેશનલ બેંક, બેંક ઓફ બરોડા અને એસબીઆઈ ને હસ્તાંતરિત કરી હતી. ઉપરોક્ત હસ્તાંતરણ બદલની સંપૂર્ણ પ્રતિફળ રકમ કેન્દ્રીય સરકારને પ્રાપ્ત થઈ હતી. તેથી, એ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ બને છે કે કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૬૧૭ હેઠળ યુટીઆઈ એએમસી "સરકારી કંપની" નથી. દાખલ કરાયેલા સોગંદનામામાં, અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી વિવિધ રિટ અરજીઓમાં કેન્દ્રીય સરકાર અને સીએજી દ્વારા આ જ સદૈવ એકસરખો અભિગમ અપનાવવામાં આવ્યો છે. યુટીઆઈ એએમસી જેવી કંપનીમાં કઈ પ્રક્રિયા અનુસરવી અને કોની નિમણૂક

કરવી તે નક્કી કરવાનું કાર્ય બોર્ડ પરના શેરહોલ્ડરનું હોય છે. જ્યારે પસંદ કરાયેલ ઉમેદવાર સરકારી નોકરી ઉપર હકાદિંકાર ધરાવતો સરકારી કમચારી ન હોય, ત્યારે પસંદગી પ્રક્રિયા સાથે સરકારનો કોઈ સંબંધ રહેતો નથી. [ફકરો ૪૩] [૯૦૮- જી-એચ; ૯૦૯-એ-ઈ]

૨.૯ અરજદારની આ ફરિયાદ અંગે કે સામાવાળા નં. ૪ એ ફોર્મ 'એલ' ના કોલમ નં. ૭એફ માં, તેને ઓફર કરવામાં આવેલ પદની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે કેમ તે અંગે માહિતી આપતાં, ખોટું નિવેદન કર્યું હતું, તે નોંધપાત્ર છે કે ઉક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં સામાવાળા નં. ૪ એ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે આવા ઉચ્ચ સ્તરના પદોની સામાન્ય રીતે જાહેરાત કરવામાં આવતી નથી. સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કરવામાં આવેલું આ નિવેદન કે આવા ઉચ્ચ પદોની સામાન્ય રીતે જાહેરાત કરવામાં આવતી નથી, તેને ભ્રામક અથવા ખોટું નિવેદન કહી શકાય તેમ નથી. તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલ યોગદાન અને કંપનીની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને, શેરહોલ્ડરોએ તેમને આ ઓફર કરી હતી. કોઈપણ સ્થિતિમાં, તે ડિરેક્ટર મંડળ દ્વારા લેવાતો નિર્ણય રહેશે. આ બાબતમાં સામાવાળા નં. ૪ નું સ્પષ્ટપણે કોઈ કહેવાતું ન હોત. [પરા ૪૫-૪૬] [૯૧૦-ડી-ઈ; ૯૧૧-એ-બી, ઈ]

૨.૧૦ ભારત સરકારે યુટીઆઈ એએમસી ખાતે આઈએએસ અધિકારીને પ્રતિનિયુક્તિ પર ન મોકલવાની કોઈ નીતિ ક્યારેય સ્વીકારી નહોતી અને ડિસેમ્બર, ૨૦૦૪માં રજૂ કરાયેલ તેની ૩જી કાર્યવાહી કરવામાં આવેલ અહેવાલમાં સંસદને આ બાબતથી અવગત કરાવ્યું હતું. નિયમ ૨૬ હેઠળ નિવૃત્તિ પછીના

વાણિજ્યિક રોજગારને મંજૂરી આપવાનો નિર્ણય ભારત સરકાર દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો. આ પદ યુટીઆઈ એએમસીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ અને શેરહોલ્ડરો દ્વારા ભરવામાં આવ્યું હતું. તેઓ યોગ્ય માને તેવી નિમણૂકની નીતિ અપનાવવી સંપૂર્ણપણે તેમના પર નિર્ભર હતી. સામાવાળા નં. જએ પ્રતિનિયુક્તિની તમામ શરતોનું પાલન કર્યું છે, અને તેથી, એવી કોઈ બાબત નથી જે તેમને નીચી પ્રામાણિકતા ધરાવતા વ્યક્તિ તરીકે ઠરાવે. કેબિનેટની નિમણૂક સમિતિ (એસીસી) એ સામાવાળા નં. જનો યુટીઆઈ એએમસીના સીએમડી તરીકેનો કાર્યકાળ ૩૧.૫.૨૦૦૮ સુધી લંબાવવાની મંજૂરી આપી હતી. [ફરો ૪૮] [૯૧૪-બી-ડી]

૨.૧૧ તેથી, સામાવાળા નં. જની પ્રતિનિયુક્તિ અંગે આક્ષેપિત અનિયમિતતાઓ; તા. ૧૬.૪.૨૦૦૭ના પત્રમાં દર્શાવ્યા મુજબ તેમની વેતનશ્રેણી/મંજૂર પરિલાભો અંગે કરાયેલ આક્ષેપિત ખોટું નિવેદન/અજાહેરાત; જુલાઈ, ૨૦૦૭માં આપ્ટે કમિટીએ કરેલી ભલામણો વિરુદ્ધ જાય તે રીતે સામાવાળા નં. જની કરાયેલ આક્ષેપિત નિયુક્તિ; એ.આઈ.એસ. ડેથ-કમ-રિટાયરમેન્ટ નિયમો ના નિયમ ૨૬(૩)(૨) હેઠળ કરાયેલ આક્ષેપિત ખોટી ઘોષણા કે તેમની કારકિર્દીના છેલ્લા ત્રણ વર્ષ દરમિયાન તેઓ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ની સંવેદનશીલ અને વ્યૂહાત્મક માહિતીથી અવગત ન હતા; તેમજ ઉચ્ચ સ્તરના પદોની જાહેરાત અંગે કરાયેલ આક્ષેપિત ખોટું નિવેદન — આ બધામાં કોઈ સાર નથી. [પરા ૪૯] [૯૧૪-ઈ-જી]

શું સામાવાળા નં. ૪ ની સેબી ના અધ્યક્ષ તરીકેની ભલામણ અને નિમણૂક સત્તાઓના દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઉપયોગથી દૂષિત બન્યાં હતાં?

૩.૧ નિઃસંદેહ, જો દુરાશયના આક્ષેપો સ્થાપિત થાય, તો તે પસંદગી પ્રક્રિયા, ભલામણ અને સામાવાળા નં. ૪ની સેબીના અધ્યક્ષ તરીકેની નિમણૂકને બગાડરૂપ બનશે. પરંતુ દુરાશયના આક્ષેપોને સાબિત કરવાનો ભાર અરજદાર પર અત્યંત ભારે રીતે રહેશે. અરજદાર માટે માત્ર નિશ્ચિત આક્ષેપો કરવું જ નહીં, પરંતુ એવી ખૂબ જ મજબૂત સાબિતી રજૂ કરવી પણ આવશ્યક હતું કે જેથી સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષે પહોંચી શકાય કે પસંદગી દુરાશયથી પ્રેરિત હતી. [ફકરો ૫૦ અને ૬૧] [૯૧૪-એચ; ૯૧૫-એ-બી; ૯૨૩-ઈ]

પુરુષોત્તમ કુમાર ઝા વિ. ઝારખંડ રાજ્ય અને અન્ય, ૨૦૦૬ (૧) સપ્લ. એસ.સી.આર. ૨૧૫ = ૨૦૦૬ (૯) એસ.સી.સી. ૪૫૮; ઇન્ડિયન રેલવે કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. વિ. અજય કુમાર, ૨૦૦૩ (૨) એસ.સી.આર. ૩૮૭ = ૨૦૦૩ (૪) એસ.સી.સી. ૫૭૯; અને શારદામણી કંદેપ્પન વિ. એસ. રાજલક્ષ્મી અને અન્ય ૨૦૧૧ (૮) એસ.સી.આર. ૮૭૪ = ૨૦૧૧ (૧૨) એસ.સી.સી. ૧૮; એસ. પ્રતાપ સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય ૧૯૬૪ એસ.સી.આર. ૭૩૩ અને ઇ.પી. રોયપ્પા વિ. ટી.એન. રાજ્ય ૧૯૭૪ (૨) એસ.સી.આર. ૩૪૮ = ૧૯૭૪ (૪) એસ.સી.સી. ૩ - નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૩.૨ આ અદાલત એવો નિષ્કર્ષ આપે છે કે પૂર્વ અધ્યક્ષને મુદતવધારો ન આપવાના નિર્ણયમાં કોઈ દુર્ભાવના સંકળાયેલી નહોતી. યોગ્ય રીતે દર્શાવવામાં

આવ્યું છે કે સેબીના અધ્યક્ષ/પૂર્ણકાલીન સભ્યની પસંદગી સંબંધિત નિયમોમાં સુધારો કરતી વખતે કોઈ ગેરકાયદેસરતા કરવામાં આવી નહોતી. નોંધપોથી પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ૨૩.૭.૨૦૦૯ પહેલાં સેબીના અધ્યક્ષ/પૂર્ણકાલીન સભ્યની પસંદગીમાં અનુસરવાની પ્રક્રિયા અંગે કોઈ નિયમ અસ્તિત્વમાં નહોતો. ૨૦૦૮માં સેબીના અધ્યક્ષ માટેની પસંદગી પ્રક્રિયાને ૨.૧૧.૨૦૦૭ના રોજ નાણાં મંત્રીએ મંજૂરી આપી હતી. આ પ્રક્રિયાએ એવો અભિપ્રાય ધાર્યો હતો કે પસંદગી ઉચ્ચ સત્તાસંપન્ન શોધ સમિતિની ભલામણના આધારે કરવી પડશે. શોધ સમિતિની રચનામાં નાણાં મંત્રીના આદેશથી ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. એ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે નિયમોમાં કરવામાં આવેલા સુધારાનો સામાવાળા નં. ૪ની સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક કરવા માટેની ભલામણના વિચારણા સાથે કોઈ સંબંધ નહોતો. [ફકરો ૫૪-૫૫] [૯૧૬-એફ; ૯૧૭-એફ-એચ; ૯૧૮-એ]

૩.૩ સેબી (સેવાની શરતો અને સભ્યો) નિયમો, ૧૯૯૨ ના નિયમ ૩ માં કરાયેલ સુધારો નિષ્ણાત સભ્યોની વધુ ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે હતો. તેથી, ઉક્ત નિયમોના ઉપનિયમ (૫) નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો, જે મુજબ ડબ્લ્યુ.ટી.એમ.ની પસંદગી માટે શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની ભલામણમાં કેબિનેટ સચિવ, આર્થિક બાબતો વિભાગ, અધ્યક્ષ, સેબી અને સંબંધિત ક્ષેત્રના બે પ્રતિષ્ઠિત નિષ્ણાતોનો સમાવેશ રહેશે. અભિલેખ દર્શાવે છે કે સામાવાળા નં. ૪ ને શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિ દ્વારા સર્વસંમતિથી વરિષ્ઠતા નં. ૧ પર સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. [પરિચ્છેદ ૫૫] [૯૧૮-સી-ડી, ૭]

૩.૪ અરજદારે ખોટી રીતે એવો દાવો કર્યો છે કે તારીખ ૭.૧૦.૨૦૧૦ની સૂચના દ્વારા શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની રચના સંબંધિત નિયમોમાં કરવામાં આવેલ સુધારો સામાવાળા નં. જની પસંદગી સુનિશ્ચિત કરવા માટે હતો. આ નિયમોમાં સેબી અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળ નાણાં મંત્રીને પ્રદાન કરાયેલ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. નાણાં મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલ ઉક્ત સૂચનાને અરજદારે પડકારેલ નથી. આ બાબત નોંધપાત્ર છે કે સુધારા પહેલાં પણ સેબીના અધ્યક્ષની પસંદગી માટેની પ્રક્રિયા નાણાં મંત્રી દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતી હતી. સમગ્ર અભિલેખના પરિશીલન પરથી એવું કહી શકાય તેમ નથી કે અરજદારે શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની કાર્યવાહી દૂષિત ઠરાવવા માટે દુર્ભાવનાનો મામલો સ્થાપિત કર્યો છે. [ફકરો ૫૬] [૯૧૯-બી-ડી]

૩.૫ ચેરમેનના પદની ભરતી માટે અરજીઓ ૧૦.૯.૨૦૧૦ના રોજ મંગાવવામાં આવી હતી. સામાવાળા નં. જએ ઉક્ત આમંત્રણના પ્રતિસાદરૂપે અરજી કરી નહોતી. ૧૯ અરજદારોમાંથી, સમિતિની ૨.૧૧.૨૦૧૦ના રોજ યોજાયેલી પ્રથમ બેઠકમાં પાંચ વ્યક્તિઓને સંક્ષિપ્ત ચાટીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા. ઉપરાંત, શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિએ તે સમયે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના સી.એમ.ડી. રહેલા સામાવાળા નં. જને પણ પરસ્પર સંવાદ માટે આમંત્રિત કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિએ લાયકાત, અનુભવ અને સંક્ષિપ્ત ચાટીમાં સામેલ ઉમેદવારો સાથે થયેલા વ્યક્તિગત પરસ્પર સંવાદના આધારે, પ્રતિભાક્રમ મુજબ સામાવાળા નં. જ તથા અન્ય એક વ્યક્તિના

નામો સેબીના ચેરમેન તરીકે નિમણૂક અંગે વિચારણા માટે ભલામણ કર્યા હતા. શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિએ અપનાવેલી પ્રક્રિયામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા નથી. નાણાપ્રધાને સામાવાળા નં. જની સેબીના ચેરમેન તરીકે, તેઓ હવાલો સંભાળે તે તારીખથી પ્રારંભિક ત્રણ વર્ષની અવધિ માટે અથવા તેઓ ૬૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે ત્યાં સુધી, જે પહેલાં થાય તે સુધી, નિમણૂક કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો. આ પ્રસ્તાવ તે સમયના નાણાપ્રધાનની સ્પષ્ટ મંજૂરીથી એ.સી.સી.ને મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સમગ્ર પ્રક્રિયામાં સામાવાળા નં. જની કોઈ ભૂમિકા નહોતી, સિવાય કે તેમણે પરસ્પર સંવાદ માટે શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિનું આમંત્રણ સ્વીકાર્યું હતું. [પેરા ૫૬-૫૭] [૯૧૯-બી-સી; ૯૨૦-સી-એચ; ૯૨૧-એ]

૪.૧ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦-બી હેઠળના અત્યંત ગંભીર ફોજદારી ગુનાના આચરણનો સમાવેશ થતો હોવાથી ષડયંત્રનો આરોપ ગંભીરતાપૂર્વક લેવો આવશ્યક છે. આવા ફોજદારી આશય અને વર્તન સંબંધિત આરોપો સ્પષ્ટપણે રજૂ કરવામાં આવ્યા હોવા જોઈએ અને અત્યંત ઊંચી પ્રમાણિક મૂલ્ય ધરાવતા પુરાવાથી સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હોવા જોઈએ. માત્ર નિર્વિવાદ અનુમાન, અટકળો અને વહીવટી ફાઇલોમાં આવેલી નોંધોની અર્થઘટના આધારિત આવા આક્ષેપોની નોંધ લઈ શકાય નહીં. [પરિચ્છેદ ૬૦] [૯૨૩-સી-ડી]

૪.૨ સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂક સેવા નિયમોમાં, એટલે કે, એ.આઈ.એસ. (ડી.સી.આર.બી.) નિયમો, ૧૯૫૮ ના નિયમ ૧૬ અને ૨૬ માં નિર્ધારિત પ્રક્રિયા સાથે કડક અનુરૂપ છે. સત્તાવાર નોંધપોથી પરથી પ્રગટ થાય છે કે સેબી ના અધ્યક્ષની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પ્રધાનમંત્રીના અધ્યક્ષસ્થાને આવેલી એ.સી.સી. દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયાનું અનુસરણ કરીને કરવામાં આવે છે. આ ભારત સરકારની શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિના આધારે કરવામાં આવે છે. અર્થશાસ્ત્ર, નાણાં અને વ્યવસ્થાપનના ક્ષેત્રમાં અન્ય સ્વતંત્ર અને પ્રતિષ્ઠિત નિષ્ણાતોના અભિપ્રાય પણ ડી.ઓ.પી.ટી. દ્વારા મંજૂર સંસ્થાગત પ્રક્રિયા દ્વારા લેવામાં આવે છે. અરજદારે નોંધપોથી પર એવું સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ સામગ્રી મૂકી નથી કે સામાવાળા નં. ૪ ની પસંદગી સુનિશ્ચિત કરવા માટે કોઈ ષડયંત્ર રચવામાં આવ્યું હતું. [ફકરો ૬૧-૬૨] [૯૨૩-એફ-એચ; ૯૨૪-ઈ-એફ]

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય વિ. નર્મદા બચાઓ આંદોલન અને અન્ય ૨૦૧૧ (૬) એસ.સી.આર. ૪૪૩ = ૨૦૧૧ (૭) એસ.સી.સિ. ૬૩૯; અને કે.ડી. શર્મા વિ. સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય ૨૦૦૮ (૧૦) એસ.સી.આર. ૪૫૪ = ૨૦૦૮ (૧૨) એસ.સી.સિ. ૪૮૧ - નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૫. જનહિત અરજી તરીકે રિટ અરજીની ગ્રાહ્યતા અંગે, અરજદારે સમગ્ર પસંદગી પ્રક્રિયાની અખંડિતતા પર અયોગ્ય રીતે આક્ષેપ કર્યો છે. આ અરજી જનહિત અરજી જાળવવા માટે આવશ્યક એવી સર્વોચ્ચ સદ્ભાવનાની કસોટી પૂર્ણ

કરતી નથી. વર્તમાન કેસના તથ્યોમાં, અરજદાર ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો આશ્રય લેવાનો ન્યાયસંગત આધાર દર્શાવી શકતો નથી. [પરા ૬૩] [૯૨૬-એચ; ૯૨૭-એ, ડી, ઈ-એફ]

ચુકાદા કાયદાનો સંદર્ભ:

૨૦૧૧ (૪) એસ.સી.આર. ૪૪૫ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૧૩
૨૦૧૧ (૬) એસ.સી.આર. ૪૪૩ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૨૬
૨૦૦૮ (૧૦) એસ.સી.આર. ૪૫૪ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૨૬
૨૦૧૨ (૧૨) એસ.સી.આર. ૧ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૨૯
૨૦૦૯ (૪) એસ.સી.આર. ૪૪૮ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૩૯
૧૯૯૧ (૩) સપ્લ્. એસ.સી.આર. ૫૩૪ સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો	પેરા-૩૯
૨૦૦૬ (૧) સપ્લિ. એસ.સી.આર. ૨૧૫ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૫૦
૨૦૦૩ (૨) એસ.સી.આર. ૩૮૭ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૫૦
૨૦૧૧ (૮) એસ.સી.આર. ૮૭૪ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૫૦
૯૬૪ એસ.સી.આર. ૭૩૩ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૫૧
૧૯૭૪ (૨) એસસીઆર ૩૪૮ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો	પેરા-૫૧

દિવાની મૂળ અધિકારક્ષેત્ર :

રિટ અરજી (દિવાની) નં. ૩૭૪/૨૦૧૨.

ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ.

ગુલામ ઈ. વહાણવતી, એડવોકેટ જનરલ, મોહન પરાસરન, સોલિસિટર જનરલ, પરાસ કુહાડ, એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, હરીશ સાલ્વે, અલ્તાફ અહમદ, હરીશ એન. સાલ્વે, પ્રશાંત ભૂષણ, રોહિત કુમાર સિંહ, પ્રશાંત કુમાર, અનુરાગ શર્મા, જોઝેફ પૂક્કટ્ટ (એ.પી. એન્ડ જે ચેમ્બર્સ તરફથી), રૂપેશ કુમાર, જિતિન ચતુર્વેદી, શલજ મૃદુલ, સુષ્મા સૂરી, રાજેશ ઇનામદાર, સાનિયા હસાની, સુરુચિ સૂરી, દેવદત્ત કામત, ચંચલ કુમાર ગાંગુલી, ભાર્ગવ વી. દેસાઈ, શ્રેયસ મહેરોત્રા, ગોપાલ સિંહ, મનીષ કુમાર, ચંદન કુમાર, ટી.એ. ખાન, સૈયદ તનવીર અહમદ, બી.વી. બલરામ દાસ હાજર રહેલ પક્ષકારો માટે.

અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો દ્વારા

સુરિન્દર સિંહ નિજ્જર, ન્યાયમૂર્તિ.

૧. આ રિટ અરજી શ્રી અરુણ કુમાર અગ્રવાલ દ્વારા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી છે; જેમાં ભારતના સિક્ક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ (આગળ ‘સેબી’ તરીકે ઉલ્લેખિત) ના અધ્યક્ષ શ્રી યુ.કે. સિન્હા વિરુદ્ધ ક્વો વોરન્ટોનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય દિશાનિર્દેશ જારી કરવાની તથા તેના પરિણામે તેમને અધ્યક્ષના પદ પરથી દૂર કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે।

૨. સંક્ષેપમાં કહીએ તો, અરજદારે સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂકને નીચે દર્શાવેલ આધારોએ પડકાર્યો છે :-

અ) સુશ્રી સિંહા સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા અધિનિયમ, ૧૯૯૨ (આગામી ભાગમાં જેને 'સેબી અધિનિયમ' તરીકે ઓળખવામાં આવ્યો છે) ની કલમ ૪ ની ઉપકલમ (પ) માં નિર્ધારિત પાત્રતાની શરતોમાંથી એકનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા, તેમજ સરકારના સંદેશાવ્યવહારમાં સમાવાયેલ તે લાયકાત પણ પૂર્ણ કરી શક્યા નહોતાં, જેમાં એવી આવશ્યકતા રાખવામાં આવી હતી કે અધ્યક્ષ ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતી વ્યક્તિ હોવી જોઈએ.

બી) સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂંક, શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિ અને કેબિનેટની નિમણૂંક સમિતિ (આગળ જતાં 'એ.સી.સી.' તરીકે ઉલ્લેખિત) સમક્ષ મહત્વપૂર્ણ સામગ્રીની હેરફેર, ખોટી રજૂઆત અને દબાવી રાખવાના પરિણામે થઈ છે.

ગ) સામાવાળા નં. ૪ની, સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે કરવામાં આવેલી નિમણૂક દુર્ભાવનાપૂર્ણ છે.

૩. અરજદાર તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પ્રશાંત ભૂષણે અરજદાર દ્વારા કેટલાક અન્ય વ્યક્તિઓની સક્રિય સાંઠગાંઠ સાથે સર્ચ કમિટી તેમજ એ.સી.સી.ને સફળતાપૂર્વક ભ્રમિત કરવા માટે કરવામાં આવેલી છેડછાડ અને ચુકિતપ્રયોગો અંગે વિગતવાર દલીલો રજૂ કરી છે. તેમણે આ બાબત ઉજાગર કરી છે કે અરજદાર સેબી અધિનિયમની કલમ ૪(પ) ની આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરતો નથી, જેમાં નીચે મુજબ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે:—

(પ) ઉપકલમ (૧) ના ખંડો (એ) અને (ડી) માં ઉલ્લેખિત અધ્યક્ષ અને અન્ય સભ્યો એવા ક્ષમતા, અખંડિતતા અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવતા વ્યક્તિઓ હશે, જેઓએ પ્રતિભૂતિ બજાર સંબંધિત પ્રશ્નોના નિવારણમાં કાર્યક્ષમતા દર્શાવી હોય અથવા કાયદા, નાણાં, અર્થશાસ્ત્ર, હિસાબી, વહીવટ અથવા કેન્દ્ર સરકારના મત મુજબ બોર્ડ માટે ઉપયોગી હોય તેવી કોઈ અન્ય શાખામાં વિશેષ જ્ઞાન અથવા અનુભવ ધરાવતા હોય.

૪. હકીકતી પૃષ્ઠભૂમિ રજૂ કરતાં, તેમણે અર્થવ્યવહાર વિભાગના તા. ૧૦મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ના સંદેશનો ઉલ્લેખ કર્યો, જેમાં સેબીના અધ્યક્ષના પદ માટે અરજી મંગાવવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત સંદેશના અનુચ્છેદ ૩ માં એવો પ્રાવધાન હતો કે "નિયામક તરીકે સેબીની ભૂમિકા અને મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉચ્ચ નિષ્ઠા, પ્રતિષ્ઠા અને ખ્યાતિ ધરાવતી વ્યક્તિએ, અભિલષિત રીતે ૨૫ વર્ષથી વધુનો વ્યાવસાયિક અનુભવ ધરાવતી અને ૫૦ થી ૬૦ વર્ષની વયસમૂહમાં આવતી હોય, અરજી કરવી યોગ્ય ગણાય". વિદ્વાન વકીલ રજૂ કરે છે કે શ્રી સિંહામાં નિષ્ઠાનો અભાવ છે, જે તેમની નિમણૂક સુધી દોરી ગયેલી ઘટનાઓના ઉલ્લેખથી સ્પષ્ટ રીતે દર્શાય છે.

૫. તેઓ દર્શાવે છે કે શ્રી સિંહા મે, ૨૦૦૨ સુધી બેન્કિંગ વિભાગમાં સંયુક્ત સચિવ હતા. તેઓ જૂન, ૨૦૦૨ માં નાણાં મંત્રાલયમાં સંયુક્ત સચિવ બન્યા. ત્યારબાદ, તેઓએ ૧લી જુલાઈ, ૨૦૦૩ થી નાણાં મંત્રાલયના કેપિટલ માર્કેટ વિભાગમાં સંયુક્ત સચિવનું પદ ધારણ કર્યું. તે હિસાબે કાર્ય કરતી વખતે તેમની

નિમણૂક યુનિટ ટ્રસ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એસેટ મેનેજમેન્ટ કંપની લિમિટેડના બોર્ડ પર વધારાના નિયામક તરીકે કરવામાં આવી હતી (આગળ ‘યુટીઆઈ એએમસી’ તરીકે ઉલ્લેખિત). ત્યારબાદ, ૩જી નવેમ્બર, ૨૦૦૫ ના રોજ શ્રી સિંહાની બે વર્ષ માટે પ્રતિનિયુક્તિ આધારિત યુટીઆઈ એએમસીના સીઈઓ અને એમડી તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી. શ્રી ભૂષણના મતે, શ્રી સિંહાને આઈએએસ (કેડર) નિયમો, ૧૯૫૪ ના નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ ખોટી રીતે પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવ્યા હતા, જે આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા, બિન-સરકારી સંસ્થા અથવા સરકારની માલિકી ધરાવતી ન હોય તેવી સંસ્થા માટેની પ્રતિનિયુક્તિના કિસ્સામાં લાગુ પડે છે. યુટીઆઈ એએમસીમાં ઇક્વિટી શેર મૂડી સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા, લાઈફ ઇન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન, બેન્ક ઓફ બરોડા અને પંજાબ નેશનલ બેન્ક પાસે હતી અને દરેક પાસે ૨૫% શેરહિસ્સો હતો, તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે યુટીઆઈ એએમસી સરકારના નિયંત્રણ હેઠળ નહોતી. શ્રી ભૂષણના મતે, શ્રી સિંહાને આઈએએસ (કેડર) નિયમો, ૧૯૫૪ ના નિયમ ૬(૨)(૧) હેઠળ પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવા જોઈએ હતા, જે “એવી કંપની, સંસ્થા અથવા વ્યક્તિઓના સમૂહ હેઠળ, ભલે તે નિગમિત હોય કે ન હોય, જે રાજ્ય સરકાર, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન અથવા સ્થાનિક સત્તામંડળ દ્વારા સંપૂર્ણપણે અથવા નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં માલિકી ધરાવતી અથવા નિયંત્રિત હોય, તે રાજ્ય સરકારના કેડર હેઠળ, જેમાં તે/તેણી સામેલ હોય, આઈએએસ અધિકારીની પ્રતિનિયુક્તિ” માટે લાગુ પડે છે. શ્રી ભૂષણના મતે, શ્રી સિંહાને ગૂઢ હેતુસર જાણબૂઝીને નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ

પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેઓ દર્શાવે છે કે શ્રી સિંહાની પ્રતિનિયુક્તિ, યુટીઆઈએએમસીના સીએમડીની નિમણૂક અંગે જે.પી.સી. સમક્ષ આપવામાં આવેલી સ્વીકારેલી ખાતરીના વિરોધમાં હતી. કેપિટલ માર્કેટના સંયુક્ત સચિવ અને યુટીઆઈએએમસીના બોર્ડના સભ્ય તરીકે શ્રી સિંહા જેપીસીની ભલામણોથી વાકેફ હતા. તેમણે જાણપૂર્વક તે ભલામણોનું ઉદ્ધંધન કર્યું. શ્રી ભૂષણના મતે, જે સંસ્થાની ઉપર દેખરેખ રાખી હોય તેવા અધિકારીને તે જ સંસ્થામાં પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવાની મંજૂરી ન આપવાની નીતિનું પણ આ પ્રતિનિયુક્તિથી ઉદ્ધંધન થયું હતું. શ્રી સિંહાની પ્રતિનિયુક્તિ હિતસંઘર્ષજનક પણ હતી, કારણ કે તેઓ મે ૨૦૦૨ સુધી બેન્કિંગ વિભાગમાં સંયુક્ત સચિવ હતા અને યુટીઆઈએએમસીની માલિકી એસબીઆઈ, બેન્ક ઓફ બરોડા, પીએનબી અને એલઆઈસી પાસે હતી. શ્રી ભૂષણના મતે, શ્રી સિંહાને સંવેદનશીલ માહિતીની જાણકારી હતી. નિયમો મુજબ, શ્રી સિંહા અંગે એ હકીકત દર્શાવતું સોગંદનામું/બાંહેધરી દાખલ કરવી આવશ્યક હતી કે પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવેલ વ્યક્તિને કોઈ સંવેદનશીલ માહિતીની જાણકારી ન હતી.

૬. વધુમાં આગળ વધતાં, શ્રી ભૂષણે દર્શાવ્યું કે ૧૩મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૬ના રોજ યુટીઆઈએએમસીના સી.એમ.ડી. તરીકે નિમણૂક થયા પછી, શ્રી સિંહાને સંયુક્ત સચિવના પગારધોરણ મુજબ જ પગાર મળતો રહ્યો, તેમ છતાં નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ તેમને યુટીઆઈએએમસીનો પગાર અથવા સરકારનું જે પગારધોરણ તેમની માટે વધુ હિતાવહ હોય તે સ્વીકારવાનો વિકલ્પ ઉપલબ્ધ

હતો. યુટીઆઈ એએમસીના સી.એમ.ડી. માટે કોઈ અલગ પગારધોરણ ન હતું અને નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળના વિકલ્પને ધ્યાનમાં રાખીને તે જ રચવાની જરૂર હતી. ૨૯મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૭ના રોજ, શ્રી સિંહાએ સરકાર સમક્ષ રજૂઆત કરી કે તેમના બેચ કેડરના આઈ.એ.એસ. અધિકારીને એડિશનલ સેક્રેટરી તરીકે એમ્પેનલ કરવામાં આવ્યા છે, તેથી તેમનો પગાર તે મુજબ ભારત સરકારના એડિશનલ સેક્રેટરીના પગારધોરણમાં, એટલે કે ૨૨૪૦૦-૫૨૫-૨૪૫૦૦, નિશ્ચિત કરવામાં આવે. ૧લી માર્ચ, ૨૦૦૭ના રોજ, ઉપરોક્ત પગારધોરણમાં શ્રી સિંહાનો પગાર ૧૦મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૭થી અમલમાં આવે તે રીતે નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યો. ૧૬મી એપ્રિલ, ૨૦૦૭ના રોજ શ્રી સિંહાની ડેપ્યુટેશનની શરતો અને નિયમો સંલગ્ન કરીને એક પત્રવ્યવહાર પણ મોકલવામાં આવ્યો. તેમાં દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે સેવાના સભ્યને તેમના ગ્રેડ પગાર અથવા પદના પગારમાંથી જે કંઈ તેમના માટે વધુ હિતાવહ હોય તે પસંદ કરવાનો વિકલ્પ રહેશે. તેમાં આ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે આ શરતો અને નિયમો ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૭થી અમલમાં આવશે. ત્યારબાદ શ્રી ભૂષણે આ બાબત પર નોંધપાત્ર ભાર મૂક્યો કે ૨૭મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ યુટીઆઈ એએમસીના બોર્ડે ઉદ્યોગમાં સી.ઈ.ઓ.ના વેતન પેકેજ, યુટીઆઈ એએમસીના સી.એમ.ડી.ની ભૂમિકાઓ અને જવાબદારીઓ તથા બજારમાં તે સમયે પગારરચનામાં આવેલા વર્તમાન ઉછાળાને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રી સિંહાના વેતન પેકેજને નીચે મુજબ મંજૂરી આપી : -

. પ્રતિ વર્ષ રૂપિયા ૧૦ મિલિયન નિશ્ચિત વેતન

ચલ પગાર નિશ્ચિત પગારના ૧૦૦% સુધી, કાર્યક્ષમતાના આધીન અને બોર્ડ દ્વારા વાર્ષિક ધોરણે મંજૂર કરવામાં આવે તે મુજબ.

૭. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા અનુસાર, આ નિર્ણય જુલાઈ, ૨૦૦૭ માં આપ્ટે કમિટીએ કરેલી ભલામણના આધારે લેવામાં આવ્યો હતો. આ કમિટી સી.એમ.ડી., યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ને ચૂકવવાનાં વળતર અંગે ભલામણ કરવા માટે રચવામાં આવી હતી. આ કમિટીએ સી.એમ.ડી., યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ને ચૂકવવાનાં વળતર અંગે એ આધારે ભલામણ કરી હતી કે બજારમાંથી યોગ્ય પ્રતિભા આકર્ષવા માટે તે વળતર બજાર-સ્પર્ધાત્મક હોવું જોઈએ.

૮. શ્રી ભૂષણના મુજબ, વાસ્તવિક તથ્યપરિસ્થિતિથી સ્પષ્ટ થાય છે કે બજારમાંથી યુટીઆઈ એએમસીના સીએમડીની નિમણૂક કરવાની ભલામણ, શ્રી સિંહાની વર્ષ ૨૦૦૮ની નિમણૂક સમયે, જ્યારે તેમની પ્રતિનિયુક્તિનો વધારો નકારવામાં આવ્યો હતો, સંપૂર્ણપણે અવગણવામાં આવી હતી. તેથી, યુટીઆઈ એએમસીમાં સીએમડી તરીકે ચાલુ રહેવા માટે શ્રી સિંહાએ સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ લીધી. શ્રી ભૂષણ જણાવે છે કે ૬ નવેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ શ્રી સિંહાની પ્રતિનિયુક્તિમાં બે વર્ષનો વધારો કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં તેમને માત્ર ૨ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૮ સુધીના ત્રણ મહિનાનો તાત્કાલિક વધારો જ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. તેનું કારણ એ હતું કે નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળની પ્રતિનિયુક્તિ સંબંધિત કોઈ સામાન્ય પ્રશ્નનું પુનઃપરીક્ષણ ચાલી રહ્યું હતું. ૨૮ નવેમ્બર,

૨૦૦૭ના રોજ કર્મચારી મંત્રાલય દ્વારા ઓલ ઇન્ડિયા સર્વિસિસ માટેની સંકલિત પ્રતિનિયુક્તિ માર્ગદર્શિકાઓ પરિપત્રિત કરવામાં આવી હતી અને તે માર્ગદર્શિકાઓ મુજબ શ્રી સિંહાની પ્રતિનિયુક્તિ નિયમ ૬(૧) હેઠળ હોવાનું નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું હતું. તેઓ દર્શાવે છે કે નિયમ ૬(૧) હેઠળ, જે સંસ્થામાં અધિકારીને પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવે છે તેની યોજના મુજબ પરિશ્રમિક મેળવવાનો કોઈ વિકલ્પ ઉપલબ્ધ નથી. ૧૨ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ નાણાં મંત્રાલયના આર્થિક બાબતો વિભાગે કર્મચારી અને તાલીમ વિભાગ (ડીઓપીટી)ને શ્રી સિંહાની બાકી રહેલી એક વર્ષ અને નવ મહિનાની પ્રતિનિયુક્તિ નિયમ ૬(૧) હેઠળ વધારવા વિનંતી કરી હતી. ૧૦ માર્ચ, ૨૦૦૮ના રોજ એસીસીએ નાણાં મંત્રાલય (આર્થિક બાબતો વિભાગ)ને સલાહ આપી હતી કે યુટીઆઈએએમસીના સીએમડી તરીકે કાર્યકાળનો વધારો શ્રી સિંહાને નિયમ ૬(૧) હેઠળ ૩૧ મે, ૨૦૦૮ સુધી મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે. એ પણ સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત અવધિ પૂર્ણ થયા બાદ તેઓ તેમના મૂળ કેડર (બિહાર)માં પરત ફરશે. તે તારીખ સુધીમાં શ્રી સિંહાના યોગ્ય સ્થાને બદલાની ઓળખ કરવા આર્થિક બાબતો વિભાગને નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. શ્રી ભૂષણ દર્શાવે છે કે તે દરમિયાન ૨૫ માર્ચ, ૨૦૦૮ના રોજ શેરહોલ્ડરોએ ૨૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી અમલમાં આવે તે રીતે ભલામણ કરાયેલા શ્રી સિંહાના વેતનભથ્થાં મંજૂર કર્યા હતા. શ્રી ભૂષણના કહેવા મુજબ, ૨૮ નવેમ્બર, ૨૦૦૭થી અથવા વધુમાં વધુ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૮થી શ્રી સિંહાની પ્રતિનિયુક્તિ હવે નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ રહી નહોતી, તેથી આ

મંજૂરી કાયદેસર રીતે પરવાનગીપાત્ર નહોતી. શ્રી ભૂષણ વધુમાં દર્શાવે છે કે ૧૦ માર્ચ, ૨૦૦૮ના રોજ એસીસીની ભલામણ હોવા છતાં, અન્ય શેરહોલ્ડરોની તરફેણી એસબીઆઈના ચેરમેન દ્વારા એવી ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે શ્રી સિંહાએ ૩૧ મે, ૨૦૦૮ પછી પણ યુટીઆઈ એએમસીના સીએમડી તરીકે ચાલુ રહેવું જોઈએ. ભલામણપત્રમાં, ૧ જૂન, ૨૦૦૮થી અથવા તે પહેલાં, સેવાક્રમની સાતત્યતા ભંગ કર્યા વિના, શ્રી સિંહાને યુટીઆઈ એએમસીના સીએમડી તરીકે ચાર વર્ષનો કાર્યકાળ આપવાનો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવ્યો હતો. તે પત્રમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે હાલના સરકારી નિયમો હેઠળ શ્રી સિંહા આ પ્રસ્તાવ ત્યારે જ સ્વીકારી શકશે જ્યારે તેઓ સરકારી સેવામાંથી સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ લેશે. કાર્યકાળના વધારો માટેનો ઔપચારિક પત્ર યુટીઆઈ એએમસી દ્વારા ૧૧ એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ શ્રી સિંહાને જારી કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૨ એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ યુટીઆઈ એએમસીના બોર્ડે મંજૂરી આપી હતી કે સીએમડી ૨૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી અમલમાં આવે તે રીતે સુધારેલ વેતનપરિશોધન લઈ શકે.

૯. શ્રી ભૂષણે આ તથ્યો પર નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં ભાર મૂક્યો હતો જેથી આ રજૂઆતને આધાર મળે કે ઉપરોક્ત પત્રોમાં આવેલ શબ્દોથી ભલે એવું પ્રતીત થાય કે વેતન પેકેજ અને બોનસ અંગેના શેરહોલ્ડરોની મંજૂરી ભવિષ્ય માટે હતી, પરંતુ હકીકતમાં ઠરાવ દ્વારા ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી અમલમાં આવે તેવી રીતે પરિલાભોમાં વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. શ્રી સિંહાએ વાસ્તવમાં ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી તે આધારે પરિલાભો પ્રાપ્ત કર્યા હતા. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા

મુજબ, આ હકીકત યુટીઆઈ એએમસીના વર્ષ ૨૦૦૭-૨૦૦૮ના વાર્ષિક વળતરમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે. વાર્ષિક વળતર મુજબ ૩૧મી માર્ચ, ૨૦૦૮એ પૂર્ણ થતા વર્ષ માટે તેમનો પગાર રૂપિયા ૨૦.૧૨ મિલિયન દર્શાવવામાં આવ્યો છે. તે વળતરમાં એ પણ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી અમલમાં આવે તેવી રીતે તેમનો પગાર પુનઃરચિત કરવામાં આવતા, ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી ૩૧મી માર્ચ, ૨૦૦૭ સુધીના તેમના પગારના બાકી ચુકવણી તરીકે શ્રી સિંહાને રૂપિયા ૪.૪૦ મિલિયન પણ ચૂકવવામાં આવ્યા હતા. તમામ તથ્યોની સંપૂર્ણ જાણ હોવા છતાં અને કરોડો રૂપિયાનું વળતર પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ, શ્રી સિંહાએ ૧૫મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ વીઆરએસ માટે અરજી કરતી વખતે તે બાબત જાહેર કરી નહોતી. વાણિજ્યિક નિયુક્તિ સ્વીકારવા માટેના અરજીપત્રકમાં નં. પના સ્તાંભના જવાબમાં, શ્રી સિંહાએ તેમનો પગારધોરણ રૂપિયા ૨૨,૪૦૦- રૂપિયા ૫૨૫-રૂપિયા ૨૪,૫૦૦/- અને હાલનો મૂળ પગાર રૂપિયા ૨૩,૪૫૦/- હોવાનું દર્શાવ્યું હતું.

૧૦. શ્રી ભૂષણે દર્શાવ્યું કે આ માહિતી કેડર નિયંત્રણ પ્રાધિકરણ તરફથી અને જે કચેરીમાંથી અધિકારી નિવૃત્ત થયા હતા ત્યાંથી અનાપત્તિ મેળવવા માટે જરૂરી હતી. શ્રી ભૂષણે વધુમાં દર્શાવ્યું કે માત્ર શ્રી સિંહાએ સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માંગવા માટેની અરજીમાં ખોટી માહિતી આપી હતી એટલું જ નહીં; તેમણે આ અદાલતમાં દાખલ રિટ અરજિના જવાબમાં રજૂ કરાયેલા પ્રતિસોગંદનામામાં પણ એ જ વાત પુનરાવર્તિત કરી હતી. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ,

પ્રતિસોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૧૮ માં કરાયેલા નિવેદનો વર્ષ ૨૦૦૭-૨૦૦૮ માટેના યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના બેલેન્સ શીટના વિરુદ્ધ છે. શ્રી ભૂષણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે વર્ષ ૨૦૦૮-૨૦૦૯, ૨૦૦૯-૨૦૧૦ અને ૨૦૧૦-૨૦૧૧ (૧૦½ મહિના) માટેના યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના વાર્ષિક અહેવાલમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે શ્રી સિંહાને અનુક્રમે રૂપિયા ૨.૧૫ કરોડ, રૂપિયા ૨.૩૬ કરોડ અને રૂપિયા ૩.૬૨ કરોડનું વેતનપરિતોષિક મળ્યું હતું. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, સોગંદનામાના પરિચ્છેદ ૨૧ માં પણ શ્રી સિંહાએ આ અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. શ્રી સિંહાએ એવો ઉદ્દેશ કર્યો હતો કે વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે રૂપિયા ૪ કરોડની વધુ ચૂકવણી સેવા-વિચ્છેદ ચૂકવણીના ખાતામાં હતી. તેઓ રજૂ કરે છે કે સેવા-વિચ્છેદ ચૂકવણી માત્ર ત્યારે જ ચૂકવવાપાત્ર બને છે જ્યારે સંબંધિત સંસ્થા મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારીને પદ છોડવા કહે. શ્રી સિંહાના કેસમાં, યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.એ તેમને પદ છોડવા કહ્યું ન હતું. હકીકતમાં, શ્રી સિંહાએ ફરજિયાત ત્રણ મહિનાની નોટિસ પણ આપી નહોતી અને સંસ્થાને અન્ય મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારીની નિમણૂક કરવાની કોઈ તક આપ્યા વગર પદભાર છોડી દીધો હતો. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે શ્રી સિંહાએ હકીકતમાં માત્ર રાજીનામું આપ્યું હોવા છતાં તેમણે ખોટી રીતે નિવૃત્તિના લાભો પ્રાપ્ત કર્યા હતા. તેમણે પુનરોચ્ચાર કર્યો કે શ્રી સિંહાએ વારંવાર ખોટી માહિતી આપી છે. ઓલ ઇન્ડિયા સર્વિસિસ ડેથ-કમ-રિટાયરમેન્ટ બેનિફિટ રૂલ્સના નિયમ ૨૬(૩)(૨) હેઠળ તેમણે એવો ખોટો ઘોષણાપત્ર આપ્યો છે કે તેમની

સત્તાવાર કારકિર્દીના છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં તેઓ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ની સંવેદનશીલ અથવા વ્યૂહાત્મક માહિતીથી અવગત નહોતા. શ્રી ભૂષણે દર્શાવ્યું કે આ નિવેદન સ્પષ્ટપણે ખોટું છે, કારણ કે શ્રી સિંઘા વી.આર.એસ. લેતી વખતે પહેલેથી જ એ જ સંસ્થામાં પ્રતિનિયુક્તિ પર હતા.

૧૧. શ્રી ભૂષણે એ પણ નિર્દેશ કર્યો કે યુટીઆઈ એએમસીના સીઈઓના પદને સ્વીકારવા માટેની અરજીમાં શ્રી સિંઘા દ્વારા કરવામાં આવેલ ત્રીજું જાણબૂઝીને કરાયેલ ખોટું નિવેદન એ અસરનું હતું કે આવા ઉચ્ચ સ્તરના પદોની સામાન્ય રીતે જાહેરાત કરવામાં આવતી નથી. આ નિવેદન તે પ્રશ્નના જવાબમાં કરવામાં આવ્યું હતું કે, જે પદ માટે નિમણૂક માંગવામાં આવી છે તેની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે કેમ અને જો નહોતી કરવામાં આવી, તો પ્રસ્તાવ કેવી રીતે કરવામાં આવ્યો. શ્રી સિંઘાએ જણાવ્યું હતું કે તેમની દ્વારા આપવામાં આવેલ યોગદાન અને કંપનીની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને શેરહોલ્ડરોએ તેમને પ્રસ્તાવ કર્યો હતો. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે આવા ઉચ્ચ સ્તરના પદોની સામાન્ય રીતે જાહેરાત કરવામાં આવતી નથી બાબતનું નિવેદન આપ્ટે સમિતિના નિર્દેશના વિરુદ્ધ હતું. હકીકતમાં, શ્રી સિંઘાએ પદ છોડ્યા પછી, યુટીઆઈ એએમસીના સીએમડીના પદને ભરવા માટે ૪ જૂન, ૨૦૧૨ના રોજ જાહેરાત બહાર પાડવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત તથ્યોના આધારે, શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ પ્રતિનિયુક્તિમાં કરાયેલ ચેડાં, પ્રતિનિયુક્તિનો સમયવધારો, પરિલાભોનું ગોપન, ખોટી રજૂઆત અને સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ તથા પુનર્નિયોજન માટેની અરજીમાં

તથ્યોનું તર્કવિરુદ્ધિપૂર્વક પ્રસ્તુતિકરણ સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે સામાવાળા નં. ૪ નિષ્કપટતા ધરાવતા વ્યક્તિ નથી.

૧૨. શ્રી ભૂષણે વધુમાં ભારતના પ્રધાનમંત્રીને લખાયેલ તા. ૧લી જૂન, ૨૦૧૧નું, સેબીના ભૂતપૂર્વ પૂર્ણકાલીન સભ્ય ડૉ. કે.એમ. અબ્રાહમ દ્વારા લખાયેલ એક અત્યંત વિશદ પત્રનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ પત્રમાં પૂર્ણકાલીન સભ્યએ ફરિયાદ કરી છે કે સેબીના અધ્યક્ષ શ્રી યુ.કે. સિંહા પર કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન અથવા નાણાં પ્રધાનની સલાહકાર શ્રીમતી ઓમિતા પોલનો સીધો પ્રભાવ પડી રહ્યો છે. શ્રી ભૂષણે ફરીથી રજૂ કર્યું કે ડૉ. અબ્રાહમનું પત્ર નિષ્પક્ષ માહિતી ધરાવે છે. ભૂતપૂર્વ પૂર્ણકાલીન સભ્ય માત્ર એટલી ચિંતા વ્યક્ત કરી રહ્યા હતા કે શ્રી યુ.કે. સિંહાના નેતૃત્વ હેઠળ સેબીની સંસ્થાગત અખંડિતતા સાથે સમાધાન થઈ રહ્યું છે.

૧૩. સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂક પર આક્ષેપ કરવાનો બીજો આધાર એ છે કે સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિ તથા એ.સી.સી. સમક્ષ શ્રી સિંહાના યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના સી.એમ.ડી. તરીકેના વેતનભથ્થાં સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ તથ્યો દબાવવામાં આવ્યા હતા. શ્રી ભૂષણ સૂચવે છે કે સેબીના અધ્યક્ષના પદ માટેના અરજીપત્રકમાં અરજદારે હાલ ધારિત પદના વેતનશ્રેણી અને મૂળ વેતનની વિગતો, અરજીકર્તાની સેવા-વિગતો સાથે જાહેર કરવી આવશ્યક હતી. સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિની પ્રથમ બેઠક ૨ નવેમ્બર, ૨૦૧૦ના રોજ યોજાઈ હતી. એસ.એસ.સી.એ ઉનીસમાંથી પાંચ ઉમેદવારોને પસંદગી યાદીમાં સામેલ કર્યા

હતા. ત્યારબાદ શ્રી ભૂષણ સૂચવે છે કે સમિતિની બીજી બેઠક ૧૩ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૦ના રોજ યોજાઈ હતી, જેમાં સેબીના અધ્યક્ષના પદ માટે શ્રી યુ.કે. સિંહા અને શ્રી હિમાદ્રી ભટ્ટાચાર્યાના નામો ગુણક્રમ અનુસાર ભલામણ કરવામાં આવ્યા હતા. શ્રી ભૂષણે આગળ રજૂ કર્યું કે સેબીના અધ્યક્ષની પસંદગી માટે એ.સી.સી.ની મંજૂરી જરૂરી હતી. એ.સી.સી. સમક્ષ ભલામણ થતી નિમણૂકો પ્રમાણભૂત પ્રોફોર્મ અને પરિશિષ્ટો સાથે મોકલવાની હોય છે, જે નિમણૂકની ભલામણ કરતું મંત્રાલય ભરે છે. શ્રી સિંહાની નિમણૂકનો પ્રસ્તાવ નાણાં મંત્રાલયે તેના ગુપ્ત પત્ર નં. ડી.ઓ. નં. ૨/૨૩/૨૦૦૭-આર.ઈ., તારીખ ૧૩ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૦ દ્વારા એ.સી.સી. સમક્ષ મૂક્યો હતો. અરજદાર હાલમાં જે વેતનશ્રેણી ભોગવે છે તેની વિગતો માગતા કૉલમ સામે સ્પષ્ટપણે ખોટી માહિતી આપવામાં આવી હતી. આ કૉલમના જવાબમાં “ઉપલબ્ધ નથી” એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે. કૉલમ ૬(૨) સામે, પદની વેતનશ્રેણી અંગે એમ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે “અધ્યક્ષને વેતન મેળવવાનો વિકલ્પ રહેશે (એ) ભારત સરકારના સચિવને માન્ય હોય તે મુજબ; અથવા (બી) પ્રતિ માસ રૂપિયા ૩,૦૦,૦૦૦નું એકમૂલ વેતન.” એમ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું કે સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિની પ્રથમ અને બીજી બેઠકની વચ્ચે ૪૦ દિવસનો સમય હતો જેથી અધિકારીઓ અરજીપત્રક ભરતી પહેલાં શ્રી સિંહાની વિગતોની ખાતરી કરી શકતાં. તેઓ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના સી.એમ.ડી. તરીકે તેમના પરિલાભોની વિગતો જાણી શકતાં. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે આ અદાલતને ગેરમાર્ગે દોરવા માટે શ્રી સિંહાએ પ્રતિશપથપત્રના પરિચ્છેદ ૧૦ માં સંપૂર્ણપણે ખોટું

સ્પષ્ટીકરણ આપ્યું છે કે નાણાં સચિવને યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના સી.એમ.ડી. તરીકે મળતા તેમના બજાર-માનદંડ-આધારિત વેતન વિશે જાણ હતી. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, આ દાવાને સમર્થન આપે તેવું કોઈ દસ્તાવેજી સામગ્રી વિના આ માત્ર નિર્વસ્તુ નિવેદન છે. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે શ્રી સિંહાએ આપેલું બીજું સ્પષ્ટીકરણ એવું હતું કે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના સી.એમ.ડી.ના પરિલાભોની માહિતી જાહેર ક્ષેત્રમાં ઉપલબ્ધ હતી, કારણ કે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના હિસાબી હિસ્સાપત્રમાં સંપૂર્ણ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી ભૂષણ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યું કે એવું સ્પષ્ટીકરણ કોઈ રીતે સ્વીકાર્ય હોઈ શકે નહીં. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, આ અદાલત સમક્ષ પ્રશ્ન એ નથી કે ફોર્મ ભરનાર વ્યક્તિને શ્રી સિંહા દ્વારા લેવાતા યોગ્ય પરિલાભોની જાણ હતી કે જાણ થઈ શકી હોત. મુદ્દો એ છે કે અરજદારે સર્ચ સમિતિ સમક્ષ પોતાના પરિલાભો અને વેતનશ્રેણી અંગેની યોગ્ય વિગતો જાહેર કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો હતો. આ ભ્રામક માહિતી એ.સી.સી. સમક્ષ પણ મૂકવામાં આવી હતી. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, આવી હેરાફેરીપ્રવૃત્તિવાળા વ્યક્તિને સચ્ચરિત્રતાવાળો વ્યક્તિ કહી શકાશે નહીં. શ્રી ભૂષણે, જેમ અગાઉ નોંધાયું છે તેમ, રજૂ કર્યું કે સમિતિએ તેની બીજી બેઠકમાં બે નામોની ભલામણ કરી હતી. તેમ છતાં, નાણાં મંત્રીએ મંજૂરી માટે એ.સી.સી. સમક્ષ માત્ર શ્રી સિંહાનું નામ જ આગળ ધપાવ્યું. શ્રી સિંહાની નિમણૂકને મંજૂરી મેળવવા માટે એ.સી.સી. સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા દસ્તાવેજમાં પણ વર્તમાન વેતનશ્રેણી સામે “ઉપલબ્ધ નથી” એવું જ દર્શાવવામાં આવ્યું છે.

શ્રી ભૂષણે વધુમાં સૂચવ્યું કે વર્ષ ૨૦૧૦-૨૦૧૧ માટે શ્રી સિંહાના કુલ પરિલાભો પ્રતિ વર્ષ ૪ કરોડથી વધુ હતા. સંભવતઃ આ રકમ તેમની કરતાં વરિષ્ઠ અને પસંદગી પ્રક્રિયામાં સંકળાયેલા બ્યુરોક્રેટ્સને તેમની સમગ્ર કારકિર્દી દરમિયાન સરકાર તરફથી મળેલા વેતન કરતાં વધુ હતી. તેથી, શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે આ ૪ કારણસર શ્રી સિંહાએ એવી હેરફેર કરી કે કોઈ જાહેરાત ન કરવામાં આવે અને પસંદગી સર્ચ પદ્ધતિથી કરવામાં આવે. જો જાહેરાત આપવામાં આવી હોત તો તેમને મળતાં પરિલાભો જાહેર કરવા પડત. ઉપરોક્ત તથ્યો પર આધાર રાખીને શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે સર્ચ સમિતિ તેમજ એ.સી.સી. બંનેથી મહત્વપૂર્ણ માહિતીના અંશો છુપાવવામાં આવ્યા હોવાથી શ્રી સિંહાને નિઃસંદેહ ઊંચી સચ્ચરિત્રતાવાળા વ્યક્તિ કહી શકાય નહીં. સેબીના અધ્યક્ષનું પદ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે તેનો પ્રભાવ ભારતીય તથા વિદેશી રોકાણના પ્રવાહ, આર્થિક વૃદ્ધિ અને નાના-મોટા રોકાણકારો દ્વારા રોકાયેલા નાણાંની સુરક્ષા ઉપર પડે છે. તેથી, શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, સંપૂર્ણ તથ્યો, ખાસ કરીને સચ્ચરિત્રતાના પ્રશ્નના નિર્ધારણ પર સીધો અસર કરનારા તથ્યો, સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિ તથા એ.સી.સી. સમક્ષ મૂકવા અત્યંત આવશ્યક હતા. આ રજૂઆતના સમર્થનમાં વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતના ચુકાદા સેન્ટર ફોર પી.આઈ.એલ. અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૪ એસ.સી.સી. ૧ ઉપર આધાર રાખ્યો છે.

૧૪. સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે શ્રી સિંહાની નિમણૂક સામે અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો પડકારનો આગળનો આધાર એ છે કે તે દુરાશયથી દૂષિત છે.

શ્રી ભૂષણે સૂચવ્યું કે શ્રી સિંહાને અનુકૂળતા આપવા માટે સેબીના અગાઉના અધ્યક્ષને તેમની કાર્યાવધિમાં વધારો નકારવામાં આવ્યો હતો. સેબી (અધ્યક્ષ અને સભ્યોની કાર્યાવધિ અને સેવાની શરતો) નિયમોનું ૨૩મી જુલાઈ, ૨૦૦૮ના રોજ એવું સુધારણ કરવામાં આવ્યું હતું કે અધ્યક્ષ અને ડબલ્યુ.ટી.એમ.ની કાર્યાવધિ ત્રણ વર્ષથી પાંચ વર્ષ સુધી વધારવામાં ન આવે. કેપિટલ માર્કેટ ડિવિઝનના નિયામકે ૨ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ અધ્યક્ષ અને ડબલ્યુ.ટી.એમ.ની કાર્યાવધિ સમાન કરવા માટે બે વર્ષનો વધારો આપવા બાબતનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો અને તે જને નાણાં સચિવે સમર્થન આપ્યું હતું. નિયમિત પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી, સંબંધિત વ્યક્તિઓની કાર્યાવધિ વધારવા માટે તેમની સંમતિ લેવામાં આવી અને ૧૬મી નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના તારીખના પત્ર દ્વારા કેપિટલ માર્કેટ ડિવિઝનના નિયામક દ્વારા કાર્યાવધિ વધારવાનો પ્રસ્તાવ ડી.ઓ.પી.ટી.ને ભલામણરૂપે મોકલવામાં આવ્યો હતો. શ્રી ભૂષણના મતે, આ તબક્કાથી તે સમયના નાણાં મંત્રાલયના સલાહકાર સુશ્રી ઓમિતા પોલના સક્રિય સહકાર સાથે હેરફેર શરૂ થઈ. ૨૫મી નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ તેમણે અધ્યક્ષ અને પૂર્ણકાલીન સભ્યની કાર્યાવધિ વધારવા માટેની ભલામણ સંબંધિત ફાઈલ મંગાવી. તે ફાઈલ ૨૭મી નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ નાણાં સચિવ દ્વારા તેમને મોકલવામાં આવી અને ૩૦મી નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ તેમણે તેનું અવલોકન કર્યું. ૧૬મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ તે ફરીથી તેમના અવલોકન માટે સલાહકારને મોકલવામાં આવી અને ૨૧મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ તેમણે તેમાં

નોંધ કરી, જેમાં સેબી બોર્ડની રચના અને બોર્ડની વર્તમાન કાર્યાવધિ અંગે પૃષ્ઠ ૨૨ તરફ નાણાં પ્રધાનનું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે સુશ્રી ઓમિતા પોલે એવી રીતે નોંધ લખી હતી કે તે સમયના નાણાં પ્રધાને તે સમયના અધ્યક્ષને વધારો મંજૂર કરવાની તેમની પૂર્વવર્તી નિર્ણય સ્થિતિ પલટી દીધી. અનુસંધાને, ૧૦મી ઓગસ્ટ, ૨૦૧૦ના રોજ અધ્યક્ષ માટેની પસંદગી પ્રક્રિયા શરૂ કરવા આદેશો બહાર પાડવામાં આવ્યા. હાલના અધિકારીઓને વધુ વધારો આપવાનો સૂચન નામંજૂર કરવામાં આવ્યો. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે વધારો ન આપવાના સંબંધમાં સામાવાળાઓએ પ્રતિસોગંદનામામાં આપેલું ચુકિતકરણ સંપૂર્ણપણે ભ્રામક છે. તેઓ રજૂ કરે છે કે અગાઉના અધ્યક્ષને વધારો ન આપવાનો આધાર એવો બતાવવામાં આવ્યો કે તેમનું નામ એન.એસ.ડી.એલ. કૌભાંડમાં સંડોવાયેલ હોવાનું અખબારોમાં પ્રસિદ્ધ થયું હતું. શ્રી ભૂષણના મતે, સત્તાવાર ફાઈલોમાં એવી કોઈ નોંધ નથી. શ્રી ભૂષણે આ બાબત ઉપર પણ ભાર મૂક્યો કે પૂર્વ અધ્યક્ષને વધારો નકારવાનો વાસ્તવિક કારણ એ હતું કે તેમના આગ્રહથી સહારા અને આર.આઈ.એલ. સામે તપાસો ચાલી રહી હતી. આર.આઈ.એલ. અને રિલાયન્સ પેટ્રોલિયમ સંબંધિત આંતરિક વેપાર અંગેની ફરિયાદ બાકી હતી, જેમાં સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૭માં ચાર દિવસના વેપારમાં રૂ. ૫૦૦ કરોડથી વધુની કમાણી કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે શ્રી સિંહાની પસંદગી સુલભ બનાવવા માટે શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની રચનામાં ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી ફેરફાર કરવામાં આવ્યો. સુશ્રી ઓમિતા પોલે પોતાના તરફથી બે નવા નામોને

પસંદગી સમિતિમાં પ્રતિષ્ઠિત નિષ્ણાત તરીકે નિમવા આદેશ આપ્યો. તેમણે બે નિષ્ણાતો ઉપરાંત સચિવ (ફાઈનાન્સિયલ સર્વિસેસ)નો પણ સૂચન કર્યો. તેથી, શ્રી ભૂષણના મતે, શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિના પાંચ સભ્યોમાંથી ત્રણ સભ્યો સુશ્રી પૉલ દ્વારા પસંદ કરાયેલા હતા. સચિવ (ફાઈનાન્સિયલ સર્વિસેસ)ને શોધ સમિતિમાં સમાવેશ કરવા માટે, નિયમો, ૨૦૧૦ના નિયમ ૫માં સુધારો કરીને તેમાં ખંડ (ઈ)નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો, જેના હેઠળ નાણાં પ્રધાનના બે પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો. આ રીતે, નાણાં પ્રધાનને પ્રાથમિકતા આપવામાં આવી. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે નોંધપોથી સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે નિયમોમાં ફેરફાર કરવાની આ સમગ્ર કાર્યવાહીનો હેતુ એવો હતો કે સલાહકાર સુશ્રી ઓમિતા પૉલને ઇચ્છિત સમિતિ અપરિવર્તિત રહે. કદાચ એ પણ સુનિશ્ચિત કરવા માટે આવું કરવામાં આવ્યું કે પદસિદ્ધ અધ્યક્ષ, કેબિનેટ સચિવ, નાણાં પ્રધાનથી અસંબંધિત એકમાત્ર સભ્ય બની રહે. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે સુશ્રી ઓમિતા પૉલે પોતાના જવાબી સોગંદનામામાં સ્વીકાર્યું છે કે તેમની ભૂમિકા માત્ર સલાહકારની હતી. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે તેમની ભૂમિકા માત્ર સલાહ આપવાની હતી અને વિષયની પ્રક્રિયા હાથ ધરવાની અથવા નિર્ણય લેવાની કોઈ સત્તા નહોતી, તેવી સ્વીકારેલી સ્થિતિ હોવા છતાં, વધુ વધારા અથવા શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની રચના સંબંધિત ફાઈલો નિયમિતપણે તેમને મોકલવામાં આવતી હતી. તેમના કહેવા પરથી શોધ સમિતિની રચના બદલવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ શ્રી ભૂષણે રજૂ કર્યું કે સામાવાળાઓએ શ્રી સિંહાની પસંદગીનું સમર્થન આ આધારે કરવાનો

પ્રયાસ કર્યો છે કે તેઓ અગાઉ ૨૦૦૮માં એ જ પદ માટે શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિ દ્વારા સર્વસંમતિથી પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. જો એવું હતું, તો એ આશ્ચર્યજનક છે કે સરકારે હકીકતમાં શ્રી સી.બી. ભાવેને સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમ્ત્યા, જેમણે ન તો પદ માટે અરજી કરી હતી અને ન તો મુલાકાતમાં હાજર રહ્યા હતા. તેમણે હકીકતમાં સમિતિને જાણ કરી હતી કે તેઓ સેબીના અધ્યક્ષપદ માટે વિચારણા પામવા માંગતા નહોતા. શ્રી ભૂષણના મતે, શ્રી સિંહાની પ્રામાણિકતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે આ ક્યારેય સંબંધિત તથ્ય બની શકે તેમ નથી.

૧૫. દુર્ભાવનાનો આધાર વધુ સ્પષ્ટ કરવા માટે, શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે સામાવાળા નં. ૬ સુશ્રી ઓમિતા પોલના ભાઈને સ્થાન આપવા હેતુથી ચુટીઆઈ એએમસીના સીએમડીનું પદ ૧૭ મહિના સુધી ખાલી રાખવામાં આવ્યું હતું. તેઓ દર્શાવે છે કે શ્રી સિંહાની ફેબ્રુઆરીના મધ્ય ભાગમાં નિમણૂક થયા પછી થોડા જ સમયમાં, એપ્રિલ, ૨૦૧૧ થી પત્રકારિતામાં એવા અહેવાલો આવવા લાગ્યા કે સુશ્રી ઓમિતા પોલના ભાઈ જીતેશ ખોસલા, ચુટીઆઈ એએમસીના પદ માટે અગ્રણી દાવેદાર હતા, કારણ કે તેમને નાણામંત્રીનું સમર્થન હતું. આ અહેવાલોમાં એ પણ જણાવાયું હતું કે તેનો વિરોધ એક વિદેશી રોકાણકાર દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો હતો અને તેની સંમતિ આવશ્યક હતી. તેથી, ઓમિતા પોલના ભાઈને તે પદ પર નિયુક્ત કરી શકાયા ન હોવાથી, ચુટીઆઈ એએમસીના સીએમડીનું પદ ૧૭ મહિના સુધી સતત ખાલી રહ્યું. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, શ્રી સિંહાની ચુટીઆઈ એએમસીના સીએમડી તરીકેની નિમણૂક અને શ્રી જીતેશ ખોસલાની

પ્રસ્તાવિત નિમણૂકનો સમગ્ર પ્રસંગ સંયુક્ત સંસદીય સમિતિ દ્વારા પ્રતિકૂળ રીતે આલોચિત કરવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે સમિતિની ભલામણોને અવગણવામાં આવી હતી. સંયુક્ત સંસદીય સમિતિએ સમગ્ર યુટીઆઈ કૌભાંડની તપાસ કરી હતી, જેના પરિણામે સરકારના રોકાણકારો અને કરદાતાઓને ભારે નુકસાન થયું હતું. અહેવાલના પરિચ્છેદ ૫ માં નીચે મુજબ ભલામણો કરવામાં આવી હતી :-

(૫) સરકારે જણાવ્યું છે કે એક વ્યાવસાયિક અધ્યક્ષ અને ટ્રસ્ટીઓનું મંડળ યુ.ટી.આઈ.-૨ નું સંચાલન કરશે અને વ્યાવસાયિક વ્યવસ્થાપકોની નિમણૂક માટે જાહેરાતો બહાર પાડવામાં આવશે. સમિતિએ ભલામણ કરી હતી કે યુ.ટી.આઈ.-૨ ના અધ્યક્ષ અને વ્યાવસાયિક વ્યવસ્થાપકોની પસંદગી પારદર્શક રીતે કરવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ, ભલે તેઓ જાહેર ક્ષેત્રમાંથી પસંદ કરવામાં આવ્યા હોય કે ખાનગી ક્ષેત્રમાંથી. જો જાહેર ક્ષેત્રમાંથી કોઈ અધિકારીની પસંદગી કરવામાં આવે, તો કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં મૂળ સંસ્થામાંથી પ્રતિનિયુક્તિની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં અને પસંદ કરાયેલ વ્યક્તિને અગાઉના નિયોજક સાથેના તમામ સંબંધો સંપૂર્ણપણે સમાપ્ત કરવા કહેવું જોઈએ. આ અનિવાર્ય છે, કારણ કે કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં એવી જાહેર માન્યતા ઊભી થવી જોઈએ નહીં કે યુ.ટી.આઈ.-૨ ની મ્યુચ્યુઅલ ફંડ યોજનાઓ સરકારની ગેરંટી હેઠળ છે અને નુકસાન થવા પર તેમને સરકાર દ્વારા બચાવી લેવામાં આવશે.

૧૬. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે ઉપરોક્ત ભલામણોને શ્રી સિંઘાની પસંદગીમાં સ્પષ્ટપણે અવગણવામાં આવી હતી. તેમણે વધુમાં દર્શાવ્યું કે ન તો શ્રી સિંઘ

અને ન તો શ્રી જીતેશ ખોસલા વ્યાવસાયિક હતા. અખબારમાં તા. ૪ જૂન, ૨૦૧૨ના રોજ ચુટીઆઈ સી.એમ.ડી.ના પદ માટે પ્રસિદ્ધ કરાયેલી જાહેરાતમાં દર્શાવાયેલા ચાર પૈકીના એકપણ માપદંડ તેઓમાંથી કોઈએ પૂર્ણ કર્યા નહોતા. હકીકતમાં, શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, સમગ્ર હેરફેર અને દુર્ભાવનાપૂર્ણ કાર્યવાહી તે જાહેરાતથી જ ઉજાગર થાય છે, જે સુશ્રી ઓમિતા પોલ, સલાહકારના ભાઈએ દાવેદારીમાંથી પોતાનું નામ પાછું ખેંચ્યા પછી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે સુશ્રી ઓમિતા પોલ, સલાહકારનો કાર્યકાળ નાણાં પ્રધાનના કાર્યકાળ સાથે સહસમાપ્તિ સ્વરૂપનો હોવાથી સમાપ્ત થવાનો હતો. તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે તે પછી જ, સરકાર દ્વારા ૨૦૦૨માં જે.પી.સી.ને અપાયેલ પ્રતિબદ્ધતા પૂર્ણ કરતાં જાહેરાત પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી.

૧૭. સામાવાળાઓ દ્વારા પ્રતિ-સોગંદનામા/જવાબોમાં ઉઠાવવામાં આવેલી પ્રાથમિક વાંધાની બાબતે જવાબ આપતાં તેઓ રજૂ કરે છે કે તે અવગણવા યોગ્ય છે. શ્રી ભૂષણના કહેવા મુજબ, સરકાર સહિત સામાવાળાઓએ અરજદારના જનહિતલક્ષી વલણ પર સંકલિત પ્રહાર કર્યો છે. તેમને ખોટી રીતે એવા વ્યક્તિ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યા છે કે જેઓને સ્વાર્થસંલગ્ન હિતો ધરાવતા વ્યક્તિઓ અથવા સંસ્થાઓએ આગળ ધપાવ્યા છે. તે ઉપરાંત, ખોટી રીતે એવો પણ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે અરજદારે અગાઉ સેબીના અન્ય ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષની નિમણૂકને સમાન રીતે પડકારેલી હતી અને તે તેમના વિરુદ્ધ ખર્ચ લાદીને નિર્ધારિત થઈ હતી. સામાવાળાઓએ ખોટી રીતે એવું પણ જણાવ્યું છે કે સમાન

મુદ્દા પર આ ચોથી સમાન અરજી છે. અરજદારની ઊંચી પ્રતિષ્ઠા અને વિશ્વસનીયતાને વધુ મજબૂત કરતાં શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે તેમણે અનેક નોંધપાત્ર જાહેર હિત અરજીો દાખલ કરી છે, જેઓ દ્વારા ભ્રષ્ટાચાર અને આર્થિક અનિયમિતતાઓ પ્રકાશમાં આવી છે. પ્રસાર ભારતીમાં સલાહકાર તરીકે અરજદારની નિમણૂકથી સંસ્થાને અંદાજે રૂ. ૨૦ કરોડનો લાભ થયો હતો. તેઓ રજી સ્પેક્ટ્રમ કૌભાંડમાં મૂળ ફરિયાદી હતા, જેના પરિણામે અંતે સી.બી.આઈ. દ્વારા એફ.આઈ.આર. નોંધાઈ હતી. આ હકીકત રજી પ્રકરણમાં આ અદાલત દ્વારા નોંધવામાં આવી છે. ઉપરોક્તના આધાર પર, શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે અરજદારે બંધારણના અનુચ્છેદ ૫૧એની સાચી ભાવનામાં નિસ્વાર્થપણે પોતાનો સમય આપ્યો છે અને આવકનો ત્યાગ કર્યો છે, અને એવા લોકોની અછત હોવાના કારણે કે જેઓ એક તરફ સમજ ધરાવે છે અને બીજી તરફ જોખમ ઉઠાવવા તથા બલિદાન આપવા તૈયાર હોય છે, તેઓ આર્થિક કૌભાંડોનો પર્દાફાશ કરતા રહ્યા છે. ત્યારબાદ શ્રી ભૂષણ સૂચવે છે કે અરજદારે અગાઉ સેબીના એક પૂર્વ અધ્યક્ષની નિમણૂકને પડકારેલી હતી, પરંતુ તે વખતે મુદ્દો તે સમયના અધ્યક્ષની પ્રામાણિકતા સાથે સંબંધિત નહોતો. હકીકતમાં, તે સમયના અધ્યક્ષ ઊંચી પ્રામાણિકતા અને સંવેદનશીલતા ધરાવતા વ્યક્તિ હતા. તેમ છતાં, બજારમાંના ચતુર ખેલાડીઓ પર વિશ્વાસ મૂકવામાં દેખાડેલી તેમની ઢીલાશને કારણે તેમના કાર્યકાળના પ્રારંભિક ત્રણ વર્ષમાં ઘણાં કૌભાંડો સર્જાયા. તેથી, અરજદારે તે સમયના સેબી અધ્યક્ષને આપવામાં આવેલ કાર્યકાળવધારોને આ આધારે પડકાર્યો

હતો કે સરકારે ત્રણ વર્ષ બાદ તેમના કાર્યનું પુનર્મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ. રિટ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. બાદમાં તેમને ૨૦૦૦માં ફરી એક વધુ કાર્યકાળવધારો આપવામાં આવ્યો જેથી તેઓ સૌથી લાંબા સમય સુધી સેવા આપનાર અધ્યક્ષ બન્યા. ત્યારબાદ જે બન્યું તે સૌથી મોટું શેરબજાર કૌભાંડ હતું, જેમાં રોકાણકારો અને સરકારને દસીઓ હજાર કરોડનું નુકસાન થયું, અને સમગ્ર જે.પી.સી. અહેવાલ તે કૌભાંડનો સાક્ષી છે. યુનિટ ૬૪ કૌભાંડમાં સરકાર અને કરદાતાઓને રૂ. ૧૦,૦૦૦ કરોડથી વધુનું નુકસાન થયું. તેવી જ રીતે, શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે સામાવાળાઓએ ખોટી રીતે એવો પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવ્યો છે કે સામાવાળા નં. ૧ ની નિમણૂકને પડકારતી અરજદાર દ્વારા અગાઉ દાખલ કરાયેલ બે રિટ અરજીઓ પરત ખેંચાયેલી તરીકે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. તેઓ આગળ રજૂ કરે છે કે સામાવાળાઓએ ખોટી રીતે આવા આક્ષેપો મૂક્યા છે કે આ અરજી કોઈ અન્ય એવા વ્યક્તિના ઇશારે દાખલ કરવામાં આવી છે, જેને સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે યથાવત્ રાખવામાં રસ છે. અરજદારે અગાઉના કોઈપણ પદધારકની પુનર્નિમણૂક માટે પ્રાર્થના કરી નથી. અરજદારની માત્ર એટલી જ પ્રાર્થના છે કે નિયામક તરીકે એવી વ્યક્તિની નિમણૂક કરવામાં આવે, જે ઊંચી પ્રામાણિકતા ધરાવતી હોય અને પારદર્શક રીતે કાર્ય કરતી હોય. શ્રી ભૂષણ રજૂ કરે છે કે ભલે સામાવાળાઓ એવો દાવો કરે છે કે અરજદારે મહત્વપૂર્ણ તથ્યો દબાવી રાખ્યા છે, છતાં સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા તથ્યો દબાવવામાં આવ્યા હોવાના મુદ્દે સમાન સ્તરની ચિંતા દર્શાવવામાં આવતી નથી.

સામાવાળાઓની દલીલો:

૧૮. કરવામાં આવેલી રજૂઆતના પ્રતિઉત્તરમાં, ભારત સંઘ તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન એટર્ની જનરલ શ્રી જી.ઈ. વહાણવટીએ રજૂ કર્યું છે કે જાહેર હિતની અરજી અંગેની અધિકારક્ષેત્રની પાયાની સ્થાપના ‘ઉબેરિમાઈ ફિંડે’ના સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, જેનો અર્થ ‘સર્વોચ્ચ સદભાવના’ એવો થાય છે. તેથી, અરજદાર સામાવાળા નં. ૪ ની પ્રામાણિકતા પર પ્રહાર કરી શકે તે પહેલાં, હાલની રિટ અરજી દાખલ કરવામાં પોતાની જ સદભાવના સ્થાપિત કરવી પડશે. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું છે કે આ અત્યંત અયોગ્ય અરજી છે. અદાલત સમક્ષ દસ્તાવેજો અત્યંત પસંદગીપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવ્યા છે. અરજદારે અગાઉની અરજી છુપાવ્યાનું સ્વીકાર્યું છે, પરંતુ તેણે કેટલાક બહાના આપી તેનું સમર્થન કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. અરજી માત્ર કથનોના આધારે ફગાવી દેવામાં આવી હતી એવી અરજદારની રજૂઆત અંગે શ્રી વહાણવટીએ દલીલ કરી છે કે તેનો કોઈ જ આધાર નથી. ઓગસ્ટ, ૨૦૦૦માં રજિસ્ટ્રારને મોકલેલા તેમના પત્ર પરથી આ સ્પષ્ટ થાય છે. તેમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે રિટ અરજી (સી) નં. ૬૯ ઓફ ૨૦૧૨ કેર્ન-વેદાંતા સોદા સાથે સંબંધિત છે અને તેનો હાલની રિટ અરજી સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. ત્યારબાદ એવું પણ જણાવાયું છે કે કોઈ અન્ય વ્યક્તિ દ્વારા દાખલ કરાયેલ એક સમાન બાબત આ અદાલત સમક્ષ લંબિત છે, જે ડબ્લ્યુ.પી. (સી) નં. ૨૪૬ ઓફ ૨૦૧૨ છે. અરજદારે પોતાની તરફથી અગાઉ દાખલ કરેલી અને ફગાવી દેવાયેલી અરજીઓનો ક્યારેય ઉલ્લેખ કર્યો નહોતો. લેવાયેલો આક્ષેપ એવો છે કે અગાઉની

અરજી છુપાવવાને કારણે હાલની અરજી ફગાવી દેવા યોગ્ય છે. રજિસ્ટ્રારને આપવામાં આવેલ પત્રમાં સંપૂર્ણપણે વિકારિત વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે. તે જ રીતે, શ્રી સિંહાની પ્રતિનિયુક્તિ અંગે ઘટનાઓનો સમગ્ર ક્રમ પણ અરજદારે વિકારિત રીતે રજૂ કર્યો છે.

૧૯. શ્રી વાહણવતી અરજીએના પરિણેદ ૩૪ તરફ ધ્યાન દોરે છે અને અરજદાર દ્વારા મૂકવામાં આવેલા આ ભાર પર નિર્દેશ કરે છે કે "એક જ દિવસની અંદર વાર્ષિક વેતન-ભથ્થાં અંદાજે છ લાખ રૂપિયાથી વધીને એક કરોડ રૂપિયા પ્રતિ વર્ષ થઈ ગયાં". રજૂ કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા નં. ૪ની પ્રતિનિયુક્તિ ૩જી નવેમ્બર, ૨૦૦૫થી શરૂ થાય છે અને તે ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬ના રોજ ચુટીઆઈ એએમસીમાં સીઈઓ બન્યા હતા. ૧૬મી એપ્રિલ, ૨૦૦૬નો પત્ર, જે આ મુદ્દા માટે અત્યંત સંબંધિત છે, અરજદારે દબાવી રાખ્યો છે. શ્રી સિંહાના સોગંદનામાનો ઉલ્લેખ કરતાં, તેઓ રજૂ કરે છે કે અન્ય તમામ માહિતી કાયદા મુજબ આપવામાં આવી છે. પ્રતિનિયુક્તિ માટેના નિયમો અને શરતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે શ્રી સિંહાને તેમના પગાર-ગ્રેડ અથવા પગાર-ધોરણમાંથી જે તેમને વધુ હિતાવહ હોય તે પસંદ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. આપ્ટે સમિતિએ કરેલી ભલામણોને તે સમયે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી જ્યારે શ્રી સિંહાના કાર્યકાળના વિસ્તરણને ચુટીઆઈ એએમસીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા ૧૭મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. વાસ્તવિક મંજૂરી ૧૧મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ મળી હતી, કારણ કે બેંક ઓફ બરોડાની મંજૂરી ૨૯મી

માર્ચ, ૨૦૦૮ સુધી મળી નહોતી. તેથી, ૧૧મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ પહેલાં પ્રતિ વર્ષ રૂ. ૧ કરોડના વળતર તથા સંબંધિત રૂ. ૧ કરોડના બોનસની ચુકવણી અંગે કોઈ મંજૂરી આપવામાં આવી નહોતી. તેવી જ રીતે, શ્રી વાહણવતી દ્વારા એવું જણાવવામાં આવે છે કે સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માટેની અરજી ૧૫મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ મંજૂરી મળ્યાના ચાર દિવસ પછી રજૂ કરવામાં આવી હતી. તે સમય સુધી, અરજદાર સરકારમાં તેઓ ધારણ કરતા પદ પર યોગ્ય રીતે મંજૂર કરાયેલ પગાર-ધોરણ પ્રાપ્ત કરતા હતા. તેથી, સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કોઈ ઇરાદાપૂર્વક ખોટી રજૂઆત અથવા હકીકતનું ગોપન કરવામાં આવ્યું હોય તેવી છાપ ઊભી કરવાનો અરજદારે અનાવશ્યક પ્રયાસ કર્યો છે. વ્યાવસાયિક નિમણૂક સ્વીકારવા માટેના અરજીપત્રકમાં સામાવાળા નં. ૪એ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે તેઓ ૩જી નવેમ્બર, ૨૦૦૫થી આજદિન સુધી ડિરેક્ટર/સીઈઓ, યુટીઆઈએએમસી તરીકે કાર્યરત છે. સામાવાળા નં. ૪એ પદનું પગાર-ધોરણ અને નિવૃત્તિના સમયે અધિકારીને મળતો પગાર દર્શાવવાનો હતો, જે તેમના કિસ્સામાં રૂ. ૨૨,૪૦૦-૫૩૫-૨૪,૫૦૦ હતો. સામાવાળા નં. ૪એ તેમનો વર્તમાન મૂળ પગાર રૂ. ૨૩,૪૫૦/- તરીકે સ્પષ્ટપણે દર્શાવ્યો હતો.

૨૦. માનનીય એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે અરજદારે ખોટી રીતે એવો આક્ષેપ કર્યો છે કે સામાવાળા નં. ૪ એ એવી ખોટી જાહેરાત આપી હતી કે તે કોઈપણ સંવેદનશીલ માહિતીથી અવગત નહોતો. આથી સ્પષ્ટપણે એટલું જ સૂચિત થાય છે કે સામાવાળા નં. ૪ એ પોતાની સત્તાવાર હેસિયતમાં પ્રાપ્ત થયેલી

કોઈપણ સંવેદનશીલ માહિતીથી તે અવગત નહોતો તે જાહેર કરવાનું હતું. માનનીય એડવોકેટ જનરલે રજૂ કર્યું કે વાસ્તવમાં અરજદારે વળતર સંબંધિત તથ્યો અંગે અસંગત અને નિર્રથક વલણ અપનાવ્યું છે, જે ૧લી મે, ૨૦૦૮ ના રોજ નાણાં મંત્રાલય સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા. નાણાં મંત્રીએ તે પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી હતી. ખાસ કરીને એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે ભારત સરકાર અને યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. વચ્ચે હિતસંઘર્ષ નથી. ૧૭મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ ના રોજ, કાર્મિક અને તાલીમ વિભાગે સામાવાળા નં. ૪ ની અરજી સંબંધે નિર્ધારિત સ્વરૂપમાં એક વ્યાપક નોંધ મોકલી હતી, જેથી ઓલ ઇન્ડિયા સર્વિસીઝ (ડી.સી.આર.બી.) નિયમો, ૧૯૫૮ ના નિયમ ૨૬ હેઠળ કંપની, એટલે કે યુ.ટી.આઈ. એસેટ મેનેજમેન્ટ કંપની લિ., માં નિયમિત ધોરણે, સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ બાદ, જોડાવા માટે પરવાનગી માંગી શકાય. આ પ્રસ્તાવનું સર્વાંગી પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને સર્વ સત્તાવાળાઓ દ્વારા યોગ્ય રીતે મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું. માનનીય એડવોકેટ જનરલે અરજીના પરિચ્છેદ ૩૦ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું અને દસ્તાવેજોની યાદી રજૂ કરી. અરજીએ સમગ્ર ઘટના ક્રમને વાંકું વાળવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. માનનીય એડવોકેટ જનરલના જણાવ્યા મુજબ, આ કામ એ જ વિવાદને નવો રંગ આપવા માટે કરવામાં આવ્યું છે. તેમણે રજૂ કર્યું કે જે.પી.સી.ના નિર્દેશોની પદ્ધતિ અંગેના આક્ષેપો ખોટા છે. આ જ અરજદારે અગાઉ શ્રી મહેતાની નિમણૂકને પડકારેલી હતી. માનનીય એડવોકેટ જનરલનું રજૂઆત છે કે જાહેર હિતની અરજી બેદરકારીપૂર્વક દાખલ કરી શકાતી નથી. તેનો અત્યંત

સાવધાનીપૂર્વક વ્યવહાર કરવો આવશ્યક છે. તેનો ઉપયોગ એ.કે.-૪૭ તરીકે આ આશાએ કરી શકાય નહીં કે કેટલીક ગોળીઓ લક્ષ્યને વાગી જશે. અરજદારનો એવો આક્ષેપ કે શ્રી સિંહાને પસંદગીપૂર્વક નિયુક્ત કરવા માટે નિયમોમાં જાણપૂર્વક ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો, તે કોઈપણ આધાર વિનાનો છે. વાસ્તવમાં, શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની રચનામાં ફેરફાર કરવામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા કરવામાં આવી નહોતી. ૨૩મી જુલાઈ, ૨૦૦૮ પહેલાં, સેબીના અધ્યક્ષ/ડબ્લ્યુ.ટી.એમ.ની પસંદગી માટે અનુસરવાની પ્રક્રિયા અંગે કોઈ નિયમ નહોતો. તેથી, જુલાઈ, ૨૦૦૮ પહેલાં પસંદગીઓ નાણાં મંત્રીએ સમયાંતરે જેમ નક્કી કર્યું હોય તેમ કરવામાં આવતી હતી. જોકે, ૨૦૦૮ માં સેબીના અધ્યક્ષની પસંદગી માટે તે સમયના નાણાં મંત્રીએ ૨ નવેમ્બર, ૨૦૦૭ ના રોજ આ મંજૂરી આપી હતી કે હાઈ પાવર્ડ સર્ચ કમિટી (જેને પાછળથી સર્ચ કમિટી તરીકે જાહેર કરવામાં આવી) માં ચાર સભ્યો અને એક અધ્યક્ષ હશે. નાણાં મંત્રીએ નોંધ્યું હતું કે એક વધુ બાહ્ય નિષ્ણાત હોવો જોઈએ. તે મુજબ, ડૉ. એસ.એ. દવે, અધ્યક્ષ સી.એમ.આઈ.ઈ., ને સભ્ય તરીકે નામિત કરવામાં આવ્યા હતા. તેથી, નિયમોમાં સુધારો માત્ર એટલા માટે કરવામાં આવ્યો હતો કે સંતુલન નાણાં મંત્રીના પક્ષે ઝૂકી જાય તે સુનિશ્ચિત કરવામાં આવે, એવું કહેવું સંપૂર્ણપણે આધારવિહોળું છે.

૨૧. વિદ્વાન એટર્ની જનરલે પણ સૂચવ્યું હતું કે સર્ચ-કમ-સિલેક્શન સમિતિએ તેની તા. ૨૮મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૮ની બેઠકમાં સર્વસંમતિથી નીચેના ક્રમમાં બે નામોની ટૂંકી યાદી તૈયાર કરી હતી: (૧) શ્રી યુ.કે. સિંહા અને (૨) શ્રી

જે. ભગવતી. તેમ છતાં, સિલેક્શન સમિતિ દ્વારા શ્રી સિંહાની ભલામણ કરવામાં આવી હોવા છતાં, શ્રી ભાવેની નિમણૂક તા. ૧૫મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૮ના રોજ સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે કરવામાં આવી હતી. વર્ષ ૨૦૦૯માં સેબીના અધ્યક્ષ/પૂર્ણ સમયના સભ્યની પસંદગી માટે કાયદેસર પ્રણાલી સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. સેબીના અધ્યક્ષ/ડબ્લ્યુ.ટી.એમ.ની પસંદગી માટે અનુસરવાપાત્ર પ્રક્રિયા સંબંધિત જોગવાઈનો સમાવેશ કરવા માટે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (અધ્યક્ષ અને સભ્યોની સેવાશરતો) નિયમો, ૧૯૯૨ના નિયમ ૩માં સુધારો કરવાની દરખાસ્ત પણ મૂકવામાં આવી હતી. આ કાર્ય ઉપનિયમ (૫)નો સમાવેશ કરીને કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં ડબ્લ્યુ.ટી.એમ.ની પસંદગી માટે કેબિનેટ સચિવ, આર્થિક બાબતો વિભાગ, અધ્યક્ષ, સેબી અને સંબંધિત ક્ષેત્રના પ્રતિષ્ઠિત બે નિષ્ણાતોનો સમાવેશ કરતી સર્ચ-કમ-સિલેક્શન સમિતિની ભલામણ આવશ્યક રાખવામાં આવી હતી. જ્યારે વર્ષ ૨૦૧૦માં સેબીના અધ્યક્ષના પદ માટે નવી પસંદગીની કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નિર્ણય લેવાયો, ત્યારે સંબંધિત ક્ષેત્રના પ્રતિષ્ઠિત બે નિષ્ણાતો શ્રી સુમન બેરી, ડિરેક્ટર જનરલ, નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ એપ્લાઇડ ઇકોનોમિક રિસર્ચ (એન.સી.એ.ઈ.આર.) અને પ્રો. શેખર ચૌધરી, ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટર, આઈ.આઈ.એમ. કલકત્તા હતા. સર્ચ-કમ-સિલેક્શન સમિતિની રચના મંજૂરી માટે કાર્મિક અને તાલીમ વિભાગને મોકલવામાં આવી હતી. જોકે, તા. ૨૩મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ના રોજ કાર્મિક અને તાલીમ વિભાગે સૂચવ્યું હતું કે નાણાકીય

સેવાઓના સચિવનો સમાવેશ તા. ૨૩મી જુલાઈ, ૨૦૦૮ના સુધારેલા નિયમોની જોગવાઈઓમાં નહોતો. તેથી, આ મુદ્દો ફરીથી કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલયને સંદર્ભિત કરવામાં આવ્યો. કાયદા મંત્રાલય સાથે યોજાયેલી ચર્ચા દરમિયાન, સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે ઈનકમ ટેક્સ એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સભ્યો (ભરતી અને સેવાશરતો) નિયમો, ૧૯૬૩ના આધારે નિયમમાં સુધારો થઈ શકે. આ નિયમો હેઠળ, સિલેક્શન બોર્ડમાં અન્ય બાબતો ઉપરાંત કાયદા મંત્રાલયના એક નિયુક્ત પ્રતિનિધિ તેમજ કાયદા પ્રધાન નિયુક્ત કરે તેવા, જો હોય તો, બે કરતાં વધુ ન હોય એવા અન્ય વ્યક્તિઓનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ પરિસ્થિતિઓમાં ૧૯૯૨ના નિયમોમાં સુધારો કરવાની દરખાસ્ત મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૨૨. શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિએ ટૂંકી યાદીમાં સમાવિષ્ટ ઉમેદવારોની લાયકાત અને અનુભવની તપાસ કર્યા પછી સર્વસંમતિથી સામાવાળા નં. ૪ ને ગુણક્રમમાં પ્રથમ સ્થાને મૂક્યા હતા. અરજદાર દ્વારા ખોટી રીતે એવો ભાવ ઉપજાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે સામાવાળા નં. ૪ ને નં. ૨ પર મૂકવામાં આવ્યા હતા અને શ્રી ભટ્ટાચાર્ય નં. ૧ પર હતા. આ અરજદાર દ્વારા જાણપૂર્વક કરાયેલ તથ્યોનું વિસંવર્તન છે.

૨૩. સુશ્રી ઓમિતા પોલે ભજવેલી ભૂમિકા અંગે, વિદ્વાન એટર્ની જનરલે રજૂ કર્યું કે હકીકતમાં હાલની અરજિ આ અદાલતે અગાઉ નામંજૂર કરેલા પડકારને પુનર્જીવિત કરવાનો દુર્ભાવનાપૂર્ણ પ્રયત્ન છે. અરજિ કાયદાની પ્રક્રિયાનો સાક્ષાત્ દુરુપયોગ છે. અરજદાર બે અત્યંત આદરણીય મહાનુભાવો, જેઓ

પસંદગી સમિતિના નિષ્ણાત સભ્યો તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, તેમની સામે બેફામ આક્ષેપો કરવા માટે દોષિત છે. વિદ્વાન એટર્ની જનરલે વધુમાં રજૂ કર્યું કે શ્રી ભાવેના કાર્યકાળના અવિસ્તાર અંગે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સંપૂર્ણપણે નિરાધાર છે અને તેને અવગણવી જોઈએ. તેમણે ભારત સંઘ દ્વારા દાખલ કરાયેલ સોગંદનામામાં આપવામાં આવેલી વિગતવાર સ્પષ્ટીકરણનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. સરકાર અનાવશ્યક રીતે કોઈ કૌભાંડમાં સંકળાય નહીં તે માટે શ્રી ભાવેનો કાર્યકાળ વધારવામાં આવ્યો ન હતો. અગાઉની અરજિમાં (રિટ પિટિશન નં. ૩૪૦ ઓફ ૨૦૧૨), અરજદારે શ્રી ભાવેનો કાર્યકાળ ૫ વર્ષ સુધી ચાલુ રાખવા માટે વિસ્તરણ માગ્યું હતું, જે પાછું ખેંચી લેવામાં આવ્યું હતું. રિટ પિટિશન (સી) નં. ૩૪૦ ઓફ ૨૦૧૧ માં પ્રાર્થના નં. ૨ નીચે મુજબ હતી :

શ્રી યુ.કે. સિંહા, સેબીના અધ્યક્ષના અધ્યક્ષસ્થાને પૂર્ણકાળીન સભ્યોના પદ માટે મુલાકાત લેવા માટે રચાયેલ સર્ચ-કમ-સિલેક્શન સમિતિની ઉપસમિતિની રચનાને રદ કરી તેને શૂન્ય જાહેર કરવા તેમજ તેની સંબંધિત કાર્યવાહી/ભલામણને રદ કરવા માટે મેન્ડેમસનો પરવાનો અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય પરવાનો, આદેશ અથવા નિર્દેશ જારી કરો.

૨૪. આથી સ્પષ્ટપણે ખાતરી થાત કે જેમ જ શ્રી સિંહાની નિમણૂક રદબાતલ જાહેર કરવામાં આવે, તેમ શ્રી ભાવે અધ્યક્ષ તરીકે કાર્યરત રહેશે. આ અરજીની પ્રાર્થના ૫ પરથી આ સ્પષ્ટ થાય છે, જે નીચે મુજબ છે :

ભારત સરકારની તા. ૨૩મી જુલાઈ, ૨૦૦૮ની સૂચના નં. ૨/૧૦૬/૨૦૦૬-આઈ અનુસાર, જેમાં સેબીના વર્તમાન અધ્યક્ષ અને પૂર્ણકાલીન નિર્દેશકોના કાર્યકાળને ત્રણ (૩) વર્ષથી પાંચ (૫) વર્ષ સુધી વધારવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, તે મુજબ સામાવાળા નં. ૧ અને ૨ને કાર્ય કરવા દિશા આપવા માટે મંડેમસનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, આદેશ અથવા દિશાનિર્દેશ જારી કરો.

૨૫. તે જ રીતે, રિટ અરજી (સી) નં. ૩૮૨ સન ૨૦૧૧ માં પણ અગાઉની રિટ અરજીમાં કરવામાં આવેલી જ પ્રાર્થનાનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું છે. વિદ્વાન એટર્ની જનરલે રજૂ કર્યું હતું કે હાલની રિટ અરજી, જે રિટ અરજીઓ રદ કરવામાં આવી હતી, તેના માટે છદ્મ આવરણરૂપ છે. વિદ્વાન એટર્ની જનરલે રજૂ કર્યું હતું કે શ્રી ભૂષણની આ રજૂઆત કે જે વ્યક્તિ કરોડો કમાતી હતી તે માત્ર લાખોનું વેતન મળનાર પદની અપેક્ષા શા માટે રાખે, તે એટલી અતાર્કિક છે કે તેની નોંધ લેવી પણ યોગ્ય ગણાય નહીં. સામાવાળા નં. ૪ એ સેબીની અધ્યક્ષપદની જવાબદારી રાષ્ટ્રીય કર્તવ્યરૂપે અને સન્માનની બાબત તરીકે સ્વીકારી હતી. અંતે, વિદ્વાન એટર્ની જનરલે રજૂ કર્યું હતું કે ન્યાયના હિતમાં, જનહિત અરજીમાં અરજદારો દ્વારા આધારવિહોણા અને બેફામ આક્ષેપો કરવાની વૃત્તિ પર નિયંત્રણ લાવવાની જરૂર છે.

૨૬. શ્રી હરિશ સાલ્વે, પરિષ્ઠ વકીલ, અને સામાવાળા નં. ૪ તરફથી હાજર શ્રી રાજેશ દ્વિવેદીએ પણ જાળવણીયોગ્યતા ના આધારે પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવ્યો

છે. શ્રી સાલ્વેના જણાવ્યા મુજબ, રિટ અરજી જાળવણીયોગ્ય નથી કારણ કે તે જાહેર હિતમાં દાખલ કરવામાં આવી નથી. હકીકતમાં, આ રિટ અરજી એક એવા વ્યક્તિની તરફથી પ્રતિનિધિ સ્વરૂપની વિવાદપ્રેરિત અરજી તરીકે દાખલ કરવામાં આવી છે, જે સેબી ના અધ્યક્ષ તરીકે ચાલુ રહેવા માટે અત્યંત ઉત્સુક હતો, એટલે કે શ્રી સી.બી. ભાવે. બીજું, શ્રી સાલ્વે રજૂ કરે છે કે આ રિટ અરજી ફગાવી દેવા પાત્ર છે કારણ કે તેમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે સંબંધિત તમામ તથ્યોનો નિખાલસ ખુલાસો કરવામાં આવ્યો નથી. વરિષ્ઠ વકીલ રજૂ કરે છે કે વિવાદકર્તા ઉપર કોઈ અનામત વિના તથ્યોનો પૂર્ણ અને સચ્ચો ખુલાસો કરવાની ફરજ બંધાયેલી છે, ભલે તે તથ્યો તેના વિરુદ્ધ જણાતા હોય. આ નિવેદનના સમર્થનમાં તેમણે સ્ટેટ ઓફ મધ્ય પ્રદેશ વિ. નર્મદા બચાઓ આંદોલન અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૭ એસ.સી.સી. ૬૩૯ તથા કે.ડી. શર્મા વિ. સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૧૨ એસ.સી.સી. ૪૮૧ ઉપર નિર્ભરતા મૂકી છે. ઉપરોક્ત રજૂઆત માટેનો હકીકતી આધાર એ છે કે અરજદારે તત્કાલીન સેબી અધ્યક્ષ શ્રી ડી.આર. મહેતા વિરુદ્ધ દિલ્લી વડી અદાલતમાં એક રિટ અરજી દાખલ કરી હતી, જે ખર્ચ સાથે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. તે સામેની વિશેષ અનુમતિ અરજી પણ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. જોકે, આ સર્વોચ્ચ અદાલતે ખર્ચ ઘટાડ્યો હતો. આ હકીકત જાણબૂઝીને દબાવી દેવામાં આવી છે. સમાન મુદ્દા અંગેની રિટ અરજી નં. ૩૪૦/૨૦૧૧ પણ આ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. આ અરજીઓના નામંજૂર થવાની હકીકત પણ અરજદારે

દબાવી છે. શ્રી સાલ્વે એડવોકેટ જનરલની આ રજૂઆતને પુનરોચ્ચાર કરે છે કે જાહેર હિતની વિવાદપ્રક્રિયા ઉભેરિમા ફિંડે ના સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, એટલે કે અરજદારની સર્વોચ્ચ સદ્ભાવના. પોતાની રજૂઆતને મજબૂત બનાવવા માટે પરિષ્ઠ વકીલે એસ.પી. ગુપ્તા ના કેસ ઉપર નિર્ભરતા મૂકી. આ અરજી દુભાવનાથી પ્રેરિત છે, અને અરજી પાછળની પ્રવર્તક શક્તિ શ્રી સી.બી. ભાવે છે. તેમણે એડવોકેટ જનરલની આ રજૂઆતનો પણ પુનરોચ્ચાર કર્યો કે શ્રી સી.બી. ભાવે અને પૂર્ણકાલીન સભ્ય ડૉ. કે.એમ. અબ્રાહમને નિયમોમાં ફેરફારના પ્રકાશમાં, તેઓ ધારણ કરેલ પદો પર મુદતવધારો આપવામાં ન આવતા ગેરસંતોષ થયો હતો. હકીકતમાં, અરજદારે પોતાની રજૂઆતમાં નવા અધ્યક્ષ, એટલે કે શ્રી યુ.કે. સિંહ ના કાર્ય પ્રણાલી વિષે પૂર્ણકાલીન સભ્ય ડૉ. કે.એમ. અબ્રાહમ દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રેરિત ફરિયાદનો વિગતવાર ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ માત્ર એટલા માટે હતું કે શ્રી ભાવે અને શ્રી અબ્રાહમ, શ્રી ભાવેની કાર્યમુદતનો વધારો ન થતા, અસંતોષમાં હતા. નિયમોમાં ફેરફાર સિવાય પણ, શ્રી ભાવેને ૨૦૦૫ના આઈ.પી.ઓ. કૌભાંડના વ્યવહારમાં થયેલી તેમની ચૂકના કારણે, જ્યારે તેઓ એન.એસ.ડી.એલ. ના અધ્યક્ષ હતા, મુદતવધારો આપવામાં આવ્યો નહોતો.

નિષ્કર્ષો:

૨૭. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોએ રજૂ કરેલી દલીલોનો અમે વિચાર કર્યો છે. યદ્યપિ તમામ સામાવાળાઓએ રિટ અરજીની જાળવણીયોગ્યતા અંગે પ્રાથમિક મુદ્દો ઉઠાવ્યો છે, તેમ છતાં ગુણદોષના આધારે મુદ્દાનો વિચાર કર્યા પછી અમે આ

રજૂઆતનો વિચાર કરીશું. અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ અને શ્રી પ્રશાંત ભૂષણે અત્યંત જોરશોરથી ભારપૂર્વક રજૂ કરેલો મુખ્યતમ મુદ્દો એ છે કે સામાવાળા નં. ૪ પાસે નિષ્ઠા નથી અને તે સેબી અધિનિયમની કલમ ૪ ની ઉપકલમ (૫) માં નિર્ધારિત પાત્રતાની શરતો પૂર્ણ કરતો નથી. વધુમાં, સામાવાળા નં. ૪ સરકારના તા. ૧૦મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ ના સંદેશાવ્યવહારમાં સમાયેલ શરતો પણ પૂર્ણ કરતો નથી, જેમાં સેબીની નિયામક તરીકેની ભૂમિકા અને મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને એ બાબત ઉપર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે માત્ર ઉચ્ચ નિષ્ઠા અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવતી વ્યક્તિની જ નિમણૂક થવી ઇચ્છનીય છે.

૨૮. અરજદાર દ્વારા સામાવાળા નં. ૪ ઉચ્ચ નિષ્કલંકતા ધરાવતો વ્યક્તિ નથી તે સ્થાપિત કરવા માટે આધારિત ઘટનાઓના ક્રમનું અમે વર્ણન કર્યું છે. અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનો સામાવાળાઓએ સમાન જોરશોરથી કેવી રીતે પ્રતિભાવ આપ્યો છે તેનું પણ અમે વર્ણન કર્યું છે. તમામ સામાવાળાઓએ રજૂઆત કરી છે કે અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજી માત્ર પોષણક્ષમતાના આધાર પર જ નામંજૂર થવી જોઈએ. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, અમે પ્રાથમિક આક્ષેપો પર પછીથી વિચારણા કરીશું.

૨૯. અમે શ્રી ભૂષણ સાથે સંમત છીએ કે સેબી ઊંચી નિષ્ઠાવાળી સંસ્થા છે. સેબી અધિનિયમનું માત્ર સાદું અવલોકન કરતાં જ સ્પષ્ટ થાય છે કે સેબીની સ્થાપના સિક્યોરિટીઝમાં રોકાણકારોના હિતોના સંરક્ષણ માટે તથા સિક્યોરિટીઝ

બજારના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને તેનું નિયમન કરવા માટે કરવામાં આવી હતી. હકીકતમાં, સેબી અધિનિયમ બોર્ડને એવા ઉપાયો કરવા માટે વ્યાપક સત્તાઓ આપે છે, જે તેને સિક્યોરિટીઝમાં રોકાણકારોના હિતોના સંરક્ષણ માટે તથા સિક્યોરિટીઝ બજારના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને તેનું નિયમન કરવાની પોતાની ફરજ બજાવવા યોગ્ય લાગે. આવા ઉપાયોમાં સ્ટોક એક્સચેન્જોમાં થતા વ્યવસાયનું તથા અન્ય કોઈપણ સિક્યોરિટીઝ બજારનું નિયમન કરવાનું પણ આવરી લેવામાં આવી શકે છે. વધુ ઉપાયો કલમ ૧૧(૧), (૨)(અ થી મ) માં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે, જેથી સેબી પોતાની ફરજો અને કાર્યો કાર્યક્ષમ રીતે બજાવી શકે. કલમ ૧૧(૨)(એ) મુજબ, બોર્ડ કોઈપણ ચાદીબદ્ધ જાહેર કંપની અથવા એવી જાહેર કંપની કે જે પોતાની સિક્યોરિટીઝને કોઈ માન્ય સ્ટોક એક્સચેન્જમાં ચાદીબદ્ધ કરાવવા ઇચ્છે છે, તેની કોઈપણ પુસ્તિકા, રજિસ્ટર અથવા અન્ય દસ્તાવેજ અથવા રેકૉર્ડની તપાસ કરવા માટે પગલાં લઈ શકે છે. જ્યાં બોર્ડને એવું માનવા માટે ચુકિતસંગત આધાર હોય કે આવી કંપની ઇન્સાઈડર ટ્રેડિંગમાં અથવા સિક્યોરિટીઝ બજાર સંબંધિત કપટપૂર્ણ અને અયોગ્ય વેપાર પ્રથાઓમાં પ્રવૃત્ત રહી છે, ત્યાં બોર્ડ પોતાની સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે. પોતાના નિર્દેશો અમલમાં મૂકવા માટે, બોર્ડને કલમ ૧૧(૪) હેઠળ કોઈપણ સ્ટોક એક્સચેન્જ અથવા સ્વ-નિયમનકારી સંસ્થાના પદાધિકારીઓ સહિત વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ સ્થગન અથવા પ્રતિબંધક આદેશો જારી કરવાની સત્તા છે. તપાસ હેઠળની કોઈપણ લેવડદેવડ સંબંધિત પ્રાપ્ત રકમ અથવા સિક્યોરિટીઝ

જમ કરીને પોતાના કબજામાં રાખવાની સત્તા પણ તેને છે. સેબીની સત્તાઓનો વ્યાપ એટલો વિશાળ છે કે ભારતમાં સિક્યોરિટીઝ બજારના નિયંત્રણ, નિયમન અને સુવ્યવસ્થિત વિકાસ માટે તે સર્વોચ્ચ સત્તાધિકારી છે તે અંગે કોઈ જ પ્રકારની શંકાને સ્થાન રહેતું નથી. વૈશ્વિકીકરણના આ યુગમાં, સેબી દ્વારા બજાવવામાં આવતા કાર્યોનું રાષ્ટ્રના આર્થિક આરોગ્યના કલ્યાણ માટે સર્વોચ્ચ મહત્વ છે એવું કહેવું માત્ર અલંકારિક વાક્ય ન ગણાય. તેથી, સેબીના અધ્યક્ષ ઊંચી નિષ્ઠાવાળી વ્યક્તિ હોવી આવશ્યક છે તે બાબતે ભાર મૂકવામાં શ્રી ભૂષણ સંપૂર્ણપણે સાચા છે. આ અનિવાર્ય છે અને તેમાં બે મત હોઈ શકે નહીં. સેબી દ્વારા બજાવવામાં આવતા કાર્યોના મહત્વનું આ અદાલતે સહારા ઇન્ડિયા રિયલ એસ્ટેટ કોર્પોરેશન લિ. અને અન્ય વિ. સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, ૨૦૧૩ (૧) એસ.સી.સી. ૧ ના કેસમાં વિશદપણે પરીક્ષણ કર્યું છે. ન્યાયમૂર્તિ રાધાકૃષ્ણનએ, સેબી અધિનિયમની વિવિધ જોગવાઈઓનું પરીક્ષણ કર્યા પછી, નોંધ્યું છે કે આ એક વિશેષ કાયદો છે, જે પોતે જ એક સંપૂર્ણ સંહિતા છે અને તેમાં રોકાણકારોના હિતોના સંરક્ષણ માટે વિસ્તૃત જોગવાઈઓ સમાવિષ્ટ છે. સેબી અધિનિયમ હેઠળ બોર્ડની સર્વોચ્ચ ફરજ રોકાણકારોના હિતનું સંરક્ષણ કરવી અને બેઠમાન સંચાલકોને સિક્યોરિટીઝ બજારમાં પ્રવેશવા તથા તેમાં ટકેલા રહેતા રોકવા છે. પરિચ્છેદ ૬૭ માં ફરીથી દોહરાવવામાં આવ્યું છે કે સેબી સિક્યોરિટીઝ બજારો સંબંધિત કપટપૂર્ણ અને અયોગ્ય વેપાર પ્રથાઓ પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે પણ ફરજબદ્ધ છે. તેવી જ રીતે, સહમતિપૂર્ણ ચુકાદામાં ન્યાયમૂર્તિ

ખેઠે કલમ ૧૧ હેઠળ પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે સેબી દ્વારા બજાવવામાં આવતા કાર્યોના મહત્વ પર ભાર મૂક્યો છે. પરિચ્છેદ ૩૦૩.૧ માં નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યું છે :—

૩૦૩.૧. સેબી અધિનિયમની કલમ ૧૧ ની ઉપકલમ (૧) સેબી પર પ્રતિભૂતિઓમાં રોકાણકારોના હિતનું રક્ષણ કરવા, પ્રતિભૂતિ બજારના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને પ્રતિભૂતિ બજારનું નિયમન કરવા, “તે યોગ્ય માને તેવી કાર્યવાહી દ્વારા”, એવી ફરજ મૂકે છે. તેથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સેબી તેની ફરજોનું નિર્વહ કરતી વખતે જે પગલાં અપનાવે તે માટેની જોગવાઈઓ ખુદા સ્વરૂપની ભાષામાં નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે અને તેમની કોઈ પૂર્વનિર્ધારિત મર્યાદા નથી. અન્ય શબ્દોમાં, સેબીને સોંપવામાં આવેલા કાર્યોને અમલમાં મૂકવા માટે સેબી કયા સ્વરૂપના અને કેટલી હદ સુધી તથા કઈ રીતના પગલાં અપનાવી શકે તેની વ્યાપ્તિ સેબીની વિવેકબુદ્ધિ અને પ્રજ્ઞા પર છોડવામાં આવી છે. અહીં નોંધવું આવશ્યક છે કે રોકાણકારોના હિતને પ્રોત્સાહન આપવા, પ્રતિભૂતિ બજારના વિકાસને પ્રોત્સાહિત કરવા અને પ્રતિભૂતિ બજારનું નિયમન કરવા માટે “તે યોગ્ય માને તેવી કાર્યવાહી” અપનાવવાની ઉપરોક્ત સત્તા, સેબી અધિનિયમની અન્ય કોઈ જોગવાઈ દ્વારા કોઈપણ રીતે મર્યાદિત અથવા ક્ષીણ કરવામાં આવી નથી, કારણ કે સેબી અધિનિયમની કલમ ૧૧ ની ઉપકલમ (૧) ઉપર અગ્રતા પ્રભાવ આપતી કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી.

ઉપપરિચ્છેદ ૩૦૩.૨, ૩૦૩.૩ અને ૩૦૩.૪ માં, સેબીની કલમ ૧૧(૨), ૧૧(૩) અને ૧૧(૪) હેઠળની સત્તાઓનું વિશ્લેષણ કરીને વિંગતવાર સ્પષ્ટીકરણ કરવામા આવ્યું છે.

૩૦. ઉપરોક્તમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સેબી દ્વારા બજાવવામાં આવતા કાર્યો એવા સ્વરૂપના છે કે આવા કાર્યોના નિર્વહમાં કોઈપણ પ્રકારની ખામી આપણા દેશની અર્થવ્યવસ્થાને વિક્ષેપિત કરી શકે છે. સેબી બોર્ડના સભ્યોને પ્રદાન કરવામાં આવેલી વિવેકાધીન સત્તાઓના ઉપરોક્ત વ્યાપ અને પરિમાણને ધ્યાનમાં રાખતાં, અમારા મનમાં આ બાબતે અલ્પતમ શંકા નથી કે માત્ર ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતી વ્યક્તિઓ જ સેબીના અધ્યક્ષ/સભ્ય તરીકે નિયુક્ત થવા પાત્ર ગણાય. કલમ ૪(૫) માં, અન્ય બાબતો ઉપરાંત, એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સેબીના અધ્યક્ષ અને અન્ય સભ્યો એવી "ક્ષમતા, અખંડિતતા અને પ્રતિષ્ઠા" ધરાવતી વ્યક્તિઓ હશે જેઓએ "પ્રતિભૂતિ બજારને સંબંધિત પ્રશ્નોનો વ્યવહાર કરવામા ક્ષમતા દર્શાવી હોય ." તેથી, કાયદેસર રીતે, કોઈ વ્યક્તિને સેબીના અધ્યક્ષ/સભ્ય તરીકે નિયુક્ત કરી શકાય નહીં, જો સુધી તે ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતી વ્યક્તિ ન હોય. તેથી, શ્રી ભૂષણની આ રજૂઆત સ્વીકારવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી કે સામાવાળા નં. ૪ ની પસંદગી અને નિયુક્તિ, ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળની રિટ અરજીમાં, આ આધાર પર આ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવી શકે કે તેઓ ઉચ્ચ અખંડિતતા ધરાવતી વ્યક્તિ માટેની કાયદેસરની આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરતા નથી.

૩૧. શ્રી ભૂષણે આ અદાલતના સેન્ટર ફોર પી.આઈ.એલ. તથા અન્ય (ઉપરોક્ત) મામલાના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હોવાથી, તે ચુકાદામાં એસ.એચ. કપાડિયા, સી.જે. દ્વારા ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૨ માં કરાયેલ નિરીક્ષણો નોંધવા યોગ્ય રહેશે, જેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે :—

૨. નીતિગત નિર્ણયો બાબતે સરકાર અદાલતો પ્રત્યે જવાબદાર નથી. તેમ છતાં, આવા નિર્ણયો ની કાયદેસરતા બાબતે તે જવાબદાર છે. આ કેસનો નિર્ણય કરતાં વખતે, કાયદેસરતા અને ગુણાત્મક યોગ્યતા વચ્ચેનો ભેદ તેમજ ન્યાયિક સમીક્ષા અને ગુણાત્મક સમીક્ષા વચ્ચેનો ભેદ આપણે ધ્યાનમાં રાખવો જરૂરી છે. .. જો કલમ ૪(૧) ના ઉપબંધ હેઠળ એચ.પી.સી. પર પસંદ કરાયેલ ઉમેદવારનું નામ રાષ્ટ્રપતિને ભલામણ કરવાનો ફરજરોપણ કરવામાં આવ્યો હોય, તો તે નિર્ણય પ્રક્રિયાની અખંડિતતા સુનિશ્ચિત કરવી આવશ્યક બને છે જેથી સત્તાઓનો ઉપયોગ જણાવેલ અધિનિયમ દ્વારા અભિપ્રેત હેતુઓ માટે અને તેમાં નિર્ધારિત રીતસર કરવામાં આવે; અન્યથા આવી ભલામણને કાયદાની નજરે કોઈ અસ્તિત્વ રહેશે નહીં.

અમારા મત મુજબ, આ અવલોકનો સગવડરૂપ છે, કારણ કે સેબીના અધ્યક્ષની નિમણૂક માટે નિર્ધારિત પ્રક્રિયા કેન્દ્રીય સતર્કતા આયુક્તના પદ માટે પસંદગી કરવા માટે નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાની સમાન છે. આ ઉપરાંત, એ બાબત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે સી.વી.સી. એક અખંડિતતાની સંસ્થા

છે. ઉપરોક્ત મતના કારણો પરિણેદ ૩૯ માં દર્શાવવામાં આવ્યા છે, અને નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે :—

૩૯. આ જોગવાઈઓ સૂચવે છે કે કેન્દ્રીય સતર્કતા આયુક્તનું પદ માત્ર સ્વતંત્રતા અને બાહ્ય પ્રભાવો સામે રક્ષણથી સજ્જ કરવામાં આવ્યું નથી, પરંતુ તે એ પણ દર્શાવે છે કે આવું સંરક્ષણ સી.વી.સી.ની સંસ્થાને મુક્ત અને નિષ્પક્ષ પરિસ્થિતિમાં કાર્ય કરવા સક્ષમ બનાવવા માટે આપવામાં આવ્યું છે. કલમ ૫(૩) હેઠળ નિર્ધારિત શપથના પ્રારૂપ અનુસાર કેન્દ્રીય સતર્કતા આયુક્તે દેશની સર્વભૌમતા અને અખંડિતતાને જાળવી રાખવાની અને કોઈ ભય કે પક્ષપાત વિના પોતાની ફરજો બજાવવાની આવશ્યકતા છે. આ બધી જોગવાઈઓ દર્શાવે છે કે સી.વી.સી. એક અખંડિતતાની સંસ્થા છે. તેથી, એચ.પી.સી.એ સંસ્થાના મૂલ્યો, સ્વતંત્રતા અને નિષ્પક્ષતાને ધ્યાનમાં લેવી આવશ્યક છે. ઉક્ત સમિતિએ સંસ્થાગત ક્ષમતાનો વિચાર કરવો આવશ્યક છે. તેને ઉપરોક્ત મહત્વપૂર્ણ પાસાઓ, જે ૨૦૦૩ના અધિનિયમના હેતુ અને નીતિથી સૂચિત થાય છે, ધ્યાનમાં રાખીને માહિતીપૂર્ણ નિર્ણય લેવો આવશ્યક છે.

૩૨. વધુ વિસ્તૃત કરતાં, કપાડિયા, સી.જે., એ વધુમાં અવલોકન કર્યું છે :

૪૩. કેન્દ્રીય સતર્કતા આયુક્તના પદ પરની નિમણૂક માટે માત્ર ઉમેદવારની પાત્રતાના માપદંડો જ નહીં, પરંતુ ભલામણની નિર્ણય-પ્રક્રિયાની આવશ્યકતાઓ પણ પૂર્ણ થવી આવશ્યક છે...

૩૩. ફક્ત ૪૪ માં, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે "અમારો એવો અર્થ ન સમજવો જોઈએ કે વ્યક્તિગત પ્રામાણિકતા સંબંધિત નથી. તેનું સંસ્થાગત પ્રામાણિકતા સાથે નિશ્ચિતપણે સહસંબંધ છે."

૩૪. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને નિર્ધારિત કાનૂની સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખીને, હવે આપણે શ્રી સિંહાની નિમણૂક માટે કરવામાં આવેલી ભલામણની માન્યતા સંબંધિત મુદ્દાની તેમજ શ્રી સિંહા સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત થવા માટેની કાયદેસરની આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરતા નથી કે કેમ તે મુદ્દાની તપાસ કરીએ. પ્રતિનિયુક્તિ : શું તે અનિયમિત, ગેરકાયદેસર હતી અથવા સત્તાનો રંગભર્યો ઉપયોગ કરીને દૂષિત કરવામાં આવી હતી—

૩૫. એ નોંધપાત્ર દસ્તાવેજી હકીકત છે કે સામાવાળા નં. ૪ વર્ષ ૨૦૦૫થી યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. સાથે પ્રતિનિયુક્તિ પર હતા. તેમની પ્રતિનિયુક્તિને, જ્યાં જ્યાં લાગુ પડતું હોય ત્યાં, નાણાં મંત્રાલય, ડી.ઓ.પી.ટી. અને બિહાર સરકાર દ્વારા નિયમિત રીતે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. સામાવાળા નં. ૪ની પ્રથમ નિમણૂક યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના સીઈઓ તરીકે ૩૦મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૫ના આદેશથી કરવામાં આવી હતી. તેઓ શરૂઆતમાં આઈ.એ.એસ. કેડર નિયમોના નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ પ્રતિનિયુક્તિ પર હતા અને બાદમાં આઈ.એ.એસ. કેડર નિયમોના નિયમ ૬(૨)(૧) હેઠળ રહ્યા હતા. યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ખાતે સામાવાળા નં. ૪ની સેવાની શરતો અને નિયમો ૧૬મી એપ્રિલ, ૨૦૦૭ના રોજ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા. આ, ૩૧મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૫ના

ડી.ઓ.પી.ટી. દ્વારા લખાયેલા પત્રને અનુરૂપ હતું, જેમાં બિહાર સરકારે પોતાના ૨૮મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૫ના પત્ર દ્વારા કરેલી પ્રાર્થના સ્વીકારી હતી કે સામાવાળા નં. જની યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. સાથે આઈ.એ.એસ. કેડર નિયમોના નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ બે વર્ષની મુદત માટેની પ્રતિનિયુક્તિને મંજૂરી આપવામાં આવે. તે પત્રમાં વધુમાં દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત પ્રતિનિયુક્તિમાં લાગુ પડતી સેવાની શરતો અને નિયમો વિચારાધીન હતા અને ટૂંક સમયમાં તેની જાણ કરવામાં આવશે. યોગ્ય નિયમની લાગુ પડતાની સ્પષ્ટતા થયા પછી પ્રતિનિયુક્તિ નિયમ ૬(૨)(૨)માંથી નિયમ ૬(૨)(૧)માં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી. આ હકીકત અરજદારે પોતે જ એ જણાવતાં નોંધેલી છે કે ૬મી નવેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ શ્રી સિંહાની પ્રતિનિયુક્તિના વિસ્તરણ માટેનો પ્રસ્તાવ બે વર્ષ માટેનો હતો, પરંતુ એક આંતરિક કામચલાઉ પગલા તરીકે વિસ્તરણ માત્ર ત્રણ મહિનાની અવધિ માટે, એટલે કે ૨મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૮ સુધી, મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું. અરજદારના પોતાના કહેવા પ્રમાણે, તેનું કારણ એ હતું કે આઈ.એ.એસ. (કેડર) નિયમો, ૧૯૫૪ના નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળની પ્રતિનિયુક્તિ અંગેનો કોઈ સામાન્ય પ્રશ્ન વિચારાધીન હતો. તેથી, શ્રી ભૂષણની આ રજૂઆત અમે સ્વીકારી શકતા નથી કે સામાવાળા નં. જ શરૂઆતમાં નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ અને બાદમાં નિયમ ૬(૨)(૧) હેઠળ પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવ્યા તે માટે કોઈ પણ રીતે જવાબદાર હતા. ૨૮મી નવેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ જારી કરાયેલ “ઓલ ઇન્ડિયા સર્વિસ માટેની અંતિમ સંકલિત પ્રતિનિયુક્તિ માર્ગદર્શિકા” પણ એ દર્શાવે છે કે સામાવાળા નં.

જને નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવ્યા તે માટે તેમને કોઈ પણ રીતે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. તેમજ એવું પણ કહી શકાય નહીં કે કોઈ વ્યક્તિગત અધિકારીએ શ્રી યુ.કે. સિંહાને કોઈ અયોગ્ય લાભ અપાવવામાં મદદ કરી હતી. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ તેમની પ્રતિનિયુક્તિને સત્તાનો દેખાવતી રીતે ઉપયોગ કરીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. "ફોર્મ એલમાં ખોટી ઘોષણા"

૩૬. અર્થકાર્ય વિભાગ દ્વારા સર્વભારતીય સેવાઓ (મૃત્યુ-સહ-નિવૃત્તિ લાભો) નિયમો, ૧૯૫૮ના નિયમ ૨૬(૩) હેઠળ ડી.ઓ.પી. એન્ડ ટી. દ્વારા ડી.ઈ.એ.ની ટિપ્પણીઓ માંગતી મોકલવામાં આવેલી ચિઠ્ઠીના સંદર્ભમાં મોકલાયેલ તા. ૧લી મે, ૨૦૦૮ના કાર્યાલય સ્મૃતિપત્રના અવલોકનથી જણાશે કે તા. ૧લી મે, ૨૦૦૮ના પ્રતિભાવ પહેલાંના છ વર્ષ દરમિયાન સામાવાળા નં. જની સેવાને સંબંધિત આવશ્યક હકીકતો વિશ્વસનીય રીતે દર્શાવવામાં આવી હતી. તે સ્મૃતિપત્રમાં નીચે મુજબની હકીકતો નોંધવામાં આવી છે:-

"શ્રી યુ.કે. સિંહા ૨મી જૂન, ૨૦૦૨ થી ૨૯મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૫ સુધી ડી.ઈ.એ.માં સંયુક્ત સચિવ (કેપિટલ માર્કેટ્સ) તરીકે કાર્યરત હતા. ડી.ઈ.એ. (મેઈન) માં જોડાયા પહેલાં તેઓ ૩૦મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૦ થી ૧લી જૂન, ૨૦૦૨ સુધી તે સમયે અસ્તિત્વમાં રહેલા બેન્કિંગ વિભાગમાં (વર્તમાનમાં નાણાકીય સેવાઓ વિભાગ) સંયુક્ત સચિવ હતા.

સક્ષમ સત્તાધિકારીની મંજૂરીથી, તે ૩૭ નવેમ્બર, ૨૦૦૫થી યુનિટ ટ્રસ્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એસેટ મેનેજમેન્ટ કંપની (યુટીઆઈ એએમસી)માં તેની સીએમડી તરીકે પ્રતિનિયુક્તિ પર છે, અને ત્યાં તેનો કાર્યકાળ ૩૧મી મે, ૨૦૦૮ના રોજ પૂર્ણ થાય છે. તેના અનુભવ અને લાયકાતને ધ્યાનમાં લેતાં, યુટીઆઈ એએમસીના પ્રાયોજકોના અધ્યક્ષો [સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (એસબીઆઈ), લાઈફ ઇન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (એલઆઈસી), બેંક ઓફ બરોડા (બીઓબી) અને પંજાબ નેશનલ બેંક (પીએનબી)] દ્વારા શ્રી સિંહાનું નામ સર્વસંમતિથી સંક્ષિપ્ત ચાદીમાં પસંદ કરવામાં આવ્યું હતું. જાહેર હિતમાં, સરકાર દ્વારા તેની યુટીઆઈ એએમસીમાં પ્રતિનિયુક્તિ મંજૂર કરવામાં આવી છે.

યુટીઆઈ એએમસી એ એસબીઆઈ, પીએનબી, બીઓબી અને એલઆઈસી દ્વારા સ્થાપિત કંપની છે, જેમાં પ્રત્યેકની સમાન શેરહિસ્સેદારી છે. તે સિક્યોરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (સેબી) સાથે નોંધાયેલ છે અને મ્યુચ્યુઅલ ફંડ, પોર્ટફોલિયો વ્યવસ્થાપન, વેન્યર ફંડ વ્યવસ્થાપન, પેન્શન ફંડ અને ઓફશોર ફંડ વ્યવસ્થાપન સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓમાં સંકળાયેલ છે. યુટીઆઈએએમસી રૂ. ૫૦,૦૦૦/- કરોડથી વધુની 'વિત્તીય સંપત્તિનું સંચાલન કરી રહી છે.

પ્રચલિત બજાર પરિસ્થિતિઓમાં યુટીઆઈ એએમસી સમક્ષ ઊભા થયેલા પડકારો તથા કંપનીમાં હાથ ધરાયેલા માળખાકીય ફેરફારોને કારણે આવશ્યક બનેલી સાતત્યની જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં લેતા, એસબીઆઈના ચેરમેને, યુટીઆઈ

એએમસીના અન્ય હિતધારકો (અર્થાત્ એલઆઈસી, બીઓબી અને પીએનબી) સાથે પરામર્શ કરીને, શ્રી સિંહાને યુટીઆઈએએમસીના સીએમડી તરીકે ૧લી જૂન, ૨૦૦૮થી અમલમાં આવે તે રીતે, અથવા તે પહેલાં પણ સાતત્યમાં વિક્ષેપ વિના, ચાર વર્ષનો કાર્યકાળ આપવાનો પ્રસ્તાવ કર્યો છે, આ સમજ સાથે કે શ્રી સિંહા સરકારી સેવામાંથી સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ લેશે અને શ્રી સિંહા કંપનીના બોર્ડની વેતન-ભથ્થા સમિતિ દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવતા વેતન અને પરિલાભોને પાત્ર રહેશે. માનનીય નાણાં પ્રધાને આ પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી છે.

૨. આર્થિક બાબતો વિભાગ, શ્રી યુ.કે. સિંહાની નિવૃત્તિ પછીની વાણિજ્યિક નોકરી માટે, યુટીઆઈ એએમસીમાં તેના સીએમડી તરીકે, કરેલી વિનંતિને સમર્થન આપે છે અને નીચે મુજબ પ્રમાણિત કરે છે:

શ્રી યુ.કે. સિંહાને યુટીઆઈએએમસીમાં તેના સી.એમ.ડી. તરીકે પ્રસ્તાવિત રોજગારી જાહેર હિતમાં છે અને તેને માનનીય નાણાં મંત્રીની મંજૂરી પ્રાપ્ત છે.

.

ભારત સરકાર અને યુટીઆઈએએમસી વચ્ચે હિતસંઘર્ષ નથી.

. એસ.બી.આઈ., પી.એન.બી., બી.ઓ.બી. અને એલ.આઈ.સી. દ્વારા રચાયેલ યુ.ટી.આઈ.એમ.સી., ભારતના વિદેશી સંબંધો, રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને આંતરિક સૌહાર્દને પ્રતિકૂળ એવી પ્રવૃત્તિઓમાં સંકળાયેલ નથી અને ન તો ભારતને પ્રતિકૂળ હોય તેવા કોઈપણ પ્રકારની ગુપ્ત માહિતી એકત્ર કરવાની પ્રવૃત્તિ હાથ ધરી રહી છે.

પ્રવર્તમાન નાણાકીય બજારની પરિસ્થિતિમાં, યુટીઆઈએએમસી દ્વારા શ્રી સિંહાને વાર્ષિક રૂ. ૧ કરોડનો નિશ્ચિત વેતન, કામગીરી-સંબંધિત ચૂકવણીઓ તથા અન્ય પ્રચલિત પરિલાભો સાથે, આપવામાં આવેલ પ્રસ્તાવ વાજબી માનવામાં આવે છે.

ડીઈએમાં ઉપલબ્ધ માહિતી મુજબ, શ્રી યુ.કે. સિંહાનો સેવા અભિલેખ નિર્વિવાદ છે, ખાસ કરીને પ્રામાણિકતા અને એનજીઓઓ સાથેના વ્યવહારોના સંબંધમાં.

૩. કર્મચારી અને તાલીમ વિભાગને અનુરૂપ રીતે વિનંતી કરવામાં આવે છે કે તેઓ શ્રી યુ.કે. સિંહાને આવશ્યક પરવાનગી મંજૂર કરે અને તેની જાણ આ વિભાગને કરે.

૪. આ બાબત માનનીય નાણાં પ્રધાનની મંજૂરીથી જારી કરવામાં આવે છે.

(એસ.કે. વર્મા)

ભારત સરકારના નિયામકને."

૩૭. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખતાં, અમને આ બાબતે સંતોષ થતો નથી કે અરજદારે પોતાની અગાઉની નોકરીમાં, એટલે કે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના અધ્યક્ષ તરીકે કામ કરતી વખતે, ઓલ ઇન્ડિયા સર્વિસિસ (ડેથ-કમ-રિટાયરમેન્ટ બેનિફિટ્સ) નિયમો, ૧૯૫૮ ના નિયમ ૨૬(૩) સાથે વાંચવાની 'ફોર્મ એલ' ની કલમ ૯ હેઠળ કોઈ ખોટી ઘોષણા કરી હતી. શ્રી ભૂષણે નીચેના ગેરનિવેદનો અને અભિપ્રાયો દર્શાવ્યા છે:-

૧. નં.-૫ માં અધિક સચિવના પદ માટેનો પગારધોરણ ઉલ્લેખવામાં આવ્યો હતો, જોકે સામાવાળા નં. ૪ યુટીઆઈ એએમસી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ વધુ ઊંચો પગારધોરણ મેળવી રહ્યા હતા.

૨. નં. ૯ માં, બીજી જાહેરાત ખોટી હતી કારણ કે સામાવાળા નં. ૪ છેલ્લા ૩ વર્ષ દરમિયાન યુટીઆઈ એએમસીના સીઈઓ-કમ-સીએમડી તરીકે પ્રતિનિયુક્તિ પર કાર્યરત હતા અને તેથી તેઓ યુટીઆઈ એએમસીના રસના ક્ષેત્રો અથવા કાર્ય સાથે સંબંધિત સંવેદનશીલ અથવા વ્યૂહાત્મક માહિતીથી અવગત હતા.

૩. એવો ખોટો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે સામાન્ય રીતે આવી જગ્યાઓ માટે જાહેરાત આપવામાં આવતી નથી અને તે જે.પી.સી.ની ભલામણના વિરોધમાં હતું.

૩૮. અમારા મત મુજબ, સામાવાળાઓએ યોગ્ય રીતે દર્શાવ્યું છે કે સામાવાળા નં. ૪ જ્યારે ફોર્મ 'એલ' ભર્યું ત્યારે તે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.માં પ્રતિનિયુક્તિ પર હતો. તે સમયે, ભારત સરકારમાં વધારાના સચિવના પદ પર તેનું હકધારિત્વ ચથાવત્ હતું. સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માટેની તેની અરજી પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવી હતી. તેમ છતાં, નિવૃત્તિ પછીના વ્યાવસાયિક રોજગાર માટે નિયમ ૨૬ હેઠળ મંજૂરી મેળવવી તેની માટે આવશ્યક હતી. ફોર્મ 'એલ' ના નં. ૫ મુજબ, મંજૂરી માગનાર વ્યક્તિએ નિવૃત્તિના સમયે પદનો પગારધોરણ અને અધિકારીએ મેળવેલ પગાર દર્શાવવાનો રહે છે. નિર્ધિષ્ટ રીતે, સામાવાળા નં. ૪ રૂપિયા

૨૨૪૦૦-૫૨૫-૨૪૫૦૦ ના પગારધોરણમાં પગાર મેળવે રહ્યો હતો. તેણે પોતાનો વર્તમાન પગાર રૂપિયા ૨૩,૪૫૦/- હોવાનું પણ દર્શાવ્યું હતું. સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત નિવેદનમાં કોઈ કાનૂની ખામી નથી. આ કાયદાનો સ્થિર સિદ્ધાંત છે કે પ્રતિનિયુક્તિ પર રહેલો કર્મચારી, જ્યાં સુધી તે કોઈપદ પર શોષિત ન થાય ત્યાં સુધી, મૂળ વિભાગમાં પોતાનું હકધારિત્વ જાળવી રાખે છે. કાયદાની આ સ્થિતિ આ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન એન્ડ અનર. વિ. એસ.એન. તિવારી એન્ડ ઓર્સ., (૨૦૦૯) ૪ એસ.સી.સી. ૭૦૦ માં સ્પષ્ટપણે વ્યક્ત કરી છે.

"૧૮. આ અદાલતે રામલાલ ખુરાના વિ./એસ. સ્ટેટ ઓફ પંજાબ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું: (એસ.સી.સી. પૃ. ૧૦૨, પરિચ્છેદ ૮)

૮. લીયન એ કોઈ પારિભાષિક શબ્દ નથી. તેનો માત્ર એટલો અર્થ થાય છે કે કોઈ નાગરિક સેવકને જે પદ પર તેની મૂળભૂત રીતે નિમણૂક કરવામાં આવી હોય તે પદ ધારણ રાખવાનો અધિકાર છે.

૧૯. "લિયન" શબ્દ લેટિન શબ્દ "લિગામેન્ટ" માંથી આવ્યો છે, જેનો અર્થ "બંધનકારક" થાય છે. સેવા કાયદામાં લિયનનો અર્થ કરાર, સામાન્ય કાનૂન, સમન્યાય વગેરેના સંદર્ભમાં થતા અન્ય અર્થોથી ભિન્ન છે. સેવા કાયદામાં સરકારી કર્મચારીનું લિયન એ સરકારી કર્મચારીનો તે કાયમી પદને હકસ્વરૂપે ધારણ કરવાનો અધિકાર છે, જેમાં તેને કાયમી રીતે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હોય."

૩૯. તેવી જ રીતે, ત્રિવેણી શંકર સક્સેના વિ./સ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્યના કેસમાં, ૧૯૯૨ સપ્લીમેન્ટ (૧) એસ.સી.સી. પરજમાં, નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:—

૨૪. અલ્હાબાદ વડી અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે એમ.પી. તેવારી વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા કેસમાં, ઉપરોક્ત પરેશ ચંદ્ર કેસમાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરતાં અને આ સર્વોચ્ચ અદાલતના પી.એલ. ધીંગરા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા કેસના નિર્ણયને ભિન્ન ગણતાં, એવું નોંધ્યું છે કે "કોઈ વ્યક્તિએ કોઈ પદ ઉપર લીયન પ્રાપ્ત કર્યું હોવાનું ત્યારે જ કહી શકાય જ્યારે તે વ્યક્તિને તે પદ પર પુષ્ટિ આપવામાં આવી હોય અને તેને તે પદ પર કાયમી બનાવવામાં આવ્યો હોય, તે પહેલાં નહીં", અને અમે આ દૃષ્ટિકોણ સાથે સહમત છીએ.

૪૦. તે જ ફોર્મના કૉલમ નં. ૭ ના જવાબમાં, સામાવાળા નં. ૪ એ અત્યંત સ્પષ્ટ રીતે ઉલ્લેખ કર્યો છે કે તેને દર વર્ષે રૂપિયા ૧.૦૦ કરોડનું નિશ્ચિત વેતન, કામગીરી સંબંધિત ચુકવણી તથા અન્ય સામાન્ય સુવિધાઓ સાથે, ઓફર કરવામાં આવ્યું છે. ઓફર ધરાવતો પત્ર ફોર્મ સાથે સંલગ્ન કરવામાં આવ્યો હતો. તે પત્રમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે યુટીઆઈ એએમસીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સે, ઉદ્યોગમાં પ્રવર્તમાન પ્રથાનો વિચાર કર્યા બાદ, દર વર્ષે રૂપિયા ૧.૦૦ કરોડનું વળતર, કામગીરી સંબંધિત સુવિધાઓ તથા અન્ય સામાન્ય પૂર્વઆવશ્યકતાઓ સાથે, નિર્ધારિત કર્યું છે. યુટીઆઈ એએમસીના શેરહોલ્ડરોએ પણ ઉપરોક્ત

વળતર માટે તેમની સંમતિ દર્શાવી છે. નોંધવું જરૂરી છે કે સામાવાળા નં. ૪ એ આઈએએસમાંથી ૧૫મી મે, ૨૦૦૮થી અમલમાં આવે તે રીતે નિવૃત્તિ માગી હતી, જેથી તે યુટીઆઈ એએમસીમાં તેના સીએમડી તરીકે નિયમિત ધોરણે જોડાઈ શકે. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે જ્યારે તેણે વીઆરએસ મેળવવા માટે ફોર્મ ભર્યું ત્યારે સામાવાળા નં. ૪ પોતે દર્શાવેલ વેતનશ્રેણી પ્રાપ્ત કરતો ન હતો. સામાવાળા નં. ૪ એ પોતાના વેતન અંગેની માહિતી જાણપૂર્વક દબાવી દીધી હતી એવો આક્ષેપમાં અમને ખાસ સાર જણાતો નથી. ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી સામાવાળા નં. ૪ ને ચૂકવાયેલા પરિલાભોનો, ૧૫મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ ભરાયેલ ફોર્મ 'એલ' માં સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદન પર કોઈ અસર થવાની નથી. યુટીઆઈ એએમસીના બોર્ડે ૧૨મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના ઠરાવ દ્વારા મંજૂરી આપી હતી કે સીએમડી ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૬થી અમલમાં આવે તે રીતે સુધારેલ વળતર મેળવી શકે. તે તારીખ સુધી, તે હજી પણ ભારત સરકારના એડિશનલ સેક્રેટરીની વેતનશ્રેણીમાં જ મૂકાયેલ હતો.

૪૧. શ્રી ભૂષણની આગળની રજૂઆત એવી છે કે શ્રી સિન્હાએ ફોર્મ 'એલ'માં નં. ૯(૨) ના જવાબમાં ખોટી રીતે જણાવ્યું હતું કે સેવા ના છેલ્લા ત્રણ વર્ષ દરમિયાન તેઓ કોઈ સંવેદનશીલ અથવા વ્યૂહાત્મક માહિતીથી અવગત નહોતા. અરજદારની આ રજૂઆત માત્ર અનુમાન પર આધારિત છે અને કોઈ સહાયક સામગ્રી વિના સ્વીકારી શકાય તેવી નથી. સામાવાળા નં. ૪ને ભારત સરકારના સંયુક્ત સચિવ/વધારાના સચિવ તરીકેની પોતાની સત્તાવાર હેસિયતમાં

તેઓ કોઈ સંવેદનશીલ માહિતીથી અવગત હતા કે નહીં તે જણાવવું આવશ્યક હતું. જો અધિકારીએ સરકારમાં અધિકારી તરીકે કામ કરતી વખતે એવી માહિતી પ્રાપ્ત કરી હોય અને તેઓ એવા સંવેદનશીલ પ્રસ્તાવો અથવા અન્ય નિર્ણયો વિશે જાણતા હોય કે જે અન્યથા અન્ય લોકોને જાણીતા ન હોય અને જેનો ઉપયોગ તે સંસ્થાને અયોગ્ય લાભ અપાવવા માટે થઈ શકે જેમાં તેઓ ભવિષ્યમાં પદ મેળવવા ઈચ્છતા હોય, તો આવી માહિતી દર્શાવવી આવશ્યક બને. સામાવાળા નં. ૪ના કેસમાં, તેઓ પહેલેથી જ યુટીઆઈ એએમસીમાં સી.એમ.ડી.-કમ-સી.ઈ.ઓ. તરીકે કાર્યરત હતા. તેથી, જ્યારે તેઓ ભારત સરકારમાં સંયુક્ત સચિવ/વધારાના સચિવ તરીકે નિમણૂક પામેલા હતા, તે સમયે યુટીઆઈ એએમસી સંબંધિત કોઈ સંવેદનશીલ માહિતીથી સામાવાળા નં. ૪ અવગત હતા એવો પ્રશ્ન જ ઉદ્ભવતો નથી. હકીકતમાં, સામાવાળા નં. ૪એ એ જ ફોર્મ નં. એલમાં નં. ૭-સી પર જણાવ્યું હતું કે તેઓ અગાઉ યુટીઆઈ એએમસીમાં ડિરેક્ટર તરીકે કાર્યરત હતા અને તેઓને ૩જી નવેમ્બર, ૨૦૦૫થી સી.ઈ.ઓ.-કમ-એમ.ડી. અને ૧૩મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૬થી સી.એમ.ડી. તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. આ ઘોષણા વાસ્તવમાં ઓલ ઇન્ડિયા સર્વિસ (ડીસીઆરબી) નિયમોના નિયમ ૨૬ના ૩જા પ્રાવધાન સાથે સુસંગત છે, જે એવો અભિપ્રાય રાખે છે કે કેડર નિયમો હેઠળ કોઈ સંસ્થામાં પ્રતિનિયુક્તિ પર રહેલો અધિકારી વી.આર.એસ. બાદ એ જ સંસ્થામાં સમાવી શકાય. ફોર્મ એલમાં નં. ૯(૨)માં આવેલો "સેવા" શબ્દ પ્રસ્તાવિત સંસ્થાના કાર્યની તુલનામાં વપરાયો છે.

૪૨. અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી આ રજૂઆતથી પણ અમે વિશેષ પ્રભાવિત થતા નથી કે પ્રતિયુક્તિ તે નીતિના ઉલ્લંઘનમાં હતી, જેમાં તેવા અધિકારીને પ્રતિયુક્તિ પર મોકલવાની મંજૂરી ન આપવાનો નિર્ધાર છે, જેણે તે સંસ્થાની દેખરેખ રાખી હોય, જ્યાં તેને પ્રતિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવવાનો હતો. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, સામાવાળા નં. ૪ એ, એકવાર તેણે સંપૂર્ણપણે જાહેર કરી દીધું કે તે સંયુક્ત સચિવ, બેઝિંગ તરીકે કાર્યરત હતો, ત્યારબાદ પ્રતિયુક્તિને મંજૂરી આપવાની બાબતમાં તેની કોઈ ભૂમિકા નહોતી. ત્યારપછી તેની કોઈ વધુ ભૂમિકા રહી નહોતી. આ અત્યંત દુરાશ્રિત રજૂઆત છે કે જ્યારે સામાવાળા નં. ૪ સંયુક્ત સચિવ, બેઝિંગ તરીકે કાર્યરત હતો, ત્યારે એવું કહી શકાય કે તેણે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. સંસ્થાની દેખરેખ રાખી હતી. અરજદારે અનાવશ્યક રીતે અને કોઈ આધાર વિના ગૂંચવણ ઊભી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો કે સામાવાળા નં. ૪ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.માં પ્રતિયુક્તિ માટે અયોગ્ય ઠરશે, કારણ કે તેની કામગીરી સંબંધિત કેટલીક સંવેદનશીલ માહિતી પ્રાપ્ત થવાની બાબતમાં તે માહિતગાર રહ્યો હોત. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, અખિલ ભારતીય સેવા (ડી.સી.આર.બી.) નિયમોનો નિયમ ૩૬ એ વિચાર્યું છે કે કોઈ સંસ્થામાં પ્રતિયુક્તિ પર રહેલો અધિકારી, સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ લીધા બાદ, તે જ સંસ્થામાં સમાવી શકાય છે.

૪૩. અહીં અમે આ બાબત પણ નોંધીએ છીએ કે અરજદારએ પણ એવું ક્યારેય વિનંતિપત્રમાં દર્શાવ્યું નથી કે યુટીઆઈ એએમસી કંપનીઝ અધિનિયમની

કલમ ૬૧૭ હેઠળ સરકારની માલિકીની કંપની છે. શ્રી ભૂષણે એ સ્થાપિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે રાજ્યની સાધનસંસ્થાઓ પાસે તમામ હિસ્સા હોવાથી તે સરકારના નિયંત્રણ હેઠળની કંપની છે. અમારી દ્રષ્ટિએ, યુટીઆઈ એએમસીને સરકારની કંપની કહી શકાય નહીં. આ જ કારણસર સામાવાળા નં. જએ વાણિજ્યિક સંસ્થામાં પુનઃનિયુક્તિ મેળવવા માટે વી.આર.એસ. અંગે વિનંતી કરવી પડી હતી. અરજદારનો આ વાંધો પણ અમને ખાસ પ્રભાવિત કરતો નથી કે સામાવાળા નં. જની પ્રતિનિયુક્તિ જે.પી.સી.ની ભલામણના વિરુદ્ધ હતી. જે.પી.સી.ની ભલામણ પછી સંસદે યુટીઆઈ (ઉદ્યોગના હસ્તાંતરણ અને રદ અધિનિયમ), ૨૦૦૨ પસાર કર્યો હતો, જે ૧૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૨ના રોજ રાજપત્રમાં પ્રસિદ્ધ થયો હતો અને ૨૯મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૨થી અમલમાં આવ્યો હતો. આ અધિનિયમ હેઠળ, યુટીઆઈને સુટી અને યુટીઆઈ મ્યુચ્યુઅલ ફંડ એમ બે ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યું હતું, જેનું સંચાલન યુટીઆઈ એએમસી દ્વારા કરવામાં આવતું હતું. કેન્દ્રીય સરકારે યુટીઆઈ એએમસીમાં પોતાની સંપૂર્ણ હિસ્સેદારી લાઈફ ઇન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન, પંજાબ નેશનલ બેંક, બેંક ઓફ બરોડા અને એસબીઆઈને હસ્તાંતરિત કરી હતી. ઉપરોક્ત હસ્તાંતરણ માટેની સંપૂર્ણ પ્રતિફળ રકમ કેન્દ્રીય સરકારને મળી હતી. તેથી, કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૬૧૭ હેઠળ યુટીઆઈ એએમસી “સરકારી કંપની” નથી, તે સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ બને છે. દાખલ કરાયેલા સોગંદનામામાં, અરજદાર દ્વારા દાખલ કરાયેલ વિવિધ રિટ અરજીઓમાં કેન્દ્રીય સરકાર તથા સીએજી દ્વારા સતત આ જ વલણ લેવામાં આવ્યું

છે. યુટીઆઈએએમસી જેવી કંપનીમાં, કઈ પ્રક્રિયા અનુસરવી અને કોની નિમણૂક કરવી તે નક્કી કરવું બોર્ડ પરના હિસ્સેદારનું કાર્ય છે. જ્યારે પસંદ કરાયેલ ઉમેદવાર એવો સરકારી કર્મચારી ન હોય કે જેને સરકારી નોકરી પર હકસ્થાન હોય, ત્યારે પસંદગી પ્રક્રિયા સાથે સરકારનો કોઈ સંબંધ રહેતો નથી. હાલના કેસમાં, હિસ્સેદારોએ સામાવાળા નં. ૪ની પ્રતિનિયુક્તિ માટે સરકારને વિનંતી કરી હતી. ત્યારબાદ બે વર્ષથી વધુ સમય માટે તેની પ્રતિનિયુક્તિ લંબાવવા માટે પણ તેમણે ફરી વિનંતી કરી હતી. એપ્રિલ ૨૦૦૮માં, સામાવાળા નં. ૪ને વાણિજ્યિક રોજગારની ઓફર કરવામાં આવી હતી, શરત એ હતી કે તે વી.આર.એસ. સ્વીકારે. દરેક તબક્કે, કાર્યપાલક કારોબારના નિયમો મુજબ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું યોગ્ય રીતે પાલન કર્યા પછી સક્ષમ સત્તાધિકારીએ યોગ્ય રીતે મંજૂરી આપી હતી. તેથી, સામાવાળા નં. ૪ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૫માં પ્રારંભિક રીતે પ્રતિનિયુક્તિ પર આવ્યા ત્યારથી યુટીઆઈએએમસીમાં જેમણે કાર્ય ચાલુ રાખ્યું તેની પદ્ધતિની કાનૂની માન્યતા અંગે શંકા કરવા માટે અમને કોઈ ચુકિતસંગત કારણ દેખાતું નથી.

૪૪. શ્રી ભૂષણે જોરશોરથી દલીલ કરી છે કે સામાવાળા નં. ૪ એ સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માટેની પોતાની અરજીમાં જાણપૂર્વક માહિતી છુપાવી હતી અથવા તેને તર્કવિરુદ્ધ કરી હતી. અમે અગાઉથી જ નોંધ્યું છે કે ફોર્મ 'એલ' ભરતી વખતે, સામાવાળા નં. ૪ એ સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માંગતી વેળાએ પદના પગારધોરણનો યોગ્ય ઉલ્લેખ કર્યો હતો. અમે અગાઉ પણ આ ઠરાવ્યું છે કે સામાવાળા નં. ૪ ને, જ્યારે તેઓ સંયુક્ત સચિવના પદ પર હતા ત્યારે, યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના

કાર્યસંબંધિત રસના ક્ષેત્રોને લગતી કોઈ સંવેદનશીલ માહિતીથી માહિતગાર હોવાનું કહી શકાય નહીં. હકીકતમાં, ફોર્મ 'એલ' ના કોલમ નં. સી ના જવાબમાં, એટલે કે "શું અધિકારીએ પોતાની સત્તાવાર કારકિર્દીના છેલ્લા ત્રણ વર્ષ દરમિયાન કોઈ ફર્મ/કંપની/સહકારી મંડળી વગેરે સાથે કોઈ લેવડદેવડ રાખી હતી-" સામાવાળા નં. ૪ એ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે આર્થિક બાબતોના વિભાગના, તેમના વિભાગના મૂડીબજાર વિભાગમાં સંયુક્ત સચિવ તરીકેની પોતાની હેસિયતમાં, તેમને યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના બોર્ડ પર ડિરેક્ટર તરીકે પણ સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા. આ દરમિયાન, તેમને યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા ક્રમશઃ ૩ નવેમ્બર, ૨૦૦૫ અને ૧૩ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૬ થી એમ.ડી.એમ.સી.યુ. અને સી.એમ.ડી. તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

૪૫. અરજદારની આગામી ફરિયાદ એ છે કે સામાવાળા નં. ૪ એ ફોર્મ 'એલ' ના કોલમ નં. ૭એફ માં એ બાબતની માહિતી આપતી વખતે ખોટું નિવેદન કર્યું હતું કે તેને જે પદની ઓફર કરવામાં આવી હતી, તે માટે જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે નહીં, અને જો નહીં તો ઓફર કેવી રીતે કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત પ્રશ્નના જવાબમાં, સામાવાળા નં. ૪ એ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે આવા ઉચ્ચસ્તરીય પદો માટે સામાન્ય રીતે જાહેરાત કરવામાં આવતી નથી. તેના દ્વારા આપવામાં આવેલા યોગદાન અને કંપનીની જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને, શેરધારકોએ તેને ઓફર કરી હતી. આ જવાબ સાથે, સામાવાળા નં. ૪ એ તા. ૩૧ માર્ચ, ૨૦૦૮ ના પત્રની નકલ જોડેલી હતી. અમે અગાઉથી જ નોંધ્યું છે કે

યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. કંપની અધિનિયમ હેઠળ સ્થાપિત એક કંપની છે. તેથી, તમામ નિર્ણયો બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા લેવામાં આવે છે. શેરધારકો લાઈફ ઈન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન, પી.એન.બી., બી.ઓ.પી. અને એસ.બી.આઈ. છે. અમે અગાઉ નોંધ્યું છે કે સામાવાળા નં. ૪ વર્ષ ૨૦૦૫ થી પ્રારંભિક રીતે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. સાથે પ્રતિનિયુક્તિ પર હતો. વર્ષ ૨૦૦૮ માં, તેને કારના આધારે સીએમડીના પદની ઓફર કરવામાં આવી હતી. પરિણામે, સેવા નિયમો અનુસાર, તેણે પોતાના મૂળ કેડર બિહારમાંથી સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માંગી હતી. તે બાબત બિહાર રાજ્ય દ્વારા યોગ્ય રીતે પ્રક્રિયિત કરવામાં આવી હતી અને કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી. યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.નું સંચાલન વ્યાપારી ધોરણે થાય છે. તેથી, એક વ્યાપારી કંપનીમાં સારા શાસનના ભાગરૂપે, ટોચના સ્તરે ઉત્તરાધિકાર આયોજન સુનિશ્ચિત કરવાની જવાબદારી બોડની હોય છે . સામાન્ય પ્રથાના રૂપમાં, બોર્ડ અને શેરધારકો દ્વારા, સીધા અથવા સર્ચ ફર્મ મારફતે, નામનિર્દેશ કરવામાં આવે છે અને પદ માટે ભાગ્યે જ જાહેરાત કરવામાં આવે છે. કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, તે બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા લેવાતો નિર્ણય જ હોય. સામાવાળા નં. ૪ ને આ બાબતમાં સ્પષ્ટપણે કોઈ કહેવું હોઈ શકે નહીં.

૪૬. અમારું એવું પણ મત છે કે સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કરાયેલું આ નિવેદન કે "આવા ઉચ્ચ સ્તરના પદો માટે સામાન્ય રીતે જાહેરાત કરવામાં આવતી નથી" તેમાં કંઈપણ એવું અતિઅસંગત અથવા અતિશય કલ્પિત નથી. નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે અગાઉ શ્રી એમ. દામોદરન, જેઓ વધારાના સચિવના દરજ્જાના

આઈ.એ.એસ. અધિકારી હતા, તેમના પદ માટે જાહેરાત કરવામાં આવી નહોતી. અનુસરે પણ, શ્રી એસ.બી. માથુર અને પ્રશાસક શ્રી કે.એન. ત્રિપાઠી રાજની નિમણૂક કોઈ જાહેરાત વિના કરવામાં આવી હતી. વાસ્તવમાં, બન્ને નિમણૂકો શોધ-સહ-પસંદગી પ્રક્રિયાનો આશ્રય લીધા વગર જ કરવામાં આવી હતી. સેબીના ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષની પણ કોઈ જાહેરાત વિના નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. આ પણ સર્વવિદિત છે કે ભારતીય રિઝર્વ બેંકના ગવર્નર જેવા પદો માટે ભાગ્યે જ ક્યારેય જાહેરાત કરવામાં આવે છે. તે જ રીતે, સેબીના અધ્યક્ષનું પદ પ્રથમ વખત ૨૦૦૮માં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. તે પહેલાં તેની જાહેરાત કરવામાં આવતી નહોતી. સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા કરાયેલું આ નિવેદન કે આવા ઉચ્ચ પદો માટે સામાન્ય રીતે જાહેરાત કરવામાં આવતી નથી, તેને ભ્રામક અથવા ખોટું નિવેદન કહી શકાય નહીં. આ એવું નિવેદન છે જે આવા પદો માટેના નિમણૂકોની વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં અનુસરાતી સામાન્ય પ્રથાને દર્શાવે છે.

૪૭. શ્રી ભૂષણની આ રજૂઆતમાં પણ અમને ખાસ તત્વ જણાતું નથી કે સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂકને સુગમ બનાવવા માટે, પદની જાહેરાત કરવી જોઈએ એવી જે.પી.સી.ની ભલામણો જાનીજોઈને છુપાવવામાં આવી હતી. તા. ૧૨મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૨ ની ભલામણોના પરિછેદ ૨૧.૮ ના અવલોકનથી જણાય છે કે સરકારે જણાવ્યું હતું કે વ્યાવસાયિક અધ્યક્ષ અને ટ્રસ્ટીઓનું મંડળ યુ.ટી.આઈ. ૨ નું સંચાલન કરશે. વધુમાં એવું પણ જણાવાયું હતું કે વ્યાવસાયિક મેનેજરની નિમણૂક માટે જાહેરાત બહાર પાડવામાં આવશે. સમિતિએ એ પણ

ભલામણ કરી હતી કે યુ.ટી.આઈ.ના અધ્યક્ષ અને વ્યાવસાયિક મેનેજરોની પસંદગી પારદર્શક રીતે કરવામાં આવે, ભલે તેઓ જાહેર ક્ષેત્રમાંથી લેવામાં આવે કે ખાનગી ક્ષેત્રમાંથી. વધુમાં આ બાબત પણ દર્શાવવામાં આવી હતી કે જો જાહેર ક્ષેત્રમાંથી કોઈ અધિકારીની પસંદગી થાય, તો કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં મૂળ સંસ્થામાંથી તેની પ્રતિનિયુક્તિ મંજૂર ન કરવી અને પસંદ કરાયેલ વ્યક્તિને પૂર્વ નોકરીદાતા સાથેના તમામ સંબંધો તોડી નાખવા કહેવું. સરકારના મત અનુસાર, આ અનિવાર્ય હતું, કારણ કે કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં એવી જાહેર માન્યતા ઊભી ન થવી જોઈએ કે યુ.ટી.આઈ.-૨ ની મ્યુચ્યુઅલ ફંડ યોજનાઓ સરકારની ગેરંટી હેઠળ છે અને નુકસાન થવા પર તેને સરકાર દ્વારા બચાવવામાં આવશે. ભારત સંઘ દ્વારા દાખલ કરાયેલા સોગંદનામામાં, સામાવાળા નં. ૪ એ આર્થિક બાબતો વિભાગની તે વખતની બેંકિંગ ડિવિઝનમાં સંયુક્ત સચિવ તરીકે તા. ૩૦મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૦ થી જોડાયા ત્યારથી તેમની સમગ્ર સેવાકીય વિગતો દર્શાવવામાં આવી છે. ત્યારબાદ, તેમને તા. ૨મી જૂન, ૨૦૦૨ ના રોજ ડી.ઈ.એ. (મેઈન) માં મુકવામાં આવ્યા; તેમને સી.એમ. ડિવિઝનનો હવાલો સોંપવામાં આવ્યો અને તેમની કેન્દ્રીય પ્રતિનિયુક્તિ પૂર્ણ થતાં તા. ૨૮મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૫ ના રોજ ડી.ઈ.એ. દ્વારા મુક્ત કરવામાં આવ્યા. તે સમયે, યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના શેરધારકોની તરફેથી એસ.બી.આઈ.ના અધ્યક્ષ દ્વારા સામાવાળા નં. ૪ ની યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના સી.ઈ.ઓ. તરીકે પ્રાથમિક નિમણૂક બે વર્ષના ગાળે કરવા અંગેનો પ્રસ્તાવ ડી.ઈ.એ.ને પ્રાપ્ત થયો હતો. તે સમયેના નાણાં

પ્રધાનની મંજૂરીથી આ પ્રસ્તાવ ડી.ઈ.એ. દ્વારા કર્મચારી અને તાલીમ વિભાગ (ડી.ઓ.પી.ટી.) ને મોકલવામાં આવ્યો હતો. સામાવાળા નં. ૪ ની પ્રતિનિયુક્તિ નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ વિચારવામાં આવી હતી, જે મુજબ આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા, સરકારના નિયંત્રણ હેઠળ ન હોય તેવી સ્વાયત્ત સંસ્થા અથવા ખાનગી સંસ્થા હેઠળ કેડર અધિકારીની પ્રતિનિયુક્તિનો પ્રાવધાન છે. ઉપરોક્ત પ્રતિનિયુક્તિ માત્ર તે રાજ્ય સરકારની સલાહથી જ કરી શકાય, જેના કેડર પર તે અધિકારી નિમાયેલો હોય. સામાવાળા નં. ૪ ને પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલવામાં આવ્યા ત્યારે યથાયોગ્ય પ્રક્રિયા અનુસરવામાં આવી હતી તે અમે અગાઉ નોંધ્યું હતું. જોકે, આ જ મુદ્દે અરજદારે આવી રજૂઆત કરી હોવાથી, પુનરાવર્તનની સંભાવના હોવા છતાં, નોંધવું યોગ્ય રહેશે કે ડી.ઓ.પી.ટી. એ બિહાર સરકારની સંમતિથી, નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળ સામાવાળા નં. ૪ ની બે વર્ષ માટેની પ્રતિનિયુક્તિ અંગે ડી.ઈ.એ.ના પ્રસ્તાવને સ્વીકાર્યો હતો અને પત્ર નં. ૧૪૦૧૭/૨૬/૨૦૦૫- એ.આઈ.એસ.- (૨) તા. ૩૧મી ઓક્ટોબર, ૨૦૦૫ દ્વારા બિહાર સરકાર તથા આર્થિક બાબતો વિભાગને તે અંગે જાણ કરી હતી. અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, સામાવાળા નં. ૪ ની યુ.ટી.આઈ. ના સી.ઈ.ઓ. તરીકેની પ્રતિનિયુક્તિ ડી.ઓ.પી.ટી.ના તા. ૧૬મી એપ્રિલ, ૨૦૦૭ ના પત્ર દ્વારા યુ.ટી.આઈ.ને જણાવવામાં આવી હતી. શરતો અને નિયમોમાં સ્પષ્ટ જોગવાઈ હતી કે અધિકારી સંસ્થાનું વેતન અથવા સરકારના વેતનધોરણમાંથી જે સામાવાળા નં. ૪ માટે લાભદાયી હોય તે લઈ શકે. સામાવાળા નં. ૪ એ પોતાના તા. ૨૯મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૭ ના અરજપત્ર દ્વારા

ડી.ઓ.પી.ટી. સમક્ષ રજૂઆત કરી હતી કે તેઓને ભારત સરકારના અતિરિક્ત સચિવના વેતનઘોરણમાં વેતન મેળવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, કારણ કે તેઓ તે પદ માટે અગાઉથી પસંદગીયાદીમાં સામેલ થઈ ચૂક્યા હતા, અથવા યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના સી.એમ.ડી. નું વેતન, એમમાંથી જે તેમના માટે લાભદાયી હોય તે આપવામાં આવે. સક્ષમ સત્તાધિકારીએ તા. ૧૦મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૭ થી સામાવાળા નં. ૪ ને અતિરિક્ત સચિવનું વેતન મુક્ત કરવાની મંજૂરી આપી હતી અને તેની જાણ નિયમિત રીતે યુ.ટી.આઈ.ને કરવામાં આવી હતી. વધુમાં, ડી.ઈ.એ. એ પોતાના તા. ૧૮મી જુલાઈ, ૨૦૦૭ ના પત્ર દ્વારા, સમાન શરતો અને નિયમો હેઠળ, આઈ.એ.એસ. કેડર નિયમો, ૧૯૫૪ ના નિયમ ૬(૨)(૨) મુજબ તા. ૨મી નવેમ્બર, ૨૦૦૭ પછીના વધુ બે વર્ષ માટે સામાવાળા નં. ૪ ની યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના સી.એમ.ડી. તરીકેની પ્રતિનિયુક્તિ વધારવા ડી.ઓ.પી.ટી. ને વિનંતી કરી હતી. જોકે, આઈ.એ.એસ. અધિકારીની નિયમ ૬(૨)(૨) હેઠળની પ્રતિનિયુક્તિના મુદ્દાનો અંતિમ નિર્ણય થાય ત્યાં સુધીના કામચલાઉ ઉપાય તરીકે, પ્રતિનિયુક્તિ તા. ૨મી નવેમ્બર, ૨૦૦૭ પછી માત્ર ત્રણ મહિનાના ગાળે જ વધારવામાં આવી હતી. તેથી, પ્રતિનિયુક્તિ તા. ૨મી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૮ સુધી વધારવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, સામાવાળા નં. ૪ ના મામલાને નિયમ ૬(૧) હેઠળ વિચારવા માટે ડી.ઈ.એ. અને ડી.ઓ.પી.ટી. દ્વારા ફરી હાથ ધરવામાં આવ્યો, જેના હેઠળ અધિકારીને કેન્દ્રીય સરકાર હેઠળ, રાજ્ય સરકાર હેઠળ, અથવા એવી કંપની, સંસ્થા, વ્યક્તિઓના ગઠન હેઠળ, ભલે તે નોંધાયેલ

હોય કે ન હોય, જે સંપૂર્ણપણે અથવા મુખ્યત્વે કેન્દ્રીય સરકાર અથવા અન્ય કોઈ રાજ્ય સરકારની માલિકી કે નિયંત્રણ હેઠળ હોય, ત્યાં પ્રતિનિયુક્તિ પર મોકલી શકાય. તેથી, અંતે, સંકલિત માર્ગદર્શિકાઓ અનુસાર, સામાવાળા નં. ૪ ની પ્રતિનિયુક્તિ આઈ.એ.એસ. કેડર નિયમોના નિયમ ૬(૧)(૧) હેઠળ આવરી લેવાઈ હતી.

૪૮. માત્ર સામાવાળા નં. ૪ ને અનુકૂળ ઠેરવવા માટે જ જે.પી.સી.ની ભલામણો સરકારથી છુપાવવામાં આવી હતી એવી રજૂઆતમાં વિશેષ કોઈ તત્વ નથી. આ રજૂઆત સ્વતઃ જ ભ્રામક છે, કારણ કે જે.પી.સી.ની ભલામણો સીધી સંસદ તથા ભારત સરકાર સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી હતી. તે પ્રક્રિયામાં સામાવાળા નં. ૪ ની કોઈ ભૂમિકા નહોતી. હકીકતમાં, ભારત સરકારે સમયાંતરે ભલામણોના સંદર્ભમાં કરાયેલ કાર્યવાહીનો અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો અને તે બાબતથી સંપૂર્ણ રીતે અવગત હતી. ભારત સરકારે ક્યારેય આઈ.એ.એસ. અધિકારીને યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.માં પ્રતિનિયુક્તિ પર ન મોકલવાની નીતિ અપનાવી નહોતી અને ડિસેમ્બર, ૨૦૦૪ માં રજૂ કરાયેલ તેના ૩૫ કાર્યવાહી અહેવાલમાં સંસદને તેની જાણ કરી હતી. નિવૃત્તિ પછી વ્યાવસાયિક રોજગાર માટે નિયમ ૨૬ હેઠળ મંજૂરી આપવાનો નિર્ણય ભારત સરકારે લીધો હતો. તે પદ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના નિર્દેશક મંડળ અને હિસ્સેદારો દ્વારા ભરવામાં આવ્યું હતું. તેઓને યોગ્ય લાગતી આવી નિમણૂક નીતિ અપનાવવી સંપૂર્ણપણે તેમનો વિષય હતો. સામાવાળા નં. ૪ એ પ્રતિનિયુક્તિની તમામ શરતોનું પાલન કર્યું હોવા છતાં, તેનાથી તેને ઉચ્ચ

અખંડિતતા વિનાનો વ્યક્તિ ગણવો કેવી રીતે યોગ્ય ઠરે તે અમે સમજી શકતા નથી. અહીં અમે નોંધ કરી શકીએ કે કેબિનેટની નિમણૂક સમિતિ (એ.સી.સી.) એ સામાવાળા નં. ૪ નો યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ના સી.એમ.ડી. તરીકેનો કાર્યકાળ ૩૧મી મે, ૨૦૦૮ સુધી વધારવાની મંજૂરી આપી હતી.

૪૯. આ અમને સામાવાળા નં. ૪ની પ્રતિનિયુક્તિ અંગેના કથિત અનિયમિતતાઓથી આગળ લઈ જાય છે, તા. ૧૬મી એપ્રિલ, ૨૦૦૭ના પત્રમાં દર્શાવ્યા મુજબ તેમના વેતનધોરણ/મંજૂર પરિલાભો અંગેનું કથિત ખોટું નિવેદન/અપ્રકાશન; જુલાઈ, ૨૦૦૭માં આપ્ટે કમિટીએ કરેલી ભલામણોના વિરુદ્ધ સામાવાળા નં. ૪ની કથિત નિમણૂક; એ.આઈ.એસ. ડેથ-કમ-રિટાયરમેન્ટ રૂલ્સના નિયમ ૨૬(૩)(૨) હેઠળ કરાયેલું કથિત ખોટું જાહેરનામું કે તેમની કારકિર્દીના છેલ્લા ત્રણ વર્ષોમાં તેઓ યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ની સંવેદનશીલ અને વ્યૂહાત્મક માહિતીથી પરિચિત ન હતા; તથા ઉચ્ચ સ્તરના પદો સામાન્ય રીતે જાહેરખબર દ્વારા દર્શાવવામાં આવતા નથી તે અંગેનું કથિત ખોટું નિવેદન. શું શ્રી યુ.કે. સિંહાની ભલામણ અને નિમણૂક સત્તાઓના કપટપૂર્વક દુરુપયોગથી દૂષિત થઈ હતી—

૫૦. શ્રી ભૂષણે રજૂ કર્યું કે શ્રી સિંહાની સેબીના અધ્યક્ષ તરીકેની નિમણૂક દુરાશયપૂર્વક કરવામાં આવી હતી. નિઃસંદેહ, જો દુરાશયના આક્ષેપો સ્થાપિત થાય, તો તે પસંદગી પ્રક્રિયા, ભલામણ તથા શ્રી યુ.કે. સિંહાની સેબીના અધ્યક્ષ તરીકેની નિમણૂકને દૂષિત કરી દેશે. પરંતુ દુરાશયના આક્ષેપો સાબિત કરવાનો

ભાર અરજદાર પર અત્યંત ભારે પ્રમાણમાં રહેશે. દુરાશયની દલીલ સ્થાપિત કરવા માટે જરૂરી પુરાવાના માપદંડ સંબંધિત કાયદો આ અદાલત દ્વારા વારંવાર પ્રતિપાદિત તથા પુનઃપ્રતિપાદિત કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી સત્વેએ આ અદાલતના ત્રણ ચુકાદાઓ પર આધાર મૂક્યો હતો, એટલે કે, પુરુષોત્તમ કુમાર ઝા વિ. સ્ટેટ ઓફ ઝારખંડ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૯ એસ.સી.સી. ૪૫૮. ઇન્ડિયન રેલવે કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. વિ. અજય કુમાર, (૨૦૦૩) ૪ એસ.સી.સી. ૫૭૯ અને શારદામણી કંદપ્પન વિ. એસ. રાજાલક્ષ્મી અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧૮. ઉપરોક્ત મુદ્દા સંબંધિત કાયદો એટલો સુસ્થાપિત છે કે અગાઉના નઝીરોનો કોઈ ઉદ્દેખ કરવો બહુ જરૂરી નહોતો. તેમ છતાં, ઉપરોક્ત ત્રણ કેસોમાં આ અદાલતે કરેલા અવલોકનો અમે નોંધીએ. પુરુષોત્તમ કુમાર ઝાના કેસમાં (ઉપરોક્ત), આ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે :

૨૩. આ સુસ્થાપિત છે કે જ્યારે દુરાશય અંગેના આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે પ્રથમદષ્ટિયા કેસ ઉભો કરે તેવી પૂરતી વિગતો અને દૃઢ સામગ્રી અરજીઓમાં દર્શાવવી આવશ્યક છે. લેવાયેલ કાર્યવાહી દુરાશયપૂર્વક અને ક્ષેપપૂર્વક કરવામાં આવી હતી એવો અસ્પષ્ટ આક્ષેપ અથવા નિર્વસ્ત્ર દાવો પૂરતો નથી. જરૂરી તથ્યવિગતોના અભાવે, આ બાબતમાં અદાલત પાસેથી “ફિશિંગ” પ્રકારની તપાસ કરવાની અપેક્ષા રાખી શકાય નહીં. આ પણ સમાન રીતે સુસ્થાપિત છે અને તે માટે કોઈ પ્રમાણસત્તાની જરૂર નથી કે દુરાશય સાબિત કરવાનો ભાર આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિ પર જ હોય છે અને એવો ભાર “અત્યંત ભારે”

હોય છે. ળેષનું અનુમાન કરી શકાય નહીં અથવા તે માન્ય ધારી શકાય નહીં. આ બાબત સ્મરણમાં રાખવાની છે કે આવો આરોપ તેને સાબિત કરવાની તુલનામાં સહેલાઈથી કરવામાં આવી શકે છે અને તેથી અદાલતો માટે તેની અતિશય કાળજી, સાવચેતી અને વિવેકપૂર્વક તપાસ કરવી આવશ્યક છે. તેનો યોગ્ય રીતે “હારતા વિવાદીનો છેલ્લો આશ્રય” તરીકે વર્ણન કરવામાં આવ્યો છે. (જુઓ ગુલામ મુસ્તફા વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર; અજિત કુમાર નાગ વિ. જી.એમ. (પી.જે.), ઇન્ડિયન ઓઈલ કોર્પન. લિ.)

૫૧. ઇન્ડિયન રેલવે કન્સ્ટ્રક્શન કો. લિ. વિ. અજય કુમાર (ઉપરોક્ત) માં, આ અદાલતે એસ. પ્રતાપ સિંહ વિ. પંજાબ રાજ્ય અને ઇ.પી. રોયપ્પા વિ. ટી.એન. રાજ્ય માં નિર્ધારિત કાયદાનું પુનરોચ્ચાર કરતાં, દુર્ભાવનાપૂર્ણતા અંગેની દલીલ સ્થાપિત કરવા માટે આવશ્યક પુરાવાના ધોરણ વિષે નીચેના શબ્દોમાં જણાવ્યું હતું:—

એ અવગણવું શક્ય નથી કે દૂષિત મનોભાવ સ્થાપિત કરવાનો ભાર તેવો આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિ પર અત્યંત ભારે હોય છે. દૂષિત મનોભાવના આક્ષેપો ઘણી વાર સાબિત કરવા કરતાં સહેલાઈથી કરવામાં આવે છે, અને આવા આક્ષેપોની સ્વયં ગંભીરતા ઊંચી વિશ્વસનીયતા ધરાવતા પુરાવાની માંગ કરે છે. આ અદાલતે ઇ.પી. રોયપ્પા વિ./સ. ટી.એન. રાજ્ય માં નોંધ્યા મુજબ, અદાલતો પક્ષકાર દ્વારા પોતાની સમક્ષ રજૂ કરાયેલ અપૂર્ણ તથ્યો પરથી શંકાસ્પદ અનુમાનો કાઢવામાં

મંદગતિ રાખે છે, ખાસ કરીને જ્યારે આક્ષેપો ગંભીર હોય અને તેઓ પ્રશાસનમાં ઉચ્ચ જવાબદારી ધરાવતા પદાધિકારી સામે કરવામાં આવ્યા હોય.

પર. વધુમાં, સરદામણી કંદેપ્પનના કેસમાં (ઉપરોક્ત), આ અદાલતે ફરીથી ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે છેતરપિંડીની દલીલ વિશિષ્ટ રીતે રજૂ કરવામાં આવી હોવી અને સાબિત કરવામાં આવી હોવી આવશ્યક છે.

પ૩. ઉપરોક્ત અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને, સત્તાના દુર્ભાવનાપૂર્વકના ઉપયોગના આક્ષેપોને સ્થાપિત કરવા માટે અરજદાર દ્વારા અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી સામગ્રીનું હવે અમે પરીક્ષણ કરીશું.

પ૪. શ્રી ભૂષણ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલ દુર્ભાવનાનું પ્રથમ દૃષ્ટાંત એ છે કે અગાઉના ચેરમેનને મુદતવધારો ન મળે તે હેતુપૂર્વક અનેક પગલાં જાણબૂઝીને લેવામાં આવ્યા હતા. શ્રી ભૂષણના જણાવ્યા મુજબ, શ્રી સી.બી. ભાવેને મુદતવધારો ન મળે તે માટે રચાયેલ વ્યૂહાત્મક યોજનામાં પ્રેરક શક્તિ સામાવાળા નં. ૬ હતી. અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપોને યુનિયન ઑફ ઇન્ડિયા, શ્રી સિન્હા, સામાવાળા નં. ૪ અને સુશ્રી ઓમિતા પોલ, સામાવાળા નં. ૬ દ્વારા જોરદાર રીતે નકારવામાં આવ્યા છે. જ્યાં સુધી અરજદારની આ વ્યથા સંબંધિત છે કે સામાવાળા નં. ૪ને અનુકૂળ સ્થાન આપવા માટે જ શ્રી સી.બી. ભાવેને મુદતવધારો આપવામાં આવ્યો નહોતો, ત્યાં સુધી અમે વિધાવંત સોલિસિટર જનરલ શ્રી મોહન પરાસરન દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆત સ્વીકારવા માટે પ્રવૃત્ત છીએ કે તે નિર્ણય લેતા કોઈ દુર્ભાવના સંકળાયેલી નહોતી.

વિધાવંત સોલિસિટર જનરલે દર્શાવ્યું કે ૨૦૦૮માં જ્યારે શ્રી ભાવેના નામનો મુદતવધારા માટે વિચાર કરવામાં આવી રહ્યો હતો, ત્યારે આઈ.પી.ઓ. કૌભાંડ સંબંધિત સમગ્ર એન.એસ.ડી.એલ. મુદ્દા અંગે ગંભીર વિવાદો પ્રકાશમાં આવ્યા, જે સમયગાળા દરમિયાન શ્રી ભાવે એન.એસ.ડી.એલ.ના સી.એમ.ડી. હતા. આ બાબતની તપાસ કરવા માટે સેબી દ્વારા નિયુક્ત ડૉ. જી. મોહન ગોપાલ અને શ્રી વી. લીલાધરથી બનેલી બે સભ્યોની “વિશેષ સમિતિ” એ ત્રણ આદેશો પસાર કર્યા હતા. આમાંથી એક આદેશમાં એન.એસ.ડી.એલ. વિરુદ્ધ ગંભીર નિંદાત્મક નોંધ કરવામાં આવી હતી. આ વિવાદ સંદર્ભે પ્રકાશિત થયેલ માધ્યમ અહેવાલોમાં એન.એસ.ડી.એલ.ના સી.એમ.ડી. તરીકે શ્રી ભાવેની ભૂમિકા અંગે પ્રતિકૂળ ટિપ્પણીઓ કરવામાં આવી હતી. ભૂતપૂર્વ સી.જે.આઈ. શ્રી જે.એસ. વર્માએ પણ સેબી દ્વારા શ્રી ભાવેને સંભવિત રીતે ઢાંકી રાખવા અંગે પોતાની ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી. ડૉ. જી. મોહન ગોપાલે તા. ૮મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ એક પત્ર લખ્યો હતો, જેમાં તેમણે શ્રી ભાવે દ્વારા ભજવાયેલી ભૂમિકા અંગે સેબીની કાર્યવાહી ની ટીકા કરી હતી. શ્રી પરાસરનના જણાવ્યા મુજબ, તે સમયના નાણાં પ્રધાને તા. ૨૨મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ એવી નોંધ કરવાની પૂર્વે ઉપર ઉલ્લેખિત સંબંધિત કેટલાક દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું હતું, જેના પરિણામે શ્રી ભાવેને મુદતવધારો ન આપવાનો નિર્ણય લેવાયો. આવી પરિસ્થિતિઓમાં, નાણાં પ્રધાન દ્વારા કરવામાં આવેલી અને જેના પરિણામે શ્રી ભાવેને મુદતવધારો ન આપવાનો નિર્ણય લેવાયો એવી નોંધને કદી પણ અવાજબી ગણાવી શકાય નહીં, દુર્ભાવનાપૂર્ણ

ગણાવવાની તો વાત જ દૂર રહી. તેથી, અમે શ્રી પરાસરન દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆત સ્વીકારવા માટે પ્રવૃત્ત છીએ કે શ્રી ભાવેને મુદતવધારો ન આપવાના નિર્ણયમાં કોઈ દુર્ભાવના સંકળાયેલી નથી.

૫૫. અમારા મત મુજબ, માનનીય એટર્ની જનરલે યોગ્ય રીતે દર્શાવ્યું કે સેબીના અધ્યક્ષ/પૂર્ણકાલીન સભ્યની પસંદગી સંબંધિત નિયમોમાં સુધારો કરવામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા કરવામાં આવી નહોતી. રેકૉર્ડમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ૨૩ જુલાઈ, ૨૦૦૮ પહેલાં સેબીના અધ્યક્ષ/પૂર્ણકાલીન સભ્યની પસંદગીમાં અનુસરવાની પ્રક્રિયા અંગે કોઈ નિયમ નહોતો. ૨૦૦૮માં સેબીના અધ્યક્ષ માટેની પસંદગી પ્રક્રિયાને ૨ નવેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ નાણાં મંત્રીએ મંજૂરી આપી હતી. આ પ્રક્રિયામાં કલ્પના કરવામાં આવી હતી કે પસંદગી ઉચ્ચ સ્તરીય શોધ સમિતિની ભલામણના આધારે કરવી પડશે. શોધ સમિતિની રચનામાં નાણાં મંત્રીના આદેશથી ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. માનનીય એટર્ની જનરલે એ પણ દર્શાવ્યું કે નિયમોમાં કરવામાં આવેલ સુધારાનો શ્રી સિંહાને સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કરવા માટેની ભલામણના વિચાર સાથે કોઈ સંબંધ નહોતો. એટર્ની જનરલે એ પણ દર્શાવ્યું કે પસંદગી સમિતિમાં ફેરફાર થયા છતાં અને ૨૮ નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના રોજ યોજાયેલી તેની બેઠકમાં શ્રી સિંહાનું શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિ દ્વારા નં. ૧ પર સંક્ષિપ્ત ચાટીમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું હોવા છતાં, ૧૫ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૮ના રોજ શ્રી સી.બી. ભાવેને સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. માનનીય એટર્ની જનરલની આ રજૂઆતમાં પણ અમને તત્વ જોવા મળે છે

કે સિક્યુરિટી એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા (સેવાની શરતો અને સભ્યો) નિયમો, ૧૯૯૨ના નિયમ ૩માં કરવામાં આવેલ સુધારો નિષ્ણાત સભ્યોની વધુ ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે હતો. તેથી, ઉપરોક્ત નિયમોમાં ઉપનિયમ (૫) સામેલ કરવામાં આવ્યો, જે મુજબ શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની ભલામણમાં કેબિનેટ સચિવ, આર્થિક બાબતો વિભાગ, પૂર્ણકાલીન સભ્યની પસંદગી માટે સેબીના અધ્યક્ષ અને સંબંધિત ક્ષેત્રના બે પ્રતિષ્ઠિત નિષ્ણાતોનો સમાવેશ થવાનો હતો. અમને ૨૦૧૦માં સેબીના અધ્યક્ષની પસંદગી માટે સંબંધિત ક્ષેત્રના પ્રતિષ્ઠિત બે નિષ્ણાતો તરીકે શ્રી સુમન બેરી અને શેખર ચૌધરીને સમાવેશ કરવા સંબંધિત જરૂરી પત્રવ્યવહાર પણ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ એવું નોંધાયું હતું કે ૨૩ જુલાઈ, ૨૦૦૯ના રોજ સુધારાયેલા નિયમો મુજબ સચિવ, નાણાંકીય સેવાઓનો સમાવેશ નિયમોની અંદર આવતો નહોતો. કાયદા મંત્રાલય સાથે ચર્ચા કર્યા પછી નક્કી કરવામાં આવ્યું કે નિયમોમાં એવો સુધારો કરી શકાય જે આવકવેરા અપીલ અધિકરણ માટે કરવામાં આવતી પસંદગી માટે પ્રવર્તમાન નિયમને અનુરૂપ હોય. આ અદાલતમાં રજૂ કરાયેલા રેકૉર્ડના દૃષ્ટિકોણે, અમારો મત છે કે અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી રજૂઆત યોગ્ય નથી. માનનીય એટર્ની જનરલે રજૂ કર્યું કે શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિએ સંક્ષિપ્ત યાદીમાં આવેલા ઉમેદવારોની લાયકાત અને અનુભવની તપાસ કર્યા પછી સામાવાળા નં. જને સર્વસંમતિથી ગુણક્રમ યાદીમાં પ્રથમ સ્થાન આપ્યું હતું. અમે રેકૉર્ડનું પણ અવલોકન કર્યું છે અને એવું જણાય છે કે સામાવાળા નં. જને શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિ દ્વારા સર્વસંમતિથી

નં. ૧ પર સ્થાન આપવામાં આવ્યું હતું. અરજદાર તરફથી ખોટી રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સામાવાળા નં. ૪ને નં. ૨ પર મૂકવામાં આવ્યો હતો અને છતાં નં. ૧ પર મૂકાયેલા વ્યક્તિને અવગણીને તેની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

૫૬. શ્રી સાલ્વેએ સામાવાળા નં.૪ ની તરફથી અત્યંત વિગતવાર રજૂઆતો કરી છે. નિયમોમાં કેવી રીતે સુધારા કરવામાં આવ્યા તેની સમગ્ર ક્રમબદ્ધ હકીકત તેમણે અમારી સમક્ષ મૂકી છે. શ્રી સાલ્વેએ યોગ્ય રીતે દર્શાવ્યું છે કે અરજદારે ખોટો દાવો કર્યો છે કે ૭મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૦ ની તારીખની સૂચના દ્વારા સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિની રચના સંબંધિત નિયમોમાં કરવામાં આવેલો સુધારો શ્રી સિંહાની પસંદગી સુનિશ્ચિત કરવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. સેબી ચેરમેનના પદને ભરવા માટે અરજીઓ ૧૦મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ ના રોજ આમંત્રિત કરવામાં આવી હતી. નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે શ્રી સિંહાએ આ આમંત્રણના પ્રતિસાદરૂપે અરજી કરી નહોતી. વધુમાં, આ નિયમોમાં સુધારો સેબી અધિનિયમની કલમ ૨૯ હેઠળ નાણાં પ્રધાનને સોંપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવ્યો હતો. નાણાં મંત્રાલય દ્વારા જારી કરાયેલ ઉપરોક્ત સૂચનાને અરજદારે પડકારેલી નથી. અમે અહીં એ પણ નોંધીએ છીએ કે સુધારા પહેલાં સેબીના ચેરમેનની પસંદગી માટેની પ્રક્રિયા નાણાં પ્રધાન દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતી હતી. સમગ્ર અભિલેખનું અવલોકન કર્યા પછી અમે સંતુષ્ટ નથી કે અરજદારે સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિની કાર્યવાહી ને દૂષિત ઠરાવવા માટે દુર્ભાવનાનો કેસ સ્થાપિત કર્યો છે. સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિની પ્રથમ બેઠક ૨મી નવેમ્બર, ૨૦૧૦ ના

રોજ યોજાઈ હતી. વિચારવિમર્શ બાદ સમિતિએ શ્રી સિંહા સહિત અન્ય પાંચ વ્યક્તિઓને આમંત્રિત કરવાનો નિર્ણય કર્યો. અમે અહીં નોંધ લઈએ કે શ્રી સુમન બેરી બેઠકમાં હાજર રહ્યા નહોતા. સામાવાળા નં.૪ ની યોગ્યતા સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિ દ્વારા નક્કી થવાની હતી. સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિએ અપનાવેલી પ્રક્રિયામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા અમે નિર્દિષ્ટ કરી શકતા નથી. અમને શ્રી સાલ્વેની આ રજૂઆતમાં પણ સાર દેખાય છે કે અરજદારે એ.સી.સી. ને મોકલવામાં આવેલ પરફોર્મામાં અરજદારના પગારધોરણનો ઉલ્લેખ ન હોવા અંગે ઘણો હોબાળો કર્યો છે, જે ૧૩મી ડિસેમ્બર, ૨૦૧૦ ની ગુપ્ત પત્ર સંખ્યા ડી.ઓ. નં.૨/૨૩/૨૦૦૭-આર.ઈ. સાથે સંલગ્ન હતું. પત્રમાં સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ છે કે સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિની રચના સેબી નિયમો, ૧૯૯૨ ના નિયમ ૩ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિ નીચે મુજબ હતી:-

૧. શ્રી કે.એમ. ચંદ્રશેખર, કેબિનેટ સચિવ અધ્યક્ષ
૨. શ્રી અશોક ચાવલા, નાણાં સચિવ સભ્ય
૩. શ્રી આર.ગોપાલન, સચિવ (ડીએફએસ) સભ્ય
૪. શ્રી દેવી દયાલ, ભૂતપૂર્વ સચિવ (બેન્કિંગ) સભ્ય
૫. પ્રો. શેખર ચૌધુરી, ડિરેક્ટર, આઈ.આઈ.એમ. કોલકાતા સભ્ય
૬. ડૉ. સુમન કે. બેરી, ડિરેક્ટર જનરલ, એનસીએઈઆર સભ્ય

૫૭. ખાલી જગ્યાની સ્થિતિ ભારત સરકાર તથા રાજ્યોની સરકારોમાં આવેલા તમામ કેડર નિયંત્રક સત્તાધિકારીઓને ૧૦મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ના રોજ

પ્રસારિત કરીને અરજીઓ મંગાવવામાં આવી હતી. તે ખાલી જગ્યા એકસાથે નાણાં મંત્રાલયના વેબસાઈટ તથા કર્મચારી અને તાલીમ વિભાગના વેબસાઈટ પર પણ મુકવામાં આવી હતી. દેશના સૌથી વધુ પ્રસાર ધરાવતા ત્રણ અંગ્રેજી અખબારોમાં પણ ૧૮મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ના રોજ તેની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખવામાં આવ્યું છે કે ૨મી નવેમ્બર, ૨૦૧૦ના રોજ યોજાયેલી સમિતિની પ્રથમ બેઠકમાં, જાહેરાતના પ્રતિસાદરૂપે આવેલા ૧૮ અરજદારોમાંથી પાંચને ટૂંકી યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા. આ ઉપરાંત, શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિએ શ્રી સિન્હા, સી.એમ.ડી., યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી.ને પણ પરસ્પર ચર્ચા માટે આમંત્રિત કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિએ ટૂંકી યાદીમાં આવેલા ઉમેદવારોની લાયકાત, અનુભવ અને વ્યક્તિગત પરસ્પર ચર્ચાના આધારે, સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક માટે વિચારણા કરવામાં આવે તે માટે, ગુણક્રમ મુજબ પ્રથમ શ્રી યુ.કે. સિન્હા અને ત્યારબાદ શ્રી હિમાદ્રી ભટ્ટાચાર્યાના નામોની ભલામણ કરી હતી. પત્રમાં આગળ ઉલ્લેખ છે કે નાણાં પ્રધાને સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે શ્રી યુ.કે. સિન્હાની નિમણૂક, તેઓ કાર્યભાર સંભાળે તે તારીખથી પ્રારંભિક ત્રણ વર્ષની અવધિ માટે અથવા તેઓ ૬૫ વર્ષની વય પ્રાપ્ત કરે ત્યાં સુધી, જે પહેલું થાય તે મુજબ, કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી. નોંધવામાં આવ્યું છે કે શ્રી સિન્હાની સંમતિ મેળવી લેવામાં આવી હતી અને તે પત્ર સાથે સંલગ્ન કરવામાં આવી હતી. આ આધારે, સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે શ્રી સિન્હાની નિમણૂક માટે એ.સી.સી.ની મંજૂરી મેળવવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. પત્રમાં

આ પણ નોંધાયું છે કે નિર્ધારિત પ્રોફોર્મા યોગ્ય રીતે ભરીને પણ સંલગ્ન કરવામાં આવ્યો છે. સમગ્ર પ્રક્રિયામાં, શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિ દ્વારા પરસ્પર ચર્ચા માટે આપવામાં આવેલા આમંત્રણને સ્વીકારવા સિવાય, શ્રી સિંહાની કોઈ ભૂમિકા હતી એવું અમે જોઈ શકતા નથી. વેતનધોરણનો ઉલ્લેખ ન કરવામાં આવ્યો હોય તો પણ, તે શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહી ની નિષ્પક્ષતા અને અખંડિતતા પર કોઈ શંકાની છાયા પાડી શકતું નથી. આ બાબત પણ નોંધપાત્ર છે કે તે સમયના નાણાં પ્રધાનની સ્પષ્ટ મંજૂરીથી દરખાસ્ત એ.સી.સી.ને મોકલવામાં આવી હતી. નોંધનીય છે કે તે સમયના નાણાં પ્રધાન શ્રી પ્રણબ મુખર્જી હતા. તેઓ પોતાની સત્તાવાર ફરજો બજાવવામાં પારદર્શિતાને માટે પ્રસિદ્ધ છે. હાલમાં તેઓ ભારતના રાષ્ટ્રપતિ છે.

૫૮. શ્રી સાલ્વેએ, અમારા મત મુજબ, એ પણ યોગ્ય રીતે રજૂ કર્યું છે કે સામાવાળા નં. જએ સેબી ના અધ્યક્ષનું પદ સ્વીકાર્યું, જેમાં તેમને ચુટીઆઈ એએમસી ના અધ્યક્ષ તરીકે મળતા પરિલાભોની સરખામણીએ ઘણાં ઓછાં વેતન-પરિલાભો મળતા હતા, તેમાં આશ્ચર્યજનક કંઈ નથી. ઉચ્ચ પ્રામાણિકતા ધરાવતા લોકો માટે માન-સન્માનનું પદ અને રાષ્ટ્રસેવાનું સ્થાન સ્વીકારવા આર્થિક દૃષ્ટિએ ત્યાગ કરવો અસામાન્ય બાબત નથી. કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં, અમારા મત મુજબ, શ્રી સિંહાએ સેબી ના અધ્યક્ષ તરીકે ઓછું વેતન સ્વીકાર્યું એ માત્ર એ કારણસર એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાતો નથી કે તેમણે સેબી ના અધ્યક્ષ તરીકેની સત્તાનો દુરુપયોગ કરવા માટે તે પદ સ્વીકાર્યું હતું. ઈએસઓપી ના

અપ્રકટીકરણના આક્ષેપ અંગે આવતાં, અમારા મત મુજબ, શ્રી સાલ્વેએ યોગ્ય રીતે રજૂ કર્યું છે કે એ એસીસી દ્વારા આ પ્રશ્ન અંગે કોઈ તપાસ ટાળવા માટે કરવામાં આવ્યું નહોતું કે સામાવાળા નં. ૪ શા માટે યુટીઆઈ એએમસી ના અધ્યક્ષ તરીકે ઘણાં ઊંચાં પરિલાભો મેળવેતા હોવા છતાં સેબી ના અધ્યક્ષ તરીકે જોડાવા ઇચ્છે. આ ઉલ્લેખ ન થવાથી એવો નિષ્કર્ષ નીકળી શકતો નથી કે જો તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોત, તો સામાવાળા નં. ૪ની સેબી ના અધ્યક્ષ તરીકે પસંદગી ન થાત, એ આધાર પર કે એક પદ પર વધુ પરિલાભો મેળવનાર વ્યક્તિ ઓછી પરિલાભવાળું બીજું પદ સ્વીકારી લે એ અતાર્કિક ગણાત. શ્રી સાલ્વેએ યોગ્ય રીતે પુનરોચ્ચાર કર્યો છે કે સામાવાળા નં. ૪એ અપનાવેલી પ્રક્રિયામાં કંઈ અસામાન્ય નહોતું. સામાવાળા નં. ૪એ ગેરકાયદેસર રીતે ઇએસઓપી મેળવ્યો હતો તે દર્શાવવા માટે નોંધ પર કોઈ સામગ્રી મૂકવામાં આવી નથી. એ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે ઇએસઓપી હેઠળ કર્મચારીને કંપની દ્વારા તેને ફાળવવામાં આવેલી નિર્ધારિત માત્રા સુધીના તેના શેરો ખરીદવાનો વિકલ્પ આપવામાં આવે છે, જે નિર્ધારિત સમયગાળા પછી અમલમાં મૂકી શકાય છે. યુટીઆઈ એએમસીના કેસમાં, સ્ટોક વિકલ્પ ત્રણ વર્ષના ગાળાં પછી નિહિત થવાનો હતો. બીજું, કોઈ કર્મચારી એક જ વખતમાં વિકલ્પનો ૧૦૦% ઉપયોગ કરી શકતો નહોતો. તે ચાર વર્ષમાં વહેંચાયેલો હતો, જ્યાં વર્ષમાં ૧૦%, પમા વર્ષમાં ૨૦%, ૬ઠ્ઠા વર્ષમાં ૩૦% અને ૭મા વર્ષમાં છેલ્લાં ૪૦%. દરેક હપ્તો નિહિત થયા બાદ, કર્મચારીને પોતાનો વિકલ્પ અમલમાં મૂકવો કે તેને જવા દેવું તે નક્કી કરવા માટે એક વર્ષનો સમય મળતો હતો.

યુટીઆઈ એએમસીમાં, ઈએસઓપીને શેરધારકો દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. બોર્ડની એચઆર સમિતિ અને બોર્ડ દ્વારા, બોર્ડનો નિર્ણય ૨૭મી ડિસેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ લેવામાં આવ્યો હતો. બોર્ડની ૧૨મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ની બેઠકની કાર્યવાહી સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે સ્ટોક વિંકલ્પનો ઉપયોગ સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા યોગ્ય પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, ૧૭મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૭ના રોજ નિયામક મંડળે સામાવાળા નં. ૪ને બજાર આધારિત વળતર આપવાનો નિર્ણય લીધો હતો, છતાં તે મુદ્દો શેરધારકો સમક્ષ બાકી હતો. માત્ર ૧૨મી એપ્રિલ, ૨૦૦૮ના રોજ બોર્ડે સામાવાળા નં. ૪ને બજાર આધારિત વળતર મુક્ત કરવાની બાબતે નિર્ણય લીધો હતો. ઈએસઓપીનું વાસ્તવિક ફાળવણી સામાવાળા નં. ૪ને ૧૭મી મે, ૨૦૦૮ના રોજ બોર્ડની એચઆર સમિતિના વડાના પત્ર મારફતે કરવામાં આવી હતી. હકીકતમાં, ૨૦૧૧માં સામાવાળા નં. ૪ને સેબીમાં નિમણૂક મળ્યા બાદ અને તેમને ૩૧મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૧ના રોજ યુટીઆઈ એએમસી છોડવું પડતાં, તેમણે પોતાનો સમગ્ર ઈએસઓપી સમર્પણ કરી દીધો હતો અને ભવિષ્યમાં પોતાનો વિકલ્પ અમલમાં મૂકવાના તમામ હકો પરિત્યાગ કર્યા હતા. તેથી, ઈએસઓપી સંબંધિત માહિતી એસીસી સમક્ષ અપ્રકટ રાખવામાં કોઈ ગૂઢ હેતુ સામેલ હતો એવી અરજદારની દલીલમાં અમને કોઈ સાર દેખાતો નથી.

૫૯. આથી હવે આપણે આ પ્રશ્ન પર આવીએ છીએ કે શું સામાવાળા નં. ૪ની સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે પસંદગી સુનિશ્ચિત કરવા માટે કોઈ ષડયંત્ર રચવામાં

આવ્યું હતું કે નહીં. અરજદારે જણાવ્યું હતું કે તે ષડયંત્રમાં સાત પગલાં લેવાયા હતા, નામે:-

૧. શ્રી સિંહા આઈ.એ.એસ.માંથી સ્વૈચ્છિક નિવૃત્તિ માંગી લેશે.

૨. એસબીઆઈના ચેરમેન નવી ઓફર કરવા માટે આગળ વધશે.

૩. શ્રી સિંહા નિવૃત્તિ પછીની વ્યાવસાયિક નોકરી માટે મંજૂરી મેળવશે.

૪. નાણાં મંત્રાલય વ્યાવસાયિક રોજગારની ભલામણ કરશે.

વિ. ડીઓપીટી તે જ મંજૂર કરશે અને પ્રતીક્ષા અવધિમાં છૂટ આપશે.

વિ. નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયામાં સંબંધિત તમામ વ્યક્તિઓ યુટીઆઈ એએમસી સાથેની રોજગારને વાણિજ્યિક રોજગાર તરીકે નિર્ધારિત કરશે.

૭. માહિતી અથવા મંજૂરી માટે ફાઇલ પી.એમ.ઓ./એ.સી.સી.ને મોકલવામાં આવશે નહીં.

૬૦. અમે અરજદારે ઉઠાવેલા તમામ મુદ્દાઓનો નિર્ણયના અગાઉના ભાગમાં પહેલેથી જ વિચાર કર્યો છે. તેથી, તે જ બાબતોનું પુનરાવર્તન કરવું આવશ્યક નથી. આ ઉપરાંત, ષડયંત્રનો આરોપ ગંભીરતાપૂર્વક લેવો જરૂરી છે, કારણ કે તેમાં ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૨૦-બી હેઠળના અત્યંત ગંભીર ફોજદારી ગુનાના આચરણનો સમાવેશ થાય છે. આવી ગુનાહિત મનશા અને વર્તન સંબંધિત આરોપ સ્પષ્ટ રીતે રજૂ કરવો અને અત્યંત ઊંચી પ્રમાણિક મૂલ્ય ધરાવતા પુરાવાથી સ્થાપિત કરવો આવશ્યક હતો. માત્ર નિર્મળ અનુમાન, કલ્પનાઓ અને

વહીવટી ફાઇલોમાં કરાયેલ નોંધોની વ્યાખ્યા આધારે આવા આક્ષેપોની નોંધ લઈ શકાતી નથી.

૬૧. આ સર્વોચ્ચ અદાલતે અગાઉ નોંધાયેલા ચુકાદાઓમાં કરેલી નોંધોમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અરજદાર માટે માત્ર ચોક્કસ આક્ષેપો કરવો જ નહીં, પરંતુ પસંદગી દુર્ભાવનાપૂર્વક પ્રેરિત હતી તેવો સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ આવે એટલા માટે અત્યંત મજબૂત પુરાવા રજૂ કરવું પણ આવશ્યક હતું. અરજદારે ષડયંત્ર સ્થાપિત કરવા માટે આધારરૂપ ગણાવેલા ૭ પગલાં સ્વતઃ જ એ.સી.સી.ને ભ્રમિત કરવા માટેના ષડયંત્ર સમાન ઠરતા નથી. માત્ર શ્રી યુ.કે. સિંહાને સેબીના અધ્યક્ષ તરીકે નિમણૂક અપાવવા માટે આવી સુસંગઠિત પ્રગટ તથા ગોપન કાયવાહીનું કલ્પન પણ કરવામાં આવ્યું હશે, સફળતાપૂર્વક અમલીકરણ તો દૂર રહ્યું, તેવી અપેક્ષા અવિશ્વસનીય છે. શ્રી સિંહાની નિમણૂક સેવા નિયમો, અર્થાત્ ૧૯૫૮ના એ.આઈ.એસ. (ડી.સી.આર.બી.) નિયમોના નિયમ ૧૬ અને ૨૬ દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયા સાથે કડક અનુરૂપ છે. વ્યવસાયના નિયમો અનુસાર જ્યારે જ્યારે આવશ્યક હતું ત્યારે ત્યારે ફાઇલો પી.એમ.ઓ.ને મોકલવામાં આવી હતી. વી.આર.એસ. અને નિવૃત્તિ પછીના વ્યાવસાયિક રોજગારના પ્રશ્નમાં, વ્યવસાયના નિયમો હેઠળ ફાઇલ પી.એમ.ઓ./એ.સી.સી.ને મોકલવાની કોઈ આવશ્યકતા નથી. અમને શ્રી સલ્વેની આ રજૂઆતમાં સાર છે કે અરજદારે સામાવાળા નં. જની પસંદગી સુનિશ્ચિત કરવા માટે કોઈ ષડયંત્ર રચવામાં આવ્યું હતું તે સ્થાપિત કરે એવું કોઈ સામગ્રી નોંધ પર મૂકી નથી.

૬૨. વિદ્વાન એટોર્ની જનરલ અને શ્રી સાલ્વે દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોને સામાવાળા નં. ૬ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલે પણ સમર્થન આપ્યું છે. શ્રી પ્રસરણે રજૂ કર્યું કે સામાવાળા નં. ૬ વિરુદ્ધ નિરાધાર આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા છે. તેઓ ન તો સેબી ના પદ માટે ભલામણ કરનાર સત્તાધિકારી હતાં અને ન તો નિમણૂક કરનાર સત્તાધિકારી હતાં. તેમને ૨૬મી જૂન, ૨૦૦૮ના રોજ નાણાં પ્રધાનના સલાહકાર તરીકે નિમવામાં આવ્યા હતાં. અમારા મત મુજબ, શ્રી પ્રસરણએ યોગ્ય રીતે આ ફરિયાદ વ્યક્ત કરી છે કે સામાવાળા નં. ૬ એ પોતાની ફરજના નિર્વહમાં લીધેલા તમામ પગલાંને જાણબૂઝીને વાંકા રીતે રજૂ કરીને અને તર્કવિરુદ્ધ કરીને, તેમને અનાવશ્યક રીતે ખોટી રીતે ઉભી કરાયેલ વિવાદમાં સંકળાવવા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. સલાહકાર તરીકે તેમની ભૂમિકા તેમને સોંપવામાં આવેલા કાર્ય અંગે નાણાં પ્રધાનને સલાહ આપવા/મદદ કરવા પૂરતી મર્યાદિત હતી. તેથી કાર્યની પ્રકૃતિ, સોંપાયેલ કાર્યોની નિર્ધારિત શ્રેણીનું પાલન કરનાર અધિકારીની ભૂમિકાથી ભિન્ન હતી. તેઓ સામાવાળા નં. ૪ ની નિમણૂક માટે ન તો ભલામણ કરી શકતાં હતાં અને ન તો કોઈ ભલામણને નકારી શકતાં હતાં. સત્તાવાર નોંધપોથીનો વિગતવાર ઉલ્લેખ કરીને, શ્રી પ્રસરણએ દર્શાવ્યું છે કે સેબી ના ચેરમેનની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પ્રધાનમંત્રીની અધ્યક્ષતામાં આવેલી એ.સી.સી. દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરીને કરવામાં આવે છે. આ ભારત સરકારની શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિના આધારે કરવામાં આવે છે. અર્થશાસ્ત્ર, નાણાં અને વ્યવસ્થાપન ક્ષેત્રના અન્ય સ્વતંત્ર અને

પ્રતિષ્ઠિત નિષ્ણાતોની અભિપ્રાય પણ ડી.ઓ.પી.ટી. દ્વારા મંજૂર કરાયેલા સંસ્થાગત ઉપક્રમ દ્વારા લેવામાં આવે છે. સામાવાળા નં. ૬ વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલા આક્ષેપો કલ્પિત છે અને રિટ અરજીએ જોડેલી સત્તાવાર નોંધોની તર્કવિરુદ્ધ વ્યાખ્યા પર આધારિત છે, એવી વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલની રજૂઆત સ્વીકારવા તરફ અમે પ્રવૃત્ત છીએ. શ્રી સી.બી. ભાવે ને મુદતવૃદ્ધિ ન આપવાના મુદ્દે, વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલે વર્ષ ૨૦૧૧ ની રિટ અરજી નં. ૩૯૧ માં ભારત સંઘ દ્વારા દાખલ કરાયેલા પ્રતિસોગંદનામામાં કરાયેલા નિવેદનો પર આધાર રાખ્યો હતો. ઉપરોક્ત સોગંદનામું વર્તમાન રિટ અરજિયક્ષિ સામાવાળા નં. ૬ દ્વારા દાખલ કરાયેલા પ્રતિસોગંદનામા સાથે અનુબંધક આર-૪ તરીકે જોડવામાં આવ્યું છે. ઉપરોક્ત સોગંદનામામાં એવો ઉદ્દેશ કરવામાં આવ્યો છે કે જુલાઈ, ૨૦૦૯ પહેલાં, નાણાં પ્રધાન સમયાંતરે જે નક્કી કરતા તે મુજબ સમિતિ દ્વારા પસંદગીઓ કરવામાં આવતી હતી. અગાઉ નોંધાયું તે મુજબ, વર્ષ ૨૦૦૮ માં સેબી ના ચેરમેનની પસંદગી માટે નાણાં પ્રધાન દ્વારા રચાયેલી ઉચ્ચ સત્તાવાળી પસંદગી સમિતિમાં ચેરમેન, સી.એમ.આઈ.ઈ. ડૉ. એસ.એ. દવેનું નામ નિષ્ણાત સભ્ય તરીકે ઉમેરવામાં આવ્યું હતું. તે સમયે પણ શ્રી સિંહાને છટણી યાદીમાં સમાવેશ કરીને નં. ૧ પર મૂકવામાં આવ્યા હતા. અમે અગાઉ નોંધેલા મુજબ છટણી કરાયેલા બે નામોમાંથી, ભલામણો હોવા છતાં, સી.બી. ભાવે ની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. વર્ષ ૨૦૦૯ માં સેબી ના ચેરમેન/પૂર્ણકાલીન સભ્યની પસંદગી માટે કાયદેસર પ્રણાલી સ્થાપિત કરવામાં આવી. આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, નિયમ ૩ માં

ઉપનિયમ (પ) ઉમેરી સુધારો કરવામાં આવ્યો, જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે ચેરમેન અને દરેક પૂર્ણકાલીન સભ્યની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા એવી પસંદગી-સહ-શોધ સમિતિની ભલામણ પર કરવામાં આવશે, જેમાં (૧) કેબિનેટ સચિવ અધ્યક્ષ તરીકે, (૨) સચિવ, આર્થિક બાબતો વિભાગ, (૩) ચેરમેન, સેબી (પૂર્ણકાલીન સભ્યોની પસંદગી માટે), (૪) સંબંધિત ક્ષેત્રના પ્રતિષ્ઠિત બે નિષ્ણાતો, જેઓને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવે, નો સમાવેશ થશે. વર્ષ ૨૦૧૦ માં સેબી ના ચેરમેનના પદ માટે નવી પસંદગીની પ્રક્રિયા શરૂ કરવા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો. તેથી, સમિતિની રચના માટે ૧૮મી જુલાઈ, ૨૦૧૦ના રોજ નોંધ શરૂ કરવામાં આવી. નિષ્ણાતો તરીકે સમાવેશ કરવા માટે વિવિધ નામો સૂચવવામાં આવ્યા. પસંદગી સમિતિની રચનાને મંજૂરી આપતાં નાણાં પ્રધાને વધુમાં આ નોંધ્યું કે અગાઉના દાખલાને ધ્યાનમાં રાખતાં, સમિતિની રચનામાં નાણાં સેવા સચિવનો સમાવેશ થવો જોઈએ, કારણ કે તે મૂડીબજારના વિશેષ મહત્વના પાસાઓ સાથે કાર્યાત્મક રીતે સંકળાયેલા છે. આ રીતે, નાણાં સેવા સચિવના ઉમેરાથી શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિમાં નિયુક્ત સભ્યોની સંખ્યા પાંચ થઈ. ભૂતકાળથી ભિન્ન રીતે, પસંદગી સમિતિની રચના મંજૂરી માટે ડી.ઓ.પી.ટી. ને મોકલવામાં આવી. તેમ છતાં, ૨૩મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૦ના રોજ ડી.ઓ.પી.ટી. એ, અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, સૂચવ્યું કે ૨૩મી જુલાઈ, ૨૦૦૮ના રોજ સુધારાયેલા નિયમોની પરિધિમાં નાણાં સેવા સચિવનો સમાવેશ આવતો ન હતો, જેના પરિણામે નિયમોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો. આ ખામી દૂર કરવા માટે

નિયમોમાં સુધારો કરવો આવશ્યક બન્યો. ઉપરોક્ત સુધારો કરવો કેન્દ્ર સરકારની સત્તાની અંદર હતું અને તે નિયમો અનુસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, અરજદારની આ રજૂઆત સ્વીકારવી મુશ્કેલ છે કે નિયમોમાં સુધારો શ્રી સી.બી. ભાવે ને સેબી ના ચેરમેન તરીકે મુદતવૃદ્ધિ ન મળે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. હકીકતમાં, શ્રી ભાવે ને જે કારણોસર મુદતવૃદ્ધિ આપવામાં આવી નહોતી, તે અંગે શ્રી પ્રસરણએ પોતાની રજૂઆતમાં વિગતે કારણો આપ્યા છે; તેથી તેની પુનરુક્તિ કરવાની આવશ્યકતા નથી. ડૉ. અબ્રાહમ દ્વારા કરવામાં આવેલા આક્ષેપોને પણ અમે ગંભીરતાથી સ્વીકારી શકતા નથી, કારણ કે તે પરોક્ષ દુર્ભાવનાથી પ્રેરિત જણાય છે. આ સામાવાળા નં. ૪ ની પ્રામાણિકતા પર સીધો આક્ષેપ છે. ડૉ. અબ્રાહમએ પોતાના લાંબા પત્રમાં વ્યક્ત કરેલું અભિપ્રાય, જો સુધી તે અત્યંત વિશ્વાસપ્રેરક સામગ્રીથી સમર્થિત ન હોય, ત્યાં સુધી તેને વિશેષ વિશ્વસનીયતા આપી શકાતી નથી. સામાવાળા નં. ૬ ના કહ્યાથી શોધ-સહ-પસંદગી સમિતિની રચનામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો, એવી શ્રી ભૂષણની રજૂઆતથી પણ અમે ખાસ પ્રભાવિત નથી. સોલિસિટર જનરલે વર્ણવ્યા મુજબ, અંતિમ પસંદગી એવી પસંદગી સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવી હતી જેમાંના બધા સભ્યો સરકારમાં કાર્યરત અધિકારીઓ હતાં. તેથી, શ્રી સિંહાની પસંદગી કરવા માટે ૫ માંથી ૩ સભ્યોને સામાવાળા નં. ૬ દ્વારા મનગમતા રીતે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતાં, એવી રજૂઆત સ્વીકારવી મુશ્કેલ છે. અરજદારની આ રજૂઆતમાં પણ અમને કોઈ જ બળ દેખાતું નથી કે સામાવાળા નં. ૬ ના ભાઈને સ્થાન આપવા

માટે યુ.ટી.આઈ. એ.એમ.સી. ના સી.એમ.ડી.નું પદ ૧૭ મહિના સુધી ખાલી રાખવામાં આવ્યું હતું. અમારા મત મુજબ, આક્ષેપો દુર્ભાવનાપૂર્ણ અને આધારવિહોળા છે અને તેથી તેઓને વિચારણા હેઠળ લઈ શકાય તેમ નથી.

૬૩. આથી હવે અમે સામાવાળાઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ પ્રારંભિક આક્ષેપો તરફ આવીએ છીએ કે આ રિટ અરજિ હકીકતમાં સદભાવપૂર્વકની અરજિ નથી, આ કારણસર તેને નામંજૂર કરવી યોગ્ય છે. સામાવાળાઓના કહેવા મુજબ, અરજદારને હિતસંબંધિત પક્ષોએ આગળ ધપાવ્યો છે. વિદ્વાન એટર્ની જનરલ દ્વારા કરવામાં આવેલી આ રજૂઆતો સાથે અમે સંપૂર્ણપણે સહમત છીએ કે જાહેર હિતની વાદની જાળવણીક્ષમતા માટેની પ્રથમ આવશ્યકતા અરજદારની સર્વોચ્ચ સદ્ભાવના છે. અમારી દૃષ્ટિએ, અરજદારે સમગ્ર પસંદગી પ્રક્રિયાની નિષ્પક્ષતા પર અયોગ્ય રીતે પ્રહાર કર્યો છે. એવી રજૂઆત સ્વીકારવી પ્રાયઃ અશક્ય છે કે સામાવાળા નં. ૬ નિર્ણય પ્રક્રિયા પર પ્રભાવ પાડી શક્યા, જ્યારે તેમાં એ.સી.સી.ની સક્રિય ભાગીદારી, ઉચ્ચ સત્તાસંપન્ન સર્ચ-કમ-સિલેક્શન કમિટી તથા નાણાં પ્રધાન અને પ્રધાનમંત્રીની અંતિમ મંજૂરી સામેલ છે. આ પ્રસ્તાવ એટલો અસંગત છે કે દુર્ભાવનાના આક્ષેપોને તો શરૂઆતના તબક્કે જ ફગાવી દેવા યોગ્ય હતાં. તેમ છતાં, અમે સમગ્ર મુદ્દાની તપાસ અરજદારના અહંકારને સંતોષવા માટે નહીં, પરંતુ એ દર્શાવવા માટે કરી છે કે “જાહેર હિતની વાદ”ના વેશમાં અરજિ દુર્ભિપ્રાયથી અથવા કોઈ અન્ય વ્યક્તિના પ્રેરણે પણ દાખલ થઈ શકે છે, જે અજ્ઞાતત્વના આવરણ પાછળ છુપાયેલી રહે છે, ભલે પસંદગી માટેની પ્રક્રિયાનું

અતિસાવચેતીપૂર્વક પાલન કરવામાં આવ્યું હોય. સામાવાળાઓએ સફળતાપૂર્વક દર્શાવ્યું છે કે અરજદારે હકીકતમાં પ્રત્યેક અને દરેક મુદ્દા પર સત્તાવાર દસ્તાવેજોને ચતુરાઈપૂર્વક વિકૃત કર્યા છે અને તેમનો ખોટો અર્થઘટન કર્યો છે. અમારી દૃષ્ટિએ, આ અરજિ જાહેર હિતની વાદ જાળવવા માટે આવશ્યક સર્વોચ્ચ સદ્ભાવનાની કસોટી પર ઊતરેતી નથી. અમારી પાસે અત્યંત અપ્રિય એવો છાપ રહ્યો છે કે અરજદાર કોઈ પ્રબળ પરંતુ અદૃશ્ય લોબીઓનો પ્રતિનિધીરૂપ મુખોટો છે. સામાવાળા નં. ૨-સેબીએ પોતાના સોગંદનામામાં જણાવ્યું છે કે અરજદાર એક આદતી વાદકાર છે. તે વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ રિટ અરજીઓ દાખલ કરીને વ્યાપક જનહિત માટે કોઈ રાહત મેળવ્યા વિના હિતસંબંધી હેતુઓને પ્રોત્સાહન આપે છે. આ કેસની હકીકતોમાં અરજદાર બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ આ અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર આવાહિત કરવાનું કેવી રીતે ન્યાયસંગત ઠરાવી શકે, તે સમજવામાં અમે અસમર્થ છીએ. આ અરજિ પીડિત અથવા વંચિત જનવર્ગના કોઈ વર્ગના મૂળભૂત અધિકારોના રક્ષણ માટેની અરજિ નથી. તે તો વધુમાં વધુ કેટલીક અજાણી વ્યાવસાયિક લોબીઓના હિતસંબંધી સ્વાર્થોના રક્ષણ માટેની લાગે છે. અરજદારે અગાઉ પણ રિટ અરજિ દાખલ કરી હતી જેમાં સમાન રાહત માગવામાં આવી હતી અને તે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત રિટ અરજિને અરજદાર એ આધાર પર ભિન્ન બતાવવા માંગે છે કે અનુક્રમે ત્રણ રિટ અરજીઓ પાછી ખેંચવામાં આવી હતી કારણ કે આવશ્યક રાહત મંજૂર કરવા પૂરતા અરજનીય નિવેદનો કરવામાં આવ્યા નહોતા. આ પ્રારંભિક આક્ષેપને અવગણીએ તોય, અમે

આ બાબતે સંતોષ પામીએ છીએ કે વર્તમાન અરજિ કેટલાક હિતસંબંધિત શક્તિશાળી લોબીઓના પ્રેરણે દાખલ કરવામાં આવી છે. ડૉ. અબ્રાહમ દ્વારા લખાયેલા પત્રમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો કોઈ આધાર વિના છે અને સ્પષ્ટપણે પ્રેરિત છે. વધુમાં, નોંધપોથીના અવલોકનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ડૉ. અબ્રાહમ વિરુદ્ધ અનેક ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં સેબીના પૂર્ણકાલિક સભ્ય (ડબલ્યુ.ટી.એમ.) તરીકેની તેમની મુદત દરમિયાન તેમના વર્તન સંબંધિત કેટલીક ગંભીર આક્ષેપો કરવામાં આવી હતી. વધુમાં, નાણાં મંત્રાલયે સેબીના ડબલ્યુ.ટી.એમ. તરીકેની તેમની મુદત લંબાવવાની ના પાડી અને નવી નિમણૂકો માટે જાહેરાતો પ્રકાશિત થઈ ત્યાર પછી જ ડૉ. અબ્રાહમે વર્તમાન અધ્યક્ષ મારફતે સેબીમાં નાણાં મંત્રાલયના હસ્તક્ષેપ અંગે ફરિયાદો કરવાનું શરૂ કર્યું. અહીં અમે એ પણ નોંધીએ કે અરજદાર જે પત્ર પર આધાર મૂકવા માંગે છે તે ડૉ. અબ્રાહમે ૧લી જૂન, ૨૦૧૧ના રોજ પ્રધાનમંત્રીને લખેલો પત્ર, ડૉ. અબ્રાહમની મુદત સમાપ્ત થવાની હતી તેનાથી માત્ર દોઢ મહિના પહેલાં લખાયો હતો. ઉપરોક્ત પરથી સ્પષ્ટ છે કે ડૉ. અબ્રાહમ દ્વારા લખાયેલ પત્ર સ્પષ્ટપણે પ્રેરિત હતો અને તેમાં કોઈ જાહેર હિતનો આવેશ નથી. સોગંદનામામાં સેબીએ સહારા અને રિલાયન્સ સહિતના અત્યંત પ્રભાવશાળી અને શક્તિશાળી વ્યાવસાયિક ગૃહો વિરુદ્ધ કરેલી કાર્યવાહીનું પણ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. એવું દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર આ વ્યાવસાયિક ગૃહોના નિર્દેશ મુજબ કાર્ય કરતો એક ભાડૂતી સૂત્રધાર છે. સામાવાળા નં. ૪ દ્વારા રજૂ કરાયેલ તર્કને અમે સહેલાઈથી નકારી શકતા નથી. તાજેતરના

સમયમાં સેબી કેટલાક અત્યંત શક્તિશાળી વ્યાવસાયિક ગૃહો વિરુદ્ધ અનેક પ્રસિદ્ધ વાદોમાં સક્રિયપણે કાર્યવાહી કરી રહી છે, એ સર્વવિદિત છે. તેથી, સેબીના વર્તમાન અધ્યક્ષને હટાવવા માટે આ વ્યાવસાયિક ગૃહોની આતુરતા સંપૂર્ણપણે અકલ્પનીય કહેવાય તેવી નથી. અમે ઉપરોક્ત નિરીક્ષણો માત્ર એટલા માટે નોંધીએ છીએ કે વર્તમાન અરજિ વિવિધ કારણોસર જાળવણીયોગ્ય ન હોવાનું કહીને નામંજૂર કરી શકાય તેવી હતી. તેમ છતાં, આવા ઉચ્ચ સત્તાસંપન્ન પદ પરની નિમણૂક હકીકતમાં નિષ્પક્ષપણે અને કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયા અનુસાર કરવામાં આવી છે કે કેમ તે અંગે અમારી ન્યાયિક અંતરાત્માને સંતોષવા માટે અમે સમગ્ર મુદ્દાની તપાસ કરવાનું પસંદ કર્યું છે.

૬૪. અમે આ અરજિયક્ષિ કોઈ સાર નથી જણાતો અને તેથી તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

*The translation of this judgment has been provided by M/s.
Hyperlink E –Solution Private Limited.*

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*